

Monica Opreș

Dorin Opreș

Irina Horga

RELIGIA LA CLASA PREGĂTITOARE
Ghid pentru profesori

(Document de lucru)

Editura *Basilica* a Patriarhiei Române
București – 2012

CUPRINS

<i>De ce un ghid pentru profesori?</i>	4
1. Ce este clasa pregătitoare?	6
2. Ce rol are Religia ca disciplină de studiu la clasa pregătitoare?	7
3. Ce aduce nou programa școlară de Religie la clasa pregătitoare? ...	9
4. Ce ne propun fișele de lucru pentru ora de religie?	10
5. Ce strategii didactice se recomandă la ora de religie, pentru clasa pregătitoare?	13
5.1. Metode de învățământ utilizate în predarea Religiei, la clasa pregătitoare	13
5.1.1. Explicația	15
5.1.2. Povestirea	16
5.1.3. Conversația euristică	17
5.1.4. Învățarea prin descoperire	18
5.1.5. Jocul	19
5.1.6. Învățarea problematizată	21
5.1.7. Studiul de caz	22
5.1.8. Exercițiul	23
5.1.9. Rugăciunea	24
5.1.10. Observarea directă a lumii, ca parte a creației	24
5.2. Mijloace de învățământ utilizate în predarea religiei, la clasa pregătitoare	25
5.3. Medii de învățare a religiei, la clasa pregătitoare	26
6. Cum sunt evaluați copiii de clasă pregătitoare la ora de Religie?	28
7. Cum se face proiectarea didactică la clasa pregătitoare?	31
8. Cum se abordează temele de educație religioasă din perspectivă interdisciplinară?	37
9. Cum pot fi abordate conținuturile învățării prin intermediul fișelor de lucru?	39
9.1. Dumnezeu ne-a creat din iubire	39
9.1.1. Prima oră de religie	39
9.1.2. Omul este cea mai importantă ființă de pe pământ	43

9.1.3. Sunt copilul lui Dumnezeu și al părinților mei	47
9.1.4. Ce înseamnă să fiu creștin	49
9.1.5. Crucea, semnul creștinilor	51
9.1.6. Cum vorbesc cu cei din jur	55
9.1.7. Ce simt față de ceilalți	58
9.1.8. Cum mă comport ca un creștin	61
9.1.9. O zi din viața mea de creștin	64
9.2. Dumnezeu ne învață să ne ajutăm unii pe alții	68
9.2.1. Familia mea	68
9.2.2. Sunt creștin și la școală	70
9.2.3. Primii mei prieteni	73
9.2.4. Preotul în viața mea	76
9.2.5. Creștinii din biserica mea	78
9.2.6. Oamenii din lumea întreagă	80
9.3. Dumnezeu este întotdeauna cu noi	82
9.3.1. Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă	82
9.3.2. Iisus Hristos iubește copiii	85
9.3.3. Maica Domnului este ocrotitoarea copiilor	87
9.3.4. Îngerii sunt păzitorii copiilor	92
9.3.5. Sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu și ai copiilor	95
9.3.6. Sfântul Nicolae, dăruitorul	97
9.4. Nașterea Domnului, darul lui Dumnezeu pentru oameni	99
9.4.1. Nașterea Pruncului Iisus, bucuria copiilor	99
9.4.2. Cum sărbătoresc Crăciunul	102
9.5. Învierea Domnului, împlinirea darului lui Dumnezeu	105
9.5.1. Bucuria copiilor la Florii	105
9.5.2. Bucuria copiilor la Paști	107
9.5.3. Cum sărbătoresc Paștile	108
10. Care este rolul teatrului religios pentru copii,	
la clasa pregătitoare? (Scenete)	109
10.1. Să ne bucurăm de Nașterea Domnului!	110
10.2. Să ne bucurăm de Învierea Domnului!	121
10.3. Strugurele Sfântului Macarie	130
Bibliografie	142

DE CE UN GHID PENTRU PROFESORI?

Educația religioasă la clasa pregătitoare înseamnă în primul rând familiarizarea copiilor cu domeniul religiei, ce dă prilej de întâlnire cu puritatea și simplitatea copilăriei. În viziunea filosofului Constantin Noica, nevinovăția are drept sinonim simplitatea, în directă relație cu viața spirituală. Aceasta a fost premisa de la care am pornit în proiectarea modelelor didactice pentru lucrul la clasa pregătitoare: prin simplitate să redescoperim sensul educației religioase pentru copiii de clasă pregătitoare.

Din punctul nostru de vedere, a preda religie înseamnă a renunța la tot ceea ce poate să devină împovăraător pentru acest demers, a simplifica mesajul spre a-l esențializa, a-ți potrivi pașii cu ai copilului, a ajunge la întregul care-l face pe profesor să rezoneze cu nevoile și interesele de cunoaștere a acestuia, printr-un echilibru între diferitele acțiuni și gesturi pedagogice care trebuie să facă din ora de religie un moment exemplar, o sărbătoare, o bucurie de a învăța lucruri noi.

Ce presupune această **simplitate** la nivelul unui ghid pentru profesori?

Calea spre simplitate pe care o propune acest ghid se poate realiza prin variate strategii didactice. Poate începe prin delimitarea aspectelor esențiale din **imaginile suport** propuse de ghid, mai precis a acelor aspecte care trec dincolo de conținutul teoretic și fac apel la experiențele de viață ale copiilor, la trăirea de către aceștia a unor situații similare, la "exersarea" unor sentimente și emoții specifice.

De asemenea, angajarea copiilor în **dialoguri** pe diferite teme poate fi considerat un solid suport al deschiderii spre împărtășirea cunoașterii, a emoțiilor și sentimentelor nu doar în relația profesorului cu elevii, ci și în situații de relaționare între elevi și, de ce nu, și dincolo de școală, în relația copil-părinte. A pune întrebări, a-i provoca pe copii să adreseze propriile întrebări, a răspunde la nevoile lor de a ști sunt activități care îi ajută în plan cognitiv și psihoafectiv încă de la debutul lor în lumea școlii.

O modalitate principală de lucru cu copiii promovată de acest ghid este **jocul**. Alăturarea într-o anumită ordine de priorități a reperelor esențiale ale fiecărei vârste – jocul, iubirea, înțelepciunea – de către Lucian Blaga: «*Copilul râde: „Înțelepciunea și iubirea mea e jocul!”*» evidențiază o dată în plus importanța ludicului în perioada copilăriei și prezintă fericirea drept efect al iubirii în toată puritatea ei și al înțelepciunii de a vedea lucrurile doar în lumina lor pozitivă, pe care numai starea de nevinovăție poate să o ofere. A utiliza jocul în ora de religie nu înseamnă a considera acțiunile didactice drept o joacă, ci a promova cât mai multe contexte de învățare prin joc, cu plăcerea și bucuria de a afla lucruri noi.

La fel de apreciate sunt și momentele în care copiii sunt purtați pe tărâmul **poveștilor**. Și aici modelul propus de ghid este unul de simplitate: povești neilustrate, simple, ce fac apel la experiențe de viață reale sau imaginate, care lasă creativitatea să se dezvolte, astfel încât fiecare copil să se identifice cu personajele acestora.

Propunerea de activități în care elevii sunt solicitați **să deseneze** anumite aspecte referitoare la experiențe de viață personale, la mediul școlar sau familial sau în urma observării naturii reprezintă nu doar factor de dezvoltare a creativității ci, mai ales, de comunicare altfel, printr-o modalitate facilă și îndrăgită de copii. De aici, ponderea mai mare a spațiilor pentru desenat, comparativ cu cele pentru colorat.

Sfântul Siluan Athonitul îi îndeamnă pe creștini să se roage simplu, ca un copil. De aici, îndemnul de a-i învăța pe copii **rugăciunea** și simplitatea acesteia. Ce înseamnă să te rogi simplu?! Să fii atent cum stai când vorbești cu Dumnezeu, ce cuvinte spui, cum le spui, ce simți când le spui, la ce te mai gândești când le spui.

Și, nu în ultimul rând, simplitatea înseamnă a-i educa pe copii prin activități care promovează **valori și atitudini** precum ascultare, răbdare, autocontrol. Ascultarea – ca modalitate de deschidere nu doar către adulți, ci și către cei de aceeași vârstă, ca suport al armoniei. Răbdarea – nu doar în îndeplinirea unor sarcini școlare, ci mai ales ca perseverență, așteptare și înțelegere a faptului că lucrurile importante se obțin în timp și prin efort. Autocontrol – al emoțiilor și al atitudinilor față de diferite situații simple de viață specifice copiilor.

Dificultatea de a rămâne în simplitate este dată și de nevoia de a le oferi copiilor diverse **spații educaționale** pentru desfășurarea diferitelor activități, care să asigure ieșirea din monotonia derulării predării-învățării numai în bancă și numai în spațiul clasei. Astfel, pe lângă sala de clasă, se propun activități de lectură în bibliotecă, jocul în spații special amenajate, prezentarea produselor activității în mici spații expoziționale, rugăciunea realizată după anumite rigori, în clasă, acasă sau la biserică etc.

Pornind de la aceste aspecte anterior menționate, au fost elaborate propuneri de activități la clasa pregătitoare, care îi au eroi principali pe doi frați gemeni, Andrei și Ioana. Astfel, conținuturile învățării cuprinse în programa școlară sunt parcurse urmărind diferite situații și comportamente ale celor doi frați, în relație cu membrii familiei, cu colegii, prietenii, în diferite contexte educaționale și de viață.

Desenele au fost realizate de doamna Cristina Ionescu-Berechet, recomandată de sfinții a căror viață a ilustrat-o pentru copii. Mesajul transmis de imagini este susținut și de alegerea unor culori armonioase, menite să le trezească elevilor simțul estetic și dragostea de frumos.

Textul scenetelor a fost propus de domnișoara Andreea Gurguiatu, a cărei sensibilitate aparte transpare și din modul în care a versificat teme atât de importante pentru creștini, precum Nașterea Domnului, Învierea Domnului. Noutatea vine însă și din preocuparea pentru prezentarea în versuri a unor aspecte morale din viața unor sfinți.

Succesul utilizării fișelor de lucru propuse de noi depinde și de utilizarea lor în duhul simplității în care au fost elaborate. La simplitatea copiilor se poate ajunge doar prin simplitate!

Autorii

1. CE ESTE CLASA PREGĂTITOARE?

Înființarea și includerea clasei pregătitoare în învățământul primar, începând cu anul școlar 2012-2013, s-a realizat ca urmare a intrării în vigoare a Legii educației naționale nr. 1/ 2011 care, în art. 23(1,b), precizează faptul că învățământul primar „cuprinde clasa pregătitoare și clasele I-IV”.

Aceași lege, în art. 29, stabilește unele aspecte organizatorice, precum și vârsta copiilor care pot frecventa clasa pregătitoare: „(1) *Învățământul primar se organizează și funcționează, de regulă, cu program de dimineață. (2) În clasa pregătitoare sunt înscriși copiii care au împlinit vârsta de 6 ani până la data începerii anului școlar. La solicitarea scrisă a părinților, a tutorilor sau a susținătorilor legali, pot fi înscriși în clasa pregătitoare și copiii care împlinesc vârsta de 6 ani până la sfârșitul anului calendaristic, dacă dezvoltarea lor psihosomatică este corespunzătoare. (3) În clasa pregătitoare din învățământul special sunt înscriși copii cu cerințe educaționale speciale, care împlinesc vârsta de 8 ani până la data începerii anului școlar. La solicitarea scrisă a părinților, a tutorilor legali sau a susținătorilor legali, pot fi înscriși în clasa pregătitoare și copii cu cerințe educaționale speciale cu vârste cuprinse între 6 și 8 ani la data începerii anului școlar*”.

Privitor la parcursul școlar al copiilor care vor frecventa clasa pregătitoare, Legea educației naționale menționează, la art. 68.(4), scopul declarat al curriculumului pentru această clasă: „*Curriculumul pentru clasele pregătitoare urmărește dezvoltarea fizică, socioemoțională, cognitivă, a limbajului și comunicării, precum și dezvoltarea capacităților și a atitudinilor în învățare, asigurând totodată punțile către dezvoltarea celor 8 competențe-cheie*”, stabilite în cadrul Programului Comisiei Europene „Education & Training 2010”, grupul de lucru „Basic skills entrepreneurship and foreign languages”. Cele opt competențe-cheie pe care trebuie să se concentreze sistemele de învățământ europene sunt: *comunicarea în limba maternă; comunicarea în limbi străine; alfabetizarea matematică și competențe de bază în științe și tehnologii; competențe ITC; a învăța să înveți; competențe civice și interpersonale; competențe antreprenoriale; sensibilitatea la cultură*. Religia, ca disciplină de învățământ, contribuie în special la formarea a patru dintre acestea: *comunicarea în limba maternă; a învăța să înveți; competențe civice și interpersonale; sensibilitatea la cultură*¹.

¹ Irina Horga, *Educația religioasă – o opțiune explicită a sistemelor de învățământ europene*, în: Dorin Opriș (coord.), „Educația religioasă în dialog cu societatea. Cercetări pedagogice, psihologice și istorice”, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2010, pp. 40-42.

2. CE ROL ARE RELIGIA CA DISCIPLINĂ DE STUDIU LA CLASA PREGĂTITOARE?

Religia constituie disciplina de învățământ care își propune transmiterea valorilor religioase, astfel încât potențialul formativ al conținuturilor învățării propuse de această dimensiune a educației să poată deveni un suport puternic în dezvoltarea personală a elevilor.

Statutul disciplinei Religie, la nivelul întregului învățământ preuniversitar, este reglementat de Legea educației naționale nr. 1 / 2011 prin art. 18: „(1) *Planurile-cadru ale învățământului primar, gimnazial, liceal și profesional includ religia ca disciplină școlară, parte a trunchiului comun. Elevilor aparținând cultelor recunoscute de stat, indiferent de numărul lor, li se asigură dreptul constituțional de a participa la ora de religie, conform confesiunii proprii. (2) La solicitarea scrisă a elevului major, respectiv a părinților sau a tutorei legal instituit pentru elevul minor, elevul poate să nu frecventeze orele de religie. În acest caz, situația școlară se încheie fără disciplina Religie. În mod similar se procedează și pentru elevul căruia, din motive obiective, nu i s-au asigurat condițiile pentru frecventarea orelor la această disciplină. (3) Disciplina Religie poate fi predată numai de personalul didactic calificat conform prevederilor prezentei legi și abilitat în baza protocoalelor încheiate între Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului și cultele religioase recunoscute oficial de stat*”.

Activitățile didactice religioase sunt subordonate idealului creștin, peren și imuabil – independent față de diferitele schimbări din plan istoric, politic și social prin care trece societatea –, în funcție de care se definesc finalitățile educaționale, aflate, pentru activitatea desfășurată în cadrul formal, într-o necesară relație cu modelele impuse prin documentele școlare emise la nivel oficial². Prin această abordare, educația religioasă realizată în școală promovează în mod explicit dezvoltarea spirituală, morală, culturală a copilului, pentru Biserică și pentru societate, pregătindu-l pentru responsabilități și exigențe ale vieții de adult, în lumina învățăturii revelate³.

Așa cum se precizează și în programa școlară, introducerea disciplinei Religie în planurile de învățământ începând cu clasa pregătitoare asigură o abordare continuă a domeniului pe tot parcursul învățământului preuniversitar – specifică

² Monica Opriș, *Religie, morală, educație. Perspective teologice și pedagogice*, București, Editura Basilica, 2011, p.108.

³ A. Bolton, *Moral development. Whose etics in the teaching of religious*, în „Journal of Moral Education”, Oxford, 1997, vol. 26, nr. 2.

majorității sistemelor educaționale care includ educația religioasă în curriculumul școlilor publice. Elevii mici pot cunoaște astfel aspecte legate de cele mai importante elemente sau aspecte ale propriei credințe religioase, precum și modul în care aceasta îl poate ajuta în luarea unor decizii legate de atitudini și comportamente față de semenii sau față de sine. Rolul religiei la vârstele mici este recunoscut și susținut de teoreticienii și practicienii din domeniul educației, care evidențiază importanța educației religioase în formarea propriei identități a elevilor, ca premisă pentru formarea unei personalități armonioase, aspectele legate de credințe și convingeri fiind un element important al respectivului demers.

La debutul școlarității, disciplina Religie constituie un important context de învățare care valorifică în plan educativ „marile întrebări” ale copiilor, experiențele de viață ale acestora, altele decât cele vizate în mod obișnuit de celelalte discipline din planul de învățământ, dar cu importanță majoră pentru dezvoltarea morală și pentru exersarea deprinderilor de socializare ale acestora. În acord cu modelul educațional amintit, finalitățile propuse la clasa pregătitoare pentru disciplina Religie nu vizează cu preponderență o educație de tip confesional, ci urmăresc dezvoltarea morală a copiilor și formarea comportamentului prin valorificarea activă în acord cu valorile moral-religioase a diferitelor aspecte propuse de conținuturile învățării.

Prin competențele și conținuturile vizate, disciplina Religie contribuie în mod direct la realizarea competențelor ariei curriculare *Om și societate*, prin aportul adus la dezvoltarea unor competențe sociale și civice, prin accentul pe promovarea diversității și pe integrarea în diferite grupuri, prin susținerea unor abordări inter- și transdisciplinare⁴.

Promovarea valorilor spirituale prin această disciplină de învățământ se realizează într-un continuum. Ne referim aici, în special la valori precum: credința în existența și în ajutorul permanent primit de la Dumnezeu, speranța în biruința Luminii, iubirea ca valoare supremă și definiție a lui Dumnezeu, manifestată în relația cu El și cu semenii, curajul de a respecta poruncile divine, dreptatea înțeleasă ca adevăr, în plan personal și social, cumpătarea în manifestarea interesului față de valorile materiale, înțelepciunea de a vedea adevărata semnificație a experiențelor de viață, libertatea dobândită prin delimitarea de nonvalori, modelul suprem oferit de Iisus Hristos și de sfinți, biserica – înțeleasă drept comunitate a creștinilor, timpul liturgic, obiectele sfințite etc.

Aceste valori sunt incluse la nivel structural în documentele curriculare ce descriu întreg parcursul studierii Religiei ca disciplină de învățământ, particularizat la nivelul dezvoltării psiho-fizice a elevilor, și au menirea de a asigura condițiile

⁴ *** Programa școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, *Nota de prezentare*, <http://programe.ise.ro/Programescolareaprobrate.aspx#> (22.08.2012).

pentru atingerea idealului creștin al existenței, prin dezvoltarea funcțiilor sufletești: rațiunea, voința, sentimentul⁵.

3. CE ADUCE NOU PROGRAMA ȘCOLARĂ DE RELIGIE LA CLASA PREGĂTITOARE?

Programa școlară pentru disciplina Religie constituie oferta curriculară, proiectată pentru o oră pe săptămână în trunchiul comun al planului de învățământ, în cadrul ariei curriculare *Om și societate*. La clasa pregătitoare, programele școlare de Religie, pentru nouă culte recunoscute de stat, au fost aprobate prin ordinul ministrului educației, cercetării, tineretului și sportului nr. 3656 / 29.03.2012.

Structura programei școlare pentru Religie – clasa pregătitoare include următoarele elemente: competențe generale; competențe specifice și exemple de activități de învățare; conținuturi utilizate pentru dezvoltarea competențelor specifice; sugestii metodologice.

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite prin învățare, care permit identificarea și rezolvarea, în contexte diverse, a unor probleme caracteristice unui anumit domeniu.

Competențele generale sunt competențele disciplinei Religie dezvoltate pentru ciclul achizițiilor fundamentale, care include clasa pregătitoare și clasele I – a II-a. Acestea vizează în special elemente de intuire a unor aspecte de morală religioasă și sensibilizarea față de valorile spirituale.

Competențele specifice reprezintă nucleul funcțional al programei școlare și evidențiază rezultatele așteptate ale învățării la nivelul clasei pregătitoare, fiind derivate din competențele generale. Competențele specifice sunt corelate cu activități de învățare. Exemplele de activități de învățare specificate în programa școlară constituie propuneri de organizare a activității didactice în scopul realizării competențelor specifice. Aceste exemple pun accent pe valorificarea experienței concrete de viață a elevilor și pe integrarea unor strategii de predare-învățare diverse. Programa școlară propune o ofertă flexibilă de exemple, profesorul de religie având libertatea de a modifica, completa sau înlocui activitățile de învățare, în scopul adecvării și personalizării demersului didactic.

Conținuturile învățării reprezintă baza de operare pentru dezvoltarea competențelor.

⁵ Dorin Opreș, *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*, ediția a III-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2012, pp. 123-124.

Sugestiile metodologice cuprind recomandări specifice disciplinei, privind metodologia de aplicare a programei școlare și proiectarea demersului didactic. Acestea includ: propuneri de organizare a procesului de predare-învățare-evaluare centrat pe formarea de competențe; recomandări de strategii didactice specifice disciplinei; modalități de evaluare. Sugestiile metodologice au rolul de a orienta utilizarea programei în proiectarea și realizarea activităților de predare-învățare-evaluare, în concordanță cu specificul disciplinei Religie⁶.

4. CE NE PROPUN FIȘELE DE LUCRU PENTRU ORA DE RELIGIE?

Principalul instrument didactic, propus de Patriarhia Română la clasa pregătitoare, îl constituie un set de 26 de fișe de lucru, care detaliază conținuturile învățării la disciplina Religie. Pentru elevi, acestea devin sursă de cunoștințe, mijloace de dezvoltare a interesului pentru studiul Religiei și suport în formarea unor comportamente în acord cu învățătura revelată.

Pentru profesorul de religie, fișele de lucru constituie un instrument de orientare în proiectarea și desfășurarea orei de religie, pornind de la oferta de activități propuse de noi, prin selectarea și particularizarea lor la specificul claselor cu care lucrează, astfel încât acestea să sprijine formarea la elevi a competențelor specifice prevăzute de programa școlară.

Utilizarea fișelor de lucru ca documente școlare este strâns legată de următoarele aspecte:

- cunoașterea Programei școlare de Religie la clasa pregătitoare, aprobată de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și de Ministerul Educației, Cercetării, Tineretului și Sportului, a cărei parcurgere este obligatorie;
- cunoașterea conținutului fișelor de lucru, atât pentru aspectele care îi vizează pe elevi, cât și pe profesor;
- elaborarea planificărilor calendaristice ținând cont de structura anului școlar, de încadrarea liturgică a diferitelor conținuturi specifice marilor sărbători creștine. Noua programă permite o anumită flexibilitate în ceea ce privește planificarea conținuturilor învățării, cu condiția formării competențelor specificate;
- planificarea activităților didactice desfășurate în afara spațiului școlar, cu respectarea regulamentului de ordine interioară din fiecare școală, referitor la aceste aspecte;

⁶ *** Programa școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, *Nota de prezentare*, <http://programe.ise.ro/Programescolareaprobrate.aspx#> (22.08.2012)

- implicarea învățătorilor în realizarea unor activități cu caracter interdisciplinar.

Conținuturile învățării au fost tratate, în marea majoritate, pe o fișă, iar acolo unde a fost necesar, au fost elaborate două fișe de lucru (la conținuturile: *Ce înseamnă să fii creștin; Sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu și ai copiilor; Bucuria copiilor la Florii și la Paști*). Informația conținută de fișă nu reprezintă lecția în sine⁷, fiecare profesor având posibilitatea să adapteze activitățile propuse de noi, în funcție de particularitățile clasei de elevi cu care lucrează sau să elaboreze alte activități, subordonate competențelor vizate de programa școlară.

Fișele de lucru respectă, în general, o structură repetitivă: prima pagină (fața) este destinată elevilor, iar pagina a doua (verso) exclusiv profesorului.

I. Prima pagină a fișelor de lucru conține:

- **titlul temei principale**, așa cum apare în programa școlară, ce s-a dorit a fi formulat sub forma unui mesaj-cheie care să fie prezentat pe parcursul studierii conținuturilor învățării pe care le include și cu care elevul ar trebui să rămână la finalul parcurgerii programei școlare. Cele cinci teme principale sunt următoarele: *Dumnezeu ne-a creat din iubire; Dumnezeu ne învață să ne ajutăm unii pe alții; Dumnezeu este întotdeauna cu noi; Nașterea Domnului, darul lui Dumnezeu pentru oameni; Învierea Domnului, împlinirea darului lui Dumnezeu*. După cum se observă, ultimele două teme principale sunt dedicate marilor sărbători creștine, care vor fi prezente, cu abordări din multiple perspective, pe parcursul întregului învățământ preuniversitar.

- **titlul lecției**, care detaliază temele principale, așa cum apar în programa școlară. Pentru temele de o mai mare amploare, am prevăzut câte două fișe de lucru, astfel încât elevii să aibă posibilitatea aprofundării aspectelor principale ale conținuturilor respective.

- **ilustrații de diferite tipuri**: icoane, ilustrații cu conținut religios sau moral, în relație cu tema abordată, care constituie suport pentru realizarea unor activități de învățare. Alegerea ilustrațiilor a avut în vedere mai multe aspecte: prezentarea icoanelor reprezentative, cu scopul familiarizării elevilor cu aceste valori ale Ortodoxiei încă de la primul contact cu ele, în mediu formal; prezentarea unor imagini în culori armonioase, care să le dezvolte elevilor sensibilitatea pentru frumos și simțul estetic; utilizarea unor ilustrații sau aspecte care vor fi realizate / colorate de către elevi, care astfel vor avea posibilitatea să își exprime gândurile, sentimentele într-un mod personal și creativ; utilizarea unui număr optim de ilustrații, astfel încât acestea să nu devină elemente de supraîncărcare în detrimentul altor activități la această clasă: jocul, discuțiile, lectura etc.

Personajele principale ale ilustrațiilor sunt doi frați gemeni, Andrei și Ioana, elevi în clasa pregătitoare. Prezența lor în ilustrații vizează oferirea unor

modele de comportament față de colegi, prieteni, membrii familiei etc., în diferite contexte educaționale.

- **spații libere pentru desen.** Rolul desenului în dezvoltarea personalității copiilor este unanim recunoscut, nu doar prin valențele formative ale acestuia sau prin aportul dus la dezvoltarea creativității, ci și prin posibilitatea oferită copiilor de a-și exterioriza trăiri, sentimente, cunoștințe. Atât ilustrațiile propuse de noi, cât și desenele realizate de elevi au rolul de a susține și de a fixa informația, de a dezvolta noi perspective de abordare a subiectului.

- **mesajul-cheie al lecției,** prezentat sub forma unui enunț scris la subsolul fișelor, respectiv înainte de spațiul de tăiere.

Elevii pot identifica în enunțurile prezente pe fișele de lucru literele învățate de ei pe parcursul clasei pregătitoare. Astfel, valorificarea pedagogică a titlului temei principale, a titlului lecției, precum și a mesajului-cheie al lecției poate sprijini dezvoltarea cognitivă a elevilor la această clasă⁸.

II. A doua pagină a fișelor de lucru conține o mare varietate de tipuri de activități didactice, care apar cu o frecvență diferită. Dintre acestea, dialogul, descrierea din imagini, jocul, lectura, desenul se regăsesc aproape pe toate fișele. Cu o frecvență mai mică apar activități, precum: exercițiul, dezlegarea înțelesului unui text biblic sau al proverbelor, observarea frumuseții naturii, valorificarea produselor activității elevilor în realizarea de panouri, albume, expoziții, proiecte, confecționarea unor felicitări, ornamente, realizarea unor activități practice, organizarea de scenete cu prilejul marilor sărbători etc.

Alte activități, precum rugăciunea, audiția / cântarea religioasă, exercițiul închinării, lectura unor scurte texte biblice se constituie în activități care vor fi realizate de către profesor dat fiind rolul lor prin excelență formativ, chiar dacă acestea nu sunt specificate în mod explicit în fișă. De altfel, programa școlară conține și un ansamblu de elemente de tip predominant confesional (rugăciuni, texte biblice, cântări religioase și colinde), care se doresc a fi achiziții pe termen lung, alături de alte elemente de conținut.

Importanța învățării conținutului specific la Religie este susținută și de învățarea de către elevi a unor termeni specifici, care vor fi explicați de profesor. Implicarea elevilor în formularea și adresarea de întrebări se poate constitui într-o

⁷ Vezi proiectul didactic propus de noi în capitolul 7.

⁸ A se vedea: Anexa 1 la Metodologia de întocmire, completare și valorificare a raportului de evaluare a dezvoltării fizice, socio-emoționale, cognitive, a limbajului și a comunicării, precum și a dezvoltării capacităților și atitudinilor de învățare, la finalul clasei pregătitoare, www.edu.ro.

importantă componentă a procesului de învățare, activitate ce poate fi exersată începând cu clasa pregătitoare.

Implicarea elevilor în activități de autoevaluare și de evaluare, în special prin intermediul jocului, constituie un aspect deosebit de important pentru realizarea educației religioase la clasa pregătitoare. În capitolul privind evaluarea, lucrarea de față prezintă modalități concrete de utilizare a metodelor și instrumentelor de evaluare, la începutul școlarității.

Numărul de secvențe didactice desfășurate în cadrul unei lecții poate fi diferit, în funcție de factori legați în special de particularitățile clasei, de resursele materiale și mai ales de cele temporale de care dispune profesorul.

Activitățile didactice propuse de noi sprijină elevii de clasă pregătitoare în progresul școlar pe cele cinci domenii de dezvoltare: dezvoltarea socio-emoțională, dezvoltarea cognitivă, dezvoltarea capacităților și atitudinilor de învățare, dezvoltarea limbajului și a comunicării, precum – într-o măsură mai mică – și dezvoltarea fizică. Aspectele vizate de aceste domenii se regăsesc în Raportul de evaluare la finalul clasei pregătitoare⁹.

5. CE STRATEGII DIDACTICE SE RECOMANDĂ LA ORA DE RELIGIE PENTRU CLASA PREGĂTITOARE?

5.1. METODE DE ÎNVĂȚĂMÂNT UTILIZATE ÎN PREDAREA RELIGIEI, LA CLASA PREGĂTITOARE

Problematika metodelor didactice este una extrem de amplă, dată fiind paleta largă de aspecte pe care le vizează utilizarea acestora în cadrul activităților educative, experiența educațională complexă din ultimele secole, precum și provocările mereu noi pe care le are în față educația, venite deopotrivă din dinamica tot mai accelerată a vieții sociale și din rezultatele mereu mai numeroaselor cercetări din domeniul științelor educației, în general, și al educației religioase, în particular, care reclamă o atenție sporită și o valorificare pe măsură. Față de acest cadru, detalierea unor aspecte privitoare la metode și prezentarea unora dintre cele mai relevante pentru educația religioasă la clasa pregătitoare este

⁹ A se vedea: Anexa 1 la Metodologia de întocmire, completare și valorificare a raportului de evaluare..., www.edu.ro.

cu atât mai necesară cu cât „*ceea ce învață elevul și forma în care ei învață reprezintă «inima» învățământului*”¹⁰.

Prin specificul său, educația religioasă pare mai degrabă orientată către descriptivism. Totuși, educația în perspectivă religioasă implică o componentă acțională importantă, cu valențe formative, care să susțină interiorizarea valorilor religioase și transpunerea lor în atitudini și comportamente corespunzătoare, stimularea inițiativei, a gândirii critice și a creativității, pregătirea pentru viața socială activă și responsabilă¹¹. Parcursul educativ al elevilor înspre Dumnezeu, Care este Calea, Adevărul și Viața, prin nenumărate căi (a se citi metode), se constituie în esență într-un demers dinamic ce presupune acțiune, implicare, fapt ce impune o rigoare în plus în identificarea acestora. Alegerea metodelor utilizate într-o anumită secvență de instruire este condiționată de numeroși factori de natură obiectivă¹² și subiectivă¹³, ale căror influențe conduc de cele mai multe ori spre opțiunea pentru utilizarea un sistem de metode care se sprijină și se completează reciproc.

Educația religioasă la clasa pregătitoare va cuprinde cu precădere metode precum¹⁴: explicația, povestirea, conversația euristică, învățarea prin descoperire, jocul didactic, învățarea problematizată, studiul de caz, exercițiul. Aceste metode cu caracter general, vor fi completate de cele cu caracter specific, principalele fiind: rugăciunea și observarea lumii ca parte a creației.

¹⁰ Ioan Cerghit, *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri, strategii*, București, Editura Aramis, 2002, p. 8.

¹¹ Irina Horga, *Educația religioasă în școala românească. Rezultatele unei cercetări*, în: Dorin Opriș, „Coordonate ale cercetării pedagogice în domeniul educației religioase”, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2009, p. 53.

¹² Dintre factorii de natură obiectivă amintim: legitățile pedagogice, finalitățile urmărite, obiectivul fundamental al lecției, conținutul învățării, gradul de integrare a noilor achiziții, nevoia de adaptare la situația educativă concretă, forma de organizare a procesului didactic la religie, mediul educativ al școlii, resursele didactice.

¹³ Cei mai importanți factori de natură subiectivă sunt: elevii (resursele umane la nivelul clasei), personalitatea profesorului, resursele psihologice ale clasei, relația educațională profesor-elev, elev-elev.

¹⁴ În descrierea metodelor utilizate în predarea religiei, am folosit lucrările: Sebastian Șebu, Monica Opriș, Dorin Opriș, *Metodica predării religiei*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000; Sebastian Șebu, Monica Opriș, Dorin Opriș, *Metodica predării religiei. Manual pentru Seminarii Teologice, Școli Normale, Colegii Pedagogice, Licee Pedagogice*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002; Constantin Cucoș, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Iași, Editura Polirom, 1999; Irina Horga, *Dimensiuni curriculare ale educației religioase*, București, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, 2006 (teza de doctorat); Adina Glava, Cătălin Glava, *Introducere în pedagogia preșcolară*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002; Monica Opriș, *Educația morală și educația religioasă în școală*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011; Dorin Opriș, *Sinteze, aplicații, teste la Didactica religiei*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011.

5.1.1. EXPLICAȚIA

Problematica legată de utilizarea explicației în context didactic este una complexă, sensurile acesteia regăsindu-se într-o serie de aspecte, precum: formularea unui enunț corect despre idei, concept, eveniment, fenomen; stabilirea de legături între concepte, evenimente; evidențierea valorii unor factori pentru un context sau proces cu o anumită dinamică; precizarea unor rațiuni sau temeiuri pentru care este posibil sau chiar s-a produs / se produce un anumit eveniment.

La clasa pregătitoare, explicația are în vedere îndeosebi termenii necunoscuți / expresiile care apar în text, utilizarea acestei metode fiind facilitată de o serie de posibilități de realizare, precum:

- expunerea obiectului;
- prezentarea unor reproduceri ale obiectului (atunci când nu poate fi prezentat obiectul original);
- descrierea obiectului, arătând însușirile caracteristice sau importanța lui;
- prezentarea acțiunii denumite;
- folosirea unui grup de cuvinte cu înțeles apropiat;
- utilizarea sinonimelor;
- descompunerea noțiunii generale în componente accesibile elevilor;
- generalizarea noțiunii particulare neînțelese;
- introducerea cuvântului neînțeles într-un enunț în care se află cuvinte cunoscute;
- analiza gramaticală a cuvântului respectiv (atunci când acesta este un cuvânt compus);
- citirea unor povestiri (pentru cuvinte sau expresii abstracte);
- corectarea sensului expresiei explicate de elevi;
- înlocuirea cu o altă expresie, simplă, populară, cunoscută.

La orele de religie, explicația este esențială pentru înțelegerea conținutului specific acestui domeniu. Prin explicație, elevii își vor însuși progresiv termenii religioși, pe care îi vor putea utiliza apoi în enunțuri orale și scrise. Aceștia se pot constitui în achiziții pe termen lung.

Exemple:

Pentru explicarea cuvintelor și expresiilor de mai jos, profesorul poate să realizeze următoarele activități:

- **potir** – arată un potir; prezintă și analizează o imagine în care este reprezentat un potir; descrie obiectul printr-un enunț: *Potirul este o cupă specială din care se împărtășesc credincioșii.*
- **închinăciune** – arată modul corect de realizare a acesteia;
- **dulamă** – dă explicația: haină specială, de culoare neagră, pe care o poartă un preot; oferă sinonimul – reverendă;

- **mirungere** – dă explicația: ungerea cu Sfântul Mir, analizând cuvintele din care este compus: mir + ungere;
- **credință** – citește o povestire sau un fragment din Sfânta Scriptură, din care să reiasă cum se comportă creștinii care au această virtute;
- **Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face** – îi întreabă pe elevi cum înțeleg ei această expresie, apoi, folosind răspunsurile lor, va da explicația corectă.

5.1.2. POVESTIREA

Povestirea constituie expunerea orală a unor întâmplări, astfel încât să faciliteze însușirea de cunoștințe care să le dezvolte elevilor anumite sentimente și să-i conducă la formarea de atitudini și comportamente morale.

Cerințele unei povestiri care, pe de o parte, să suscite interesul copiilor, iar pe de alta să asigure atingerea finalităților propuse prin utilizarea ei sunt legate atât de conținutul, cât și de modul prezentării acesteia:

- să fie alese fapte, întâmplări, evenimente cu semnificații deosebite pentru susținerea noțiunilor religioase predate;
- să se asigure un climat emoțional adecvat, prin folosirea de către profesor a intonației, a mimicii și a gesturilor din care să rezulte clar atitudinea pe care o ia față de eroii povestirii.

La clasa pregătitoare, mai ales, nu este indicată întreruperea povestirii pentru localizarea textelor biblice sau pentru utilizarea unor mijloace de învățământ cu mesaj informațional, care necesită explicații suplimentare.

În predarea Religiei, pot fi utilizate povestiri din evenimentele biblice, din viețile sfinților, din viața de zi cu zi etc., care să ajute la atingerea obiectivelor propuse. Profesorul va evita prezentarea acelor povestiri care deformează adevărul religios și produc îndoieli în sufletele elevilor (de exemplu, diferite legende cu conținut religios). Este foarte important să fie prezentate doar întâmplări reale, adevărate, iar elevii să fie conștientizați asupra faptului că la religie povestirile pe care le aud, mai ales cele biblice, sunt adevărate.

Povestirile propuse de noi pentru clasa pregătitoare¹⁵ pot constitui suportul, fundamentul unor discuții, al realizării unor desene reprezentative, al unor jocuri de rol, activități care permit și facilitează valorificarea mesajului transmis. În marea majoritate, aceste povestiri au fost contextualizate, ținându-se cont de experiențele de viață ale elevilor. Importanța lecturii poate fi subliniată și prin realizarea acesteia într-un spațiu destinat acestei activități¹⁶.

¹⁵ Vezi capitolul 9.

¹⁶ Vezi capitolul 7.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Maica Domnului este ocrotitoarea copiilor*
Profesorul le citește elevilor una dintre minunile Maicii Domnului.

5.1.3. CONVERSAȚIA EURISTICĂ

Conversația euristică este metoda de învățământ prin care se valorifică dialogul dintre profesor și elev, pentru identificarea, împreună cu aceștia, de soluții la diferite situații din viața de zi cu zi, pentru evidențierea trăsăturilor morale ale persoanelor biblice sau ale personajelor din diferite povestiri cu conținut moral etc.

Succesul acestei metode este condiționat de gradul de stăpânire de către profesor a artei de a adresa întrebări, ale căror principale rigori sunt:

- să fie formulate precis;
- să fie concise ca formă și exprimate cu claritate;
- să nu cuprindă termeni neînțeleși de elevi;
- să fie accesibile și variate;
- să conțină un singur enunț;
- să stimuleze gândirea tuturor elevilor;
- să fie formulate într-o ordine logică;
- să fie însoțite de întrebări ajutătoare, atunci când este cazul.

Necesitatea unei conversații de a fi construită pe dialog dar și de a conduce la învățarea conștientă conduce la identificarea cerințelor răspunsurilor așteptate la întrebările formulate de profesor sau de către elevi:

- să fie corecte, complete, clare și precise;
- să fie conștiente și, eventual, însoțite de explicații;
- să fie date individual, după un anumit timp de gândire;
- să fie exprimate într-o formă îngrijită.

La ora de religie, la clasa pregătitoare, conversația euristică poate fi organizată pe baza conținutului învățării, a întâmplărilor din viața elevilor, a clasei sau a școlii, a evenimentelor din societate, a informațiilor din mass-media. Noile cunoștințe pot fi astfel desprinse și din cunoștințele anterioare ale elevilor, din analiza unor fapte, a unor evenimente sau în urma utilizării unui material intuitiv.

Dezavantajul principal al acestei metode este acela că scopul și parcursul conversației sunt stabilite de profesor, fiind greu de anticipat de către elevi.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Primii mei prieteni*

Profesorul inițiază o discuție cu elevii, despre prietenie și colegialitate, pe baza următoarelor întrebări: Ce înseamnă să ai un prieten? Cine sunt prietenii voștri (colegi, vecini, foști colegi de la grădiniță)? Cum

v-ați împrietenit? Ce înseamnă să fii coleg cu cineva? Dar să fii prieten cu cineva? Care sunt lucrurile pe care le fac prietenii împreună (se joacă împreună, petrec timp împreună, fac schimburi de obiecte, își fac vizite, participă la zilele de naștere ale prietenilor, fac anumite fapte bune împreună)? Profesorul le citește un text despre prietenie și colegialitate. Le solicită elevilor să povestească o întâmplare în care au făcut o faptă bună împreună cu prietenii lor.

2. Conținutul învățării: *Sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu și ai copiilor*

Profesorul inițiază un dialog despre sfinți: Cine sunt sfinții? Ce înseamnă faptul că sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu? Dar faptul că sunt prietenii copiilor? În ce mod, copiii pot să își arate prietenia față de sfinți (să le știe principalele evenimente din viață, modul în care L-au urmat pe Dumnezeu, prin ce au devenit cunoscuți, cum i-au ajutat pe alți oameni etc.)? Ce nume de sfinți cunoașteți? Ce știți despre ei? Profesorul valorifică experiența copiilor referitoare la sfinți. Îi încurajează pe elevi să pună întrebări. Le explică cuvintele noi și le cere să formuleze enunțuri cu acestea.

5.1.4. ÎNVĂȚAREA PRIN DESCOPERIRE

Învățarea prin descoperire este o metodă de tip euristic utilizată cu o frecvență mare în procesul didactic la clasa pregătitoare. Pentru valorificarea acesteia este necesară „*crearea condițiilor de reactualizare a experienței și capacităților individuale, în vederea deslușirii unor noi situații-problemă*”¹⁷.

Suportul utilizării acestei metode îl constituie cunoștințele care pot fi descoperite prin activitatea sau inițiativa elevilor. Valențele formative ale acestei metode rezultă nu doar din faptul că valorizează parcursul însuși al cunoașterii, ci și din aportul în dezvoltarea gândirii, limbajului, memoriei, imaginației elevilor.

La clasa pregătitoare, învățarea prin descoperire pornește de la imagini din diferite categorii: icoane, ilustrații cu conținut moral, fotografii care reflectă aspecte din viața religioasă proprie și a familiei, imagini ce fac referire la acțiuni și elemente liturgice etc.

Exemplu:

1. Conținutul învățării: *Creștinii din biserica mea*

Se analizează imaginile de pe fișă și se pun întrebări: Unde sunt cei doi copii? Ce fac la biserică? Împreună cu cine amenajează parcul? De ce

¹⁷ Constantin Cucos, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice...*, p. 240.

credeți că fac acest lucru? Cum arată biserica în exterior / în interior? Cum se numește locul unde stă preotul? (Profesorul explică termenii nou învățați.) Cu ce este împodobită o biserică? Ce face fetița? Unde pune florile? De ce credeți că duce flori la icoană? Voi ați dus vreodată flori la biserică?

2. Conținutul învățării: *Îngerii sunt păzitorii copiilor*

Profesorul analizează icoana îngerului păzitor și inițiază un dialog pe baza următoarelor întrebări: Ce reprezintă icoana de pe fișă? Prin ce se deosebesc cele două ființe din imagine? Ce face îngerul? Ce înseamnă că îl ocrotește? Când îl ocrotește? Cum îl ocrotește? Vă rugați îngerului păzitor? Până la ce vârstă credeți că trebuie să vă rugați lui?

5.1.5. JOCUL

Jocul reprezintă o metodă bazată pe acțiunea didactică indirectă, simulată, inspirată din jocurile copiilor și, parțial, din domeniul psihodramei. Metoda îi sprijină pe copii în demersurile euristice și în dezvoltarea capacității de comunicare în contexte educogene diferite.

Jocul aduce diferite realități sociale și situații de viață autentice sau posibile în atenția copilului, care, din observator mai mult sau mai puțin pasiv, devine participant direct, un mic actor pe scena propriei vieți. Elementele instructive și formative sunt astfel îmbinate cu cele distractive sau ludice¹⁸.

Bazată pe înclinația naturală a copilului spre joc, această metodă sprijină major copilul în descoperirea și exprimarea propriilor gânduri, emoții, speranțe, a posibilităților sau limitelor impuse de o activitate desfășurată alături de colegi cu vârstă apropiată sau chiar de adulți (în mediul școlar sau în afara acestuia).

O clasificare a jocurilor la vârsta preșcolară este propusă de Adina Glava și Cătălin Glava, care utilizează drept criteriu taxonomic natura activității antrenate de joc, deoarece „*ea integrează elemente ale clasificării piagetiene după cele trei structuri genetice în funcție de care evoluează jocul: exercițiul, simbolul și regula, dar și pentru că o atare clasificare este utilă în activitatea instructiv-educativă concretă*”¹⁹. Din această perspectivă, jocul poate fi²⁰:

1. jocul de creație

- jocul de creație cu obiecte și materiale (jocul de construcții);

¹⁸ Mușata Bocoș, *Instruire interactivă*, ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2002, p. 291.

¹⁹ Adina Glava, Cătălin Glava, *Introducere în pedagogia preșcolară...*, p. 206.

²⁰ *Ibidem*, pp. 206-218.

- jocul de creație prin rol (cu subiecte alese din viața cotidiană sau cu subiecte din povești);

2. jocul de reguli

- jocul de mișcare;

- jocul didactic.

La ora de religie, pot fi propuse diverse tipuri de jocuri didactice, în funcție de:

1. resursele folosite: jocuri materiale, jocuri orale, jocuri pe bază de întrebări, jocuri pe bază de fișe individuale;

2. forma de exprimare: jocuri simbolice, jocuri de sensibilizare, jocuri-ghicitori, jocuri de cuvinte încrucișate etc.;

3. conținutul instruirii: jocuri de cunoștințe religioase, jocuri de literatură religioasă, jocuri muzicale religioase etc.

4. procesele psihice stimulate: jocuri de observație, jocuri de atenție, jocuri de memorie, jocuri de gândire, jocuri de limbaj, jocuri de creație etc.

Jocul de rol cu diferite teme („Ce ai face dacă ai fi în situația...?”; „Ce face un creștin la biserică / la școală / acasă / pe stradă...?”; „Așa da / Așa nu” etc.) își propune identificarea unor aspecte privitoare la domeniul religios și moral. Sunt analizate și evaluate critic situații existente sau posibile, din diferite grupuri de apartenență sau sunt exersate unele practici cu caracter moral-religios.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Ce înseamnă să fii creștin*

Jocul Să construim. Profesorul distribuie fiecărui elev două bețișoare și o bucată de plastilină. Elevii sunt invitați să așeze bețișoarele într-o anumită formă, pe care o doresc, fixând bețișoarele cu plastilina. Fiecare elev prezintă ce a realizat. Profesorul explică diferitele forme realizate de copii, valorificând cunoștințele acestora despre cruce, dobândite în familie, la biserică etc.

2. Conținutul învățării: *Cum mă comport ca un creștin*

Jocul Așa da / Așa nu. Profesorul inițiază un joc pe baza imaginilor din fișa de lucru, care prezintă comportamente creștine ale celor doi copii, în diferite situații: acasă, pe stradă, în fața blocului. Analiza se poate realiza prin întrebări sau prin descoperirea de către elevi a aspectelor pozitive surprinse: *Așa da*. Pasul următor constă în adresarea de întrebări pentru aspectul *Așa nu*: Ce ar fi putut face copiii în fiecare situație? De ce credeți că au ales să procedeze așa? Voi ați trăit situații asemănătoare? Cum ați procedat? Ce v-a îndemnat să alegeți să faceți o faptă bună?

3. Conținutul învățării: *Familia mea*

Jocul *Vă prezintă familia mea*. Jocul se poate derula utilizând diferite metode: a) confecționarea de către elevi, cu ajutorul profesorului, a unor păpuși (din plastilină, din hârtie etc.) pentru fiecare membru al familiei; b) analiza unor fotografii cu familiile lor, pe care copiii le aduc de acasă; c) realizarea de către copii a unui desen pe tema *Familia mea*. Elevii vor face prezentarea fiecărui membru într-un mod creativ și original. Aceasta va conține obligatoriu numele și o propoziție frumoasă despre fiecare. De asemenea, elevii vor spune cu care dintre membrii familiei seamănă cel mai mult. Se pot face fotografii ale produselor copiilor și se poate organiza o expoziție cu tema *Eu și familia mea*.

5.1.6. ÎNVĂȚAREA PROBLEMATIZATĂ

Problematizarea constituie o metodă didactică ce continuă să-și păstreze statutul special prin nivelul deosebit de resurse psihologice pe care le dezvoltă în diferitele sale trepte de utilizare²¹. Învățarea prin problematizare se concentrează în jurul unui aparent sau real conflict între idei sau noțiuni, rezolvabil printr-o analiză de o anumită complexitate, ce reclamă valorificarea unei serii de cunoștințe anterior dobândite. În funcție de complexitatea și numărul de necunoscute implicate în mod direct, problematizarea cunoaște trei trepte: întrebarea problemă (care presupune un singur aspect de analizat sau o singură necunoscută), situația problemă (care cuprinde două sau trei aspecte sau elemente necunoscute) și problema (cu mai mult de trei elemente-problemă)²².

În studiul Religiei, problematizarea nu se folosește atunci când se predă un adevăr revelat, indiferent de clasa la care se studiază respectivele conținuturi ale învățării. În cazul în care elevii adresează întrebări-problemă la lecțiile despre învățătura de credință, profesorul va oferi soluția, fără a antrena clasa în discuții care depășesc posibilitățile elevilor.

La clasa pregătitoare, învățarea problematizată se realizează prin adresarea de întrebări-problemă cu grad scăzut de dificultate și prin implicarea elevilor în

²¹ „În lucrările de pedagogie, problematizarea are mai multe accepțiuni: metodă de cercetare, metodă didactică, principiu didactic, «o nouă teorie a învățării»” (Maria Eliza Dulamă, *Elemente de didactică. Teorie și aplicații*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2008, p. 163).

²² Delimitarea este necesară nu doar pentru orientarea utilizării acestei metode la diferite cicluri de învățământ, ci și pentru a semnală faptul că, la disciplinele umaniste, și îndeosebi la Religie, încercarea de rezolvare de probleme poate conduce la imposibilitatea asigurării unui control eficient asupra tuturor variabilelor implicate. A se vedea și: Sebastian Șebu, Monica Opriș, Dorin Opriș, *Metodica predării religiei...*, pp. 98-103.

rezolvarea de situații-problemă, pornind de la analizarea unor aspecte și evenimente cu valențe morale.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Primii mei prieteni*

Povestirea propusă de noi la conținutul *Primii mei prieteni*, poate fi întreruptă în momentul în care Eugenia, eroina povestirii, ajunge în fața blocului și privește stingheră la jocul copiilor. Profesorul poate crea o situație-problemă referitoare la sentimentele fetei de curând mutată într-un nou oraș, la atitudinea copiilor față de ea. La final, poate citi continuarea povestirii pentru a vedea dacă concluzia la care a dus rezolvarea situației este identică cu cea propusă.

5.1.7. STUDIUL DE CAZ

Studiul de caz reprezintă o metodă modernă de învățământ, ce presupune angajarea activă și în contexte reale sau posibile a elevilor, în scopul dobândirii de noi cunoștințe sau identificării de cauze, interpretări, alternative, soluții la provocările pe care pe conține cazul analizat. Una dintre caracteristicile cele mai importante ale studiului de caz este faptul că nu permite generalizări însă poate contribui cu succes la identificarea de idei-ancoră valoroase pentru rezolvarea de situații cu elemente de similaritate.

Rolul complex pe care îl poate juca studiul de caz în activitatea didactică este susținut și de faptul că reclamă „*desfășurarea de activități de analizare și dezbateri colective a unui «caz», de identificare și examinare a variantelor de acțiune și de luare de decizii în conformitate cu propriul sistem de valori*”²³, fapt care nu poate fi ignorat în noua paradigmă a centrării pe competențe a finalităților educației, unde sunt vizate explicit nu doar cunoștințe și abilități, ci și atitudini²⁴.

La ora de religie, studiul de caz este valorificat pentru analiza unor situații reale sau imaginare, pornind de la experiențele de învățare și de viață ale elevilor.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Oamenii din lumea întreagă*

Profesorul prezintă următorul caz: Aveți un nou coleg de clasă: Iusuf. El s-a născut în altă țară – Turcia – și a venit acum cu părinții în România. Doamna învățătoare trebuie să îi găsească lui Iusuf un loc în

²³ Mușata Bocoș, *Instruire interactivă...*, p. 285.

²⁴ Considerăm că se impune realizarea de cercetări suplimentare în domeniul educațional, astfel încât potențialul formativ deosebit pus la dispoziție de unele dintre metodele de învățământ să îi sprijine pe elevi în vederea formării de atitudini, inclusiv pe baza valorilor eterne, revelate.

clasă. Oare cine vrea să fie colegul lui de bancă? Cum ne vom pregăti să îl primim pe Iusuf? Profesorul discută în clasă despre noul elev, pe baza următoarelor întrebări: Prin ce se deosebește Iusuf de voi (vine din altă țară, are altă înfățișare etc.)? Cum îl veți ajuta pe Iusuf să se integreze în clasa voastră? Ce înseamnă să îți iubești aproapele?

Dacă în clasă sunt copii de alte rase sau din altă țară, se poate realiza o prezentare a acestora (din ce țară vin, cum se îmbracă tradițional, ce mâncare le place etc.).

5.1.8. EXERCITIUL

Exercițiul constituie metoda prin care este vizată obținerea de rezultate în procesul de învățământ prin realizarea conștientă și repetată a unor operații intelectuale și / sau motrice. În contextul metodelor didactice, exercițiul sprijină aprofundarea sau consolidarea unor deprinderi intelectuale / practice, printr-o succesiune precisă a unor etape sau operații. Prin exercițiu sunt dezvoltate operațiile mintale, sunt dezvoltate capacități și structuri psihice, sunt formate și consolidate aptitudini.

În predarea Religiei la clasa pregătitoare, exercițiul vizează formarea în contexte educative diferite a unor abilități practice necesare pentru integrarea în viața liturgică. De asemenea, sunt vizate un set de abilități teoretice legate de învățarea unor cântări după auz, aplicarea unor cunoștințe în noi contexte, realizarea de către elevi a unor produse / materiale / lucrări etc.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Ce înseamnă să fii creștin* (Crucea, semnul creștinilor)

Profesorul îi învață pe copii gestul închinării și cuvintele însoțitoare (*În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin; Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*). Le explică semnificația gestului închinării (cuvintele care însoțesc semnul sfintei cruci pot fi învățate prin repetare, pe parcursul mai multor ore). Se poate discuta cu copiii despre tradiția din unele zone de a primi la botez o cruce sau despre alte tradiții legate de aceasta, în diferite împrejurări (la Bobotează, împodobirea crucii în preajma sărbătorilor dedicate Sfintei Cruci etc.). Modalitatea de realizare a gestului închinării va fi urmărită pe parcursul întregului an școlar.

5.1.9. RUGĂCIUNEA

Rugăciunea este convorbirea omului cu Dumnezeu, o cale cunoaștere a Lui. Din punct de vedere didactic, este cea mai importantă metodă de educație religioasă, iar realizarea acesteia începe încă din copilărie. Formată la început ca deprindere, rugăciunea va deveni obișnuință și nevoie interioară.

Realizarea rugăciunii ca metodă de educație religioasă la orele de religie necesită efort spiritual, atenție, reculegere, autocontrol și concentrare. În aceste condiții, crearea atmosferei de rugăciune este esențială.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Omul este cea mai importantă ființă de pe pământ*

Dialog despre rugăciune. Profesorul discută cu elevii despre rugăciune, pe baza următoarelor întrebări: Ce făcea Adam în rai? Ce credeți că simțea Adam când vorbea cu Dumnezeu? Ce fac cei doi copii în fața icoanei? Voi vă rugați? Ce îi spuneți lui Dumnezeu prin rugăciune? Profesorul îi învață rugăciunea *Toți, cu inima curată*, pe care copiii o pot rosti împreună la sfârșitul fiecărei ore de religie și, în particular, atunci când se roagă acasă sau la biserică.

5.1.10. OBSERVAREA DIRECTĂ A LUMII, CA PARTE A CREAȚIEI

Observarea directă a lumii, ca parte a creației, este metoda prin care profesorul de religie urmărește să-i conducă pe elevi spre cunoașterea lui Dumnezeu, prin contemplarea creației, prin diferite moralități:

- observarea lumii înconjurătoare;
- observarea purtării de grijă a Lui față de lume.

Aspectele contemplative ale vieții religioase se cer împletite cu cele active, practice, prin care omul aplică în viața de zi cu zi învățăturile biblice.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă*

Dacă are posibilitatea, profesorul organizează o activitate în natură și îi implică pe copii în exerciții de observare a elementelor creației: cerul, soarele, apa, florile, pomii, păsările, insectele etc. Vor fi solicitați să descrie diferite aspecte ale creației. Cu ajutorul profesorului, copiii vor prezenta reguli de comportament în natură, pe baza unor jocuri de rol *Cum mă comport în contextul...?*

5.2. MIJLOACE DE ÎNVĂȚĂMÂNT UTILIZATE ÎN PREDAREA RELIGIEI, LA CLASA PREGĂTITOARE

Mijloacele de învățământ constituie instrumente didactice auxiliare, prin care este facilitată transmiterea și asimilarea noilor cunoștințe, precum și evaluarea rezultatelor obținute de către elevi²⁵. Unele dintre mijloacele de învățământ au capacitatea de a oferi elevului accesul la elemente / lucruri pe care în condițiile școlare obișnuite nu le poate întâlni²⁶, motiv pentru care acestea sunt definite ca „instrumente cu ajutorul cărora i se oferă elevului trăirea prin substituție a unei experiențe care rămâne totuși «directă»”²⁷.

Particularitățile învățării la clasa pregătitoare impun, mai mult decât la alte clase din ciclul primar, utilizarea în special de mijloace de învățământ cu caracter intuitiv, ilustrativ, adecvate particularităților copiilor: fișe de lucru cu spații pentru desenat sau ilustrații și elemente grafice adecvate, seturi de planșe ilustrative, jetoane adaptate temelor abordate, softuri educaționale, filmulețe cu tematică din domeniul moral, jocuri (cuburi, puzzle etc.) adaptate conținuturilor propuse, unele jucării necesare derulării activităților didactice.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Familia mea*

Jocul *Ce fac eu în familia mea*. Profesorul prezintă elevilor un set de jetoane / cartonașe pe care sunt desenate diferite obiecte: o stropitoare, un burete de vase, o mătură, un umeras, un coș de gunoi, un joc, o minge, o păpușă, un set de creioane colorate, o pereche de ochelari, un termometru, o telecomandă etc. Fiecare copil își alege un jeton / cartonaș și prezintă modul în care obiectul reprezentat pe acesta poate fi folosit pentru a face o faptă bună în cadrul familiei.

Ilustrațiile propuse de noi pot fi valorificate prin / în: povestire, joc de rol, explicarea de cuvinte / termeni, descrierea / prezentarea unor experiențe proprii ale elevilor, descrierea unor acțiuni religioase, studiu de caz etc. Creativitatea didactică a profesorului poate genera situații de învățare dintre cele mai diverse, centrate pe mesajul ce poate fi desprins din ilustrații.

²⁵ Sebastian Șebu, Monica Opreș, Dorin Opreș, *Metodica predării religiei. Manual pentru Seminarul Teologic...*, pp. 50-59.

²⁶ Dorin Opreș, *Sinteze, aplicații, teste la didactica religiei...*, p. 221.

²⁷ Jerome S. Bruner, *Procesul educației intelectuale*, trad. Henriette Fischbein, București, Editura Științifică, 1970, p. 100.

Realizarea activităților religioase specifice (lectura textelor biblice, audiția / învățarea de rugăciuni, cântarea religioasă, interpretarea colindelor etc.) implică mijloace de învățământ care să faciliteze transmiterea și asimilarea informației: cărți de rugăciuni pentru copii, CD-uri cu muzică religioasă, Biblia, cărți cu povestiri religioase, culegeri de texte literare în versuri și proză, cântece necesare ca suport pentru serbări și lecții curente etc.

Existența acestor mijloace și numărul lor poate reprezenta un factor important inclusiv în organizarea și alternarea activităților de învățare, indiferent dacă acestea se realizează individual, în perechi sau în grupuri mici.

5.3. MEDII DE ÎNVĂȚARE A RELIGIEI, LA CLASA PREGĂTITOARE

Programa școlară de Religie la clasa pregătitoare propune profesorului o diversificare a mediilor de învățare. Ora de religie nu înseamnă numai activitatea obișnuită a profesorului cu elevii în sala de clasă. Prin specificul ei, educația religioasă permite organizarea unor contexte variate de învățare, care să-i motiveze pe elevi pentru a participa activ la activități și să le susțină interesul pentru domeniul religiei.

Pentru studiul Religiei la clasa pregătitoare, programa școlară recomandă:

- Învățarea în sala de clasă – În sălile de clasă, profesorul poate organiza diferite activități de predare-învățare cu elevii: lecții obișnuite de prezentare de noi teme, întâlniri cu personalități relevante pentru domeniul religiei, discuții pe teme religioase cu părinți sau cu alți membri ai comunității etc.
- Vizita la bibliotecă – Profesorul de religie, împreună cu elevii, poate organiza activitatea la biblioteca școlii sau la altă bibliotecă din comunitate. În aceste contexte de învățare, elevii pot fi încurajați și susținuți: să se familiarizeze cu spațiul bibliotecii; să observe cum se caută o carte; să participe la întâlniri cu diferite personalități etc.
- Vizita la biserică – Biserica este un spațiu cu înalte valențe educative pentru ora de religie. Profesorul poate organiza vizite la biserică cu elevii, cu diferite ocazii și scopuri: pentru participarea și observarea anumitor slujbe bisericești; pentru discuții cu preotul pe teme religioase sau pentru a organiza în comun diferite evenimente importante pentru comunitate ori activități de înțajutorare a membrilor acesteia.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Creștinii din biserică mea*

Vizită la biserică. Profesorul va organiza o vizită la biserică cea mai apropiată de școală. Va discuta cu elevii despre următoarele aspecte:

cum este clădirea bisericii (interior și exterior), unde este amplasată, care este locul preotului în biserică, care este locul credincioșilor în biserică, cum procedăm când intrăm în biserică (dacă este slujbă sau dacă nu este slujbă).

- **Învățarea în spațiul extrașcolar** – Profesorul de religie și elevii pot derula activități de învățare și în alte contexte nonformale de educație, precum: mersul la cinematograful pentru vizionarea unui film pe teme religioase / relevante din perspectiva acestei materii de studiu; participarea la diferite discuții relevante pentru ora de religie; vizitarea unor muzee. Tot aici se pot organiza și activități de învățare în spații informale de educație: de exemplu, plimbarea pe stradă / prin parc pentru observarea comportamentelor oamenilor și analizarea acestora din perspectiva moralei religioase.
- **Realizarea de excursii tematice la mănăstiri sau alte lăcașuri de cult** – Profesorul de religie poate organiza excursii cu elevii, pe un traseu care să cuprindă o serie de mănăstiri sau alte așezăminte religioase cu o anumită semnificație pentru comunitatea sau regiunea respectivă. În acest context, se pot organiza discuții cu specialiștii din muzeele mănăstirilor, se pot iniția dialoguri cu unii duhovnici, se observă sau se descriu spațiile sau obiectele cu caracter sacru.
- **Documentarea pe Internet** – În afară de faptul că unele lecții sau teme pot utiliza platforme educaționale, profesorul poate să descopere pe Internet, împreună cu elevii, informații relevante despre specificul vieții religioase din spațiul proximal sau din alte arealuri geografice și culturale, poate urmări secvențe muzicale, filmice, liturgice ce sunt corelate cu temele planificate²⁸.

Exemplu:

Conținutul învățării: *Oamenii din lumea întreagă*

Desenul *La ce pot să renunț / Ce pot dărui*. Profesorul le poate vorbi elevilor despre faptul că unii oameni sunt câteodată în dificultate (se pot da diferite exemple). Elevii sunt invitați să deseneze în spațiul liber cadouri (jucării, bani, alimente, haine) pe care ar vrea să le dăruiască unor persoane aflate în situații dificile, în urma unor dezastre naturale: inundații, incendii, cutremure etc. Profesorul le povestește despre faptul că în urmă cu puțini ani s-au făcut și în România colecte pentru astfel de persoane. Se poate viziona filmulețul în care copiii japonezi mulțumesc lumii întregi, pentru ajutorul primit în urma dezastrului produs de un tsunami, în 11 martie 2011, și prezintă drapelele țărilor care i-au ajutat (se

²⁸ *** Programă școlară pentru disciplina Religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, *Nota de prezentare*, <http://programe.ise.ro/Programescolareaprobrate.aspx#> (22.08.2012)

poate descărca de pe Internet). În filmuleț apar cuvântul „Mulțumesc” și drapelul României.

Majoritatea activităților propuse de noi în fișele de lucru se desfășoară în sala de clasă. Profesorul poate planifica și organiza activități și în alte medii de instruire, cu respectarea orarului școlii și a normelor impuse de regulamentul de ordine interioară al acesteia, referitor la aspectul menționat. Este de preferat ca aceste activități să se desfășoare în colaborare cu învățătorul clasei.

6. CUM SUNT EVALUAȚI COPIII DE CLASĂ PREGĂTITOARE LA ORA DE RELIGIE?

Evaluarea constituie o funcție fundamentală a procesului de învățământ și se realizează printr-o îmbinare organică cu predarea și învățarea. Privitor la evaluarea școlară, Legea 1 / 2011 precizează la art. 72(1) faptul că *„evaluarea se centrează pe competențe, oferă feed-back real elevilor și stă la baza planurilor individuale de învățare”*.

Alături de evaluarea orală și evaluarea unor acțiuni religioase practice, se recomandă utilizarea unui set de metode moderne de evaluare²⁹ aplicate la domeniul religiei, adaptate la particularitățile elevilor de clasă pregătitoare: observarea sistematică a activității și a comportamentului elevilor din perspectiva aplicării valorilor moral-religioase, autoevaluarea, realizarea unui „barometru” al limbajului și al comportamentului elevilor în raport cu semenii în spațiul școlar, elaborarea unor micro-proiecte de grup bazate pe desen sau colaje pe teme de religie etc. Pentru fiecare dintre aceste metode sunt necesare instrumente de evaluare corespunzătoare: fișe de observare, grile de evaluare a produselor activității elevilor etc.

Aprecieră rezultatelor se poate face: verbal (prin laude, încurajări etc.), prin acordarea unor recompense materiale (ecusoane cu diferite semnificații, medalii, stelute / fundițe colorate, buline autocolante etc.), prin consemnarea pe un grafic cu puncte. Implicarea elevilor în identificarea obiectului evaluării pentru activitățile desfășurate, respectiv în stabilirea criteriilor pentru atribuirea unei anumite recompense pentru rezultatele obținute reprezintă un factor de succes

²⁹ Vezi lucrările: Constantin Cucoș, *Teoria și metodologia evaluării*, Iași, Editura Polirom, 2008; Monica Opriș, *Educația morală și educația religioasă în școală...*, pp. 206-270. Metodele moderne apar și sub denumirile: metode complementare, respectiv metode alternative de evaluare.

pentru realizarea autoevaluării. La această clasă, aprecierea nu se realizează prin calificative sau notă școlară.

Exemplu de evaluare și autoevaluare:

Conținutul învățării: *O zi din viața mea de creștin*

Jocul *Ce fac copiii în fiecare zi?* Jocul se desfășoară în mai multe

etape:

1. analiza comportamentelor celor doi frați, Andrei și Ioana, din lecțiile anterioare: Cum s-au comportat Andrei și Ioana față de cei din jurul lor? Cum au vorbit? Ce putem spune despre ei?
2. prezentarea activităților pe care le desfășoară copiii pe parcursul unei zile obișnuite / de sărbătoare, pornind de la imaginile de pe fișă;
3. precizarea faptului că, pentru un creștin, activitățile dintr-o zi obișnuită sau una de sărbătoare cuprind și elemente religioase, reprezentate de noi prin simboluri (rugăciune-mâini în rugăciune, închinare-cruce, lectură-carte, lectură biblică-biblie, participare la sfintele slujbe-potir);
4. analizarea fiecărei imagini și a simbolului corespunzător: Ce activitate desfășoară? Unde se desfășoară? Cu cine desfășoară aceste activități? În ce zile ale săptămânii se desfășoară aceste activități? Profesorul le citește un text pornind de la tema dată.

Autoevaluare. Profesorul le solicită elevilor să bifeze în dreptul activităților prezentate în imagini, pe cele pe care ei le realizează într-o zi obișnuită și în zilele de sărbătoare sau duminică.

Exemplu de realizare a aprecierii:

Conținutul învățării: *Cum mă comport ca un creștin*

Jocul *Copacul cu roade*. Profesorul inițiază un joc pentru a le dezvolta elevilor dorința de a avea un comportament moral și atitudini pozitive, în special față de mediul școlar. Acesta constă în acumularea de „roade” primite drept premiu pentru comportamentul general al clasei pe parcursul unei săptămâni. Profesorul va decupa un copac alcătuit din trunchi și ramuri, pe care îl poate pune pe o placă de polistiren. În urma analizei săptămânale a comportamentului elevilor, va pune pe ramuri flori, fructe și frunze decupate din hârtie. Analiza se poate realiza pe următoarele aspecte: comportamentul față de cadrele didactice, față de personalul auxiliar, față de colegi, atitudinea față de bunurile școlii și ale colegilor. Împreună cu elevii stabilește regulile de acordare a florilor, a fructelor și a frunzelor.

Exemplu de evaluare:

Conținutul învățării: *Sunt creștin și la școală*

Jocul *De la omidă, la fluture*. Profesorul inițiază un joc, pentru a dezvolta capacitatea elevilor de a se susține reciproc în realizarea unei activități. Pentru aceasta, se constituie grupe de 5-6 copii. Ei se așează în șir, unul în spatele celui alt și se țin unul de altul cu ambele mâini, astfel că formează un întreg, ca o omidă. Profesorul desenează / marchează un traseu pe care va merge „omida”, iar din loc în loc poate pune anumite obstacole. Pe rând, fiecare grupă „omidă” va parcurge traseul, realizând pașii solicitați de profesor (mersul piticului, săritura într-un picior, săritura în două picioare, pasul uriașului etc.). Fiecare grupă care reușește să ajungă la final, respectând indicațiile profesorului fără a rupe rândul, va primi ca premiu un fluture (desen, decupaj, autocolant etc.). Copiilor li se explică faptul că, atunci când omul este atent cu cei din jur, când îi ajută să nu greșescă sau când face împreună cu alții un lucru bun, sufletul lui se transformă încet-încet, așa cum omida devine fluture.

Evaluarea comportamentului prin jocul *Copacul cu roade*. Profesorul va observa numărul de flori, fructe și frunze din copac (joc început la conținutul *Cum mă comport ca un creștin*) și va analiza comportamentul elevilor raportat la viața școlară. Evaluarea va avea caracter formativ și motivațional. Jocul va continua și în următoarele săptămâni, pe componentele menționate de profesor.

Rolul clasei pregătitoare de deschizătoare de drum în ciclul primar nu justifică aprecierea prin calificative utilizat în sistemul de evaluare începând cu clasa I. Pregătirea copilului pentru acest sistem de evaluare poate fi realizată, din punctul nostru de vedere, prin aprecierea verbală folosind cuvintele: *bine, foarte bine*, cu atât mai mult, cu cât acest ultim indicativ verbal nu face parte din limbajul comun.

Progresele realizate de către elevi – înregistrate de profesor în portofoliul propriu, pe baza unor fișe de observație – sunt prezentate și acestora, dar și părinților, fără însă a-i eticheta pe copii. Modalitățile de comunicare a rezultatelor evaluării vor valorifica funcția formativă și pe cea motivațională a acesteia, prin valorizarea aspectelor pozitive, a progresului înregistrat de elevi în plan cognitiv, afectiv și atitudinal-comportamental.

Aprecierea de către elevi a gradului de dificultate a activităților desfășurate poate constitui un feed back foarte important în vederea ameliorării / reglării demersurilor didactice proiectate de profesor.

Pe parcursul anului școlar, predarea-învățarea-evaluarea se va realiza astfel încât elevii să fie sprijiniți în formarea pe aspectele prevăzute de cele cinci direcții de dezvoltare la această clasă, prezentate în *capitolul 4*. De asemenea, în completarea raportului de evaluare pentru fiecare elev la sfârșitul clasei pregătitoare, se pot valorifica rezultatele obținute de către aceștia la disciplina

Religie, prin colaborarea dintre cadrul didactic responsabil cu completarea raportului și profesorul de religie.

Un aspect deosebit de important de care un profesor de religie va ține în evaluările pe care le face este legat de valoarea incomensurabilă a fiecăruia dintre elevii săi: sufletul fiecăruia este mai important decât orice valoare materială din această lume. Etichetarea elevilor, încurajarea competiției în scopul ierarhizării acestora, frecvența mare a aprecierilor negative în cazul aceluiași elev sau la nivelul unei clase constituie elementele unei evaluări menite să îl plaseze pe profesorul de religie în rândul celor cărora Mântuitorul le-a spus: *„Iar cine va sminti pe unul dintr-aceștia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie afundat în adâncul mării”* (Matei 18, 6).

7. CUM SE FACE PROIECTAREA DIDACTICĂ LA CLASA PREGĂTITOARE?

Atingerea finalităților educației religioase este condiționată de corelarea elementelor componente ale procesului didactic într-un cadru organizatoric unitar, care cuprinde formele de organizare a acestuia. Specificul disciplinei Religie, locul de desfășurare, obiectivul didactic urmărit, numărul elevilor participanți determină formele de organizare a educației religioase: lecția de religie, vizitele și excursiile la biserici și mănăstiri, cercul de religie, consultațiile și meditațiile, manifestările cultural-religioase³⁰.

În continuare ne vom referi la proiectarea unei lecții de religie, dat fiind rolul deținut de aceasta, ca principală formă de organizare a educației religioase realizată în școală. Prin lecție, profesorul de religie are posibilitatea de a organiza și ordona conținuturile prevăzute de Programa școlară în secvențe de instruire accesibile elevilor, de a folosi o anumită strategie și un anumit material didactic în vederea atingerii obiectivelor propuse³¹.

Proiectarea didactică la ora de religie este condiționată de lectura personalizată și orientată a programei școlare, de realizarea planificărilor calendaristice³², într-o logică ce susține acțiuni care asigură răspunsul la

³⁰ Sebastian Șebu, Monica Opreș, Dorin Opreș, *Metodica predării religiei* ..., p. 195.

³¹ Dorin Opreș, *Sinteze, aplicații, teste la didactica religiei*..., pp. 289-290.

³² În realizarea planificărilor calendaristice semestriale sugerăm integrarea liturgică a conținuturilor învățării, în funcție de marile sărbători creștine. În semestrul I, propunem parcurgerea conținuturilor învățării subsumate temelor principale *Dumnezeu ne-a creat din iubire*, respectiv *Nașterea Domnului, darul lui Dumnezeu pentru oameni*. De asemenea, va fi

următoarele întrebări: În ce scop voi face? (identificarea competențelor specifice și formularea obiectivelor operaționale); Cum voi face? (stabilirea activităților de învățare); Ce conținuturi voi folosi? (selectarea conținuturilor); Cu ce voi face? (analiza resurselor umane, materiale, temporale); Ce am realizat? (analiza rezultatelor evaluării, atât din perspectiva asigurării calității învățării, cât și a ameliorării proiectării activității didactice). Astfel, predarea-învățarea-evaluarea pot fi îmbinate în mod organic în procesul didactic, fără o detaliere specială, într-o rubrică separată, a evaluării în proiectul didactic.

Aceste activități nu vor depăși 35 de minute din totalul timpului alocat unei ore. Diferența poate fi folosită pentru activități ludice.

Un aspect deosebit de important în proiectarea didactică este legat de locul desfășurării activităților, mai precis de posibilitatea amenajării în sala de clasă a unor spații diferite, care să permită, pe de o parte, realizarea activităților individual, pe grupe, frontal, iar pe de alta, desfășurarea unor activități de învățare specifice: spațiul de învățare, spațiul de joc, spațiul de lectură, spațiul pentru afișarea produselor activității elevilor etc. Amenajarea diferită a acestor spații facilitează diversificarea activităților, inclusiv prin libertatea de mișcare pe care elevii o resimt pozitiv. Aranjarea măsuțelor se va face în funcție de forma de organizare a elevilor și de tipul activității desfășurate, pentru a diminua pe cât posibil caracterul static al acesteia.

De altfel, succesul orei de religie este dependent inclusiv de menținerea unui echilibru între activitățile statice și cele dinamice, în strânsă relație cu individualizarea instruirii, realizată prin următoarele modalități:

- diferențierea sarcinilor de lucru, în funcție de particularitățile individuale ale elevilor;
- adaptarea spațiului din clasă în funcție de nevoile copilului;
- oferirea de explicații suplimentare sau întrebări ajutătoare;
- acordarea sprijinului individual, atât la elevii cu dificultăți de învățare, cât și la cei preocupați de domeniul religios;
- acordarea ritmului de lucru la diferențele dintre copii, date de experiențele de învățare anterioare, de stilul propriu, de abilitățile lor;
- crearea condițiilor pentru lucrul în ritm propriu, legate în special de resursele temporale necesare desfășurării activității și de gradul de dificultate a sarcinii didactice propuse.

abordată tema legată de Sfântul Nicolae. În semestrul al II-lea, propunem parcurgerea conținuturilor învățării subsumate temelor principale *Dumnezeu ne învață să se ajutăm unii pe alții*, *Dumnezeu este întotdeauna cu noi*, respectiv *Învierea Domnului*, *împlinirea darului lui Dumnezeu*, care va fi încadrată liturgic. Numărul de ore alocate este funcție de mai multe variabile: importanța / dificultatea conținutului învățării, resursele materiale, particularitățile elevilor, posibilitatea de a organiza activități și în alte medii de învățare etc.

Numărul mare de elevi dintr-o clasă poate fi principalul factor perturbator al individualizării învățării la religie. La acesta se poate adăuga lipsa instrumentelor de lucru specifice, care să permită individualizarea și să susțină activizarea.

În situația în care profesorul lucrează cu clase la simultan, proiectarea didactică va ține cont de constrângerile pe care aceste situație le aduce. Dificultatea vine și din modelele curriculare diferite, care au stat la baza elaborării actualei programe școlare la clasa pregătitoare, respectiv la clasele I-IV. Proiectarea didactică se va realiza după o lectură atentă a programelor școlare la clasele cu care se lucrează la simultan, astfel încât să se asigure o concordanță cât mai mare între finalitățile și conținuturile învățării la aceste clase. Ținând cont de faptul că anumite conținuturi ale învățării la religie se regăsesc la diferite clase, în special cele legate de marile sărbători creștine, profesorul va diferenția tipurile de activități pentru același conținut în funcție de particularitățile individuale și de grup, astfel încât să se asigure formarea competențelor specifice / atingerea obiectivelor de referință din programele școlare. Pentru anumite activități, profesorul poate constitui grupe de lucru cu elevi fie din aceeași clasă, fie din clase diferite.

Proiectarea didactică va ține cont și de prezența în clasă a elevilor cu CES, prin adaptarea curriculară la posibilitățile acestora. Integrarea lor în grupurile de lucru și distribuirea rolurilor / responsabilităților în funcție de potențialul real al acestora este absolut obligatorie.

Propunem în continuare un model de proiectare didactică, realizat în acord cu aspectele teoretice menționate anterior, printr-un exemplu de proiect didactic la tema *Ce înseamnă să fii creștin (Crucea, semnul creștinilor)*, după un model consacrat în ultimii ani.

PROIECT DIDACTIC

Clasa pregătitoare

Titlul lecției: Crucea, semnul creștinilor

Tipul lecției: Lecție de formare de deprinderi practice

Durata: 45 minute (35' – predare-învățare-evaluare, 10' – activități ludice)

Competențe specifice vizate:

- 1.1. Recunoașterea unor elemente de bază ale credinței religioase
- 1.3. Aplicarea unor reguli de comportament moral-creștin în contexte de viață familiare
- 3.1. Explicarea semnificației unor evenimente religioase cunoscute

Obiective operaționale³³:

O₁: să identifice crucea, ca semn al creștinilor, în diferite contexte familiare, pe baza aspectelor prezentate de profesor

O₂: să execute corect semnul crucii, rostind cuvintele care o însoțesc, în urma îndrumării făcute de profesor

O₃: să precizeze, folosind cunoștințele acumulate în lecție, cel puțin patru aspecte legate de închinare (care răspund la întrebările: când, unde, cum, de ce ne închinăm?)

Strategia didactică:

- metode și procedee didactice: jocul didactic, exercițiul, povestirea, descoperirea din imagini, conversația, cântarea religioasă
- *mijloace de învățământ*: cruce, bețișoare, plastilină, ilustrații în care apare crucea, literatura religioasă
- *forme de organizare*: frontal, individual, pe grupe

Desfășurarea activității

Etapele lecției	Ob. op.	Secvențe de instruire și evaluare	Strategia didactică
Moment organizatoric		Rostirea rugăciunii de început. Organizarea clasei pentru începerea lecției.	rugăciune - <u>frontal</u>
Anunțarea titlului lecției și prezentarea obiectivelor propuse		Organizarea jocului: <i>Să construim</i> , prezentat în fișa de lucru: - realizarea și prezentarea de către elevi a produsului construit din două bețișoare și o bucată de plastilină; - explicarea de către profesor a formelor realizate (vor fi apreciate și alte forme de cruce decât cea consacrată); - valorificarea unor cunoștințe ale elevilor despre cruce. Anunțarea titlului lecției noi – Crucea, semnul creștinilor (profesorul le arată o cruce). Prezentarea obiectivelor propuse.	- joc didactic - <i>bețișoare</i> - <i>plastilină</i> - <u>frontal</u> - <u>individual</u> - <u>pe grupe</u> (cei cu aceleași forme de cruce, pot fi grupați în fața clasei)
Actualizarea unor cunoștințe	O ₁	Descrierea icoanei Răstignirii și a imaginii, prezentate în fișa de lucru, pe aspecte referitoare la: - importanța crucii, pornind de la faptul că Domnul Iisus Hristos a fost răstignit pe ea (aici se poate face o scurtă evaluare a unor aspecte din lecția anterioară <i>Ce înseamnă să fii creștin</i>);	- conversația - învățarea prin descoperire - <i>icoana</i> - <i>ilustrația</i> - <u>frontal</u>

³³ Obiectivele operaționale sunt formulate pentru fiecare activitate didactică și vizează formarea competențelor specifice stabilite prin programa școlară.

		- locurile unde se întâlnește crucea. Colorarea crucii de către elevi și prezentarea câtorva desene, la alegere, în fața clasei, pe un panou etc.	- <u>individual</u> - <u>frontal</u>
Efectuarea activității practice	O ₂	Observarea de către elevi a gestului închinării făcut de cei doi frați, în imagine, prin întrebări: Ce fac cei doi frați? Cu ce mână își fac cruce? Învățarea gestului închinării și a cuvintelor însoțitoare³⁴: - închinarea model, realizată de profesor; - expunerea regulilor de închinare; - exersarea mișcărilor; - învățarea cuvintelor la începutul rugăciunii; - închinarea model însoțită de rostirea cuvintelor; - desprinderea corespondenței dintre mișcări și cuvinte; - exersarea gestului închinării și a cuvintelor însoțitoare. Profesorul citește elevilor o lectură despre cruce, în spațiul din clasă destinat lecturii, sau organizează audiția unei cântări despre sfânta cruce.	- descrierea din imagini - <i>ilustrația</i> - exercițiul - conversația - explicația - <u>frontal</u> - <u>individual</u> - <u>pe grupe</u> - povestirea - <i>literatura religioasă</i> - cântarea religioasă
Analiza și aprecierea modului de formare a deprinderii	O₂ O₃	Analiza de către elevi a imaginii de pe fișă, pe aspecte legate de închinare: cum, unde se închină cei doi frați? Conversație referitoare la diferite aspecte legate de cruce: unde o întâlnim, când, unde, de ce ne închinăm, obiceiuri legate de cruce etc. Evaluarea de către profesor a modului în care elevii au învățat gestul închinării. Elevii care știu să se închine după regulile enunțate pot fi apreciați cu o cruciuliță / iconiță.	- conversația - observarea activității elevilor - <u>frontal</u> - <u>individual</u> - <u>pe grupe</u> (în spațiul de învățare, în fața clasei)
Încheierea		Prezentarea titlului temei următoare. Rostirea rugăciunii, cu realizarea gestului închinării.	- rugăciunea - <u>frontal</u>

³⁴ Repetarea gestului închinării și a cuvintelor însoțitoare, de la începutul și de la sfârșitul rugăciunii, se face pe parcursul mai multor ore, iar observarea de către profesor a modului în care elevii și-au format această deprindere are loc până la sfârșitul anului școlar, așa încât nu se va insista excesiv în realizarea acestei secvențe de instruire.

Prezentăm în continuare secvențele de instruire pentru varianta în care profesorul desfășoară două lecții la tema *Crucea, semnul creștinilor*.

1. *Crucea, semnul creștinilor* (partea I)

Obiective operaționale:

O₁: să prezinte cel puțin două modalități prin care poate fi reprezentată o cruce, cu ajutorul materialelor puse la dispoziție de către profesor

O₂: să identifice crucea, ca semn al creștinilor, în diferite contexte familiare, pe baza aspectelor prezentate de profesor

Sucesiunea secvențelor de instruire (despre cruce):

1. Discuții privind modalitățile prin care se poate reprezenta o cruce, utilizând diferite materiale (în urma unor activități practice)
2. Descoperire din imagini (pe aspecte legate de locul unde se află crucea)
3. Lectura: *Sfânta cruce și Sfinții împărați Constantin și Elena*
4. Să colorăm
5. Discuții despre tradiția din unele zone de a primi la botez o cruce sau despre alte tradiții legate de aceasta, în diferite împrejurări (la Bobotează, împodobirea crucii în preajma sărbătorilor dedicate Sfintei Cruci etc.)

2. *Crucea, semnul creștinilor* (partea a II-a)

Obiective operaționale:

O₁: să execute corect semnul crucii, rostind cuvintele care o însoțesc, în urma îndrumării făcute de profesor

O₂: să precizeze, folosind cunoștințele acumulate în lecție, cel puțin patru aspecte legate de închinare (care răspund la întrebările: când, unde, cum, de ce ne închinăm?)

Sucesiunea secvențelor de instruire (despre gestul închinării):

1. Descoperire din imagini (pe aspecte legate de gestul închinării)
2. Exercițiu. Învățarea gestului închinării
3. Lectura: *Crucea, păzitoarea creștinilor* / poezia *Ne-nchinăm cu mânca dreaptă* (de Pr. C. Popescu) sau audiția unei cântări despre sfânta cruce.
4. Discuție, pe baza unor întrebări precum: Când, unde, cum, de ce ne facem semnul crucii?

8. CUM SE ABORDEAZĂ TEMELE DE EDUCAȚIE RELIGIOASĂ DIN PERSPECTIVĂ INTERDISCIPLINARĂ?

Interdisciplinaritatea, ca principiu metodologic de bază al filosofiei și al științei, derivă din teoria generală a sistemelor și din metodologia abordării sistemice și este o consecință a dezvoltării științelor particulare la un nivel care permite abordări complexe, stabilirea de legături, interdependențe și interacțiuni între domenii, cu apariția disciplinelor de graniță, oferind, astfel, o imagine integrată a aspectelor care sunt analizate uneori artificial, forțat, separat³⁵.

În activitatea didactică desfășurată la disciplina Religie la clasa pregătitoare, se pot realiza diferite tipuri de conexiuni interdisciplinare³⁶:

a. conexiuni interdisciplinare obligatorii, indispensabile desfășurării procesului didactic, prevăzute în programele școlare la disciplinele din planurile-cadru de la această clasă.

Exemplu:

Conexiuni interdisciplinare obligatorii în tratarea unor noțiuni /concepte, conform programelor școlare

Tabelul 1

Nr. crt.	Noțiunea / conceptul / activitatea	Disciplina	Elemente de conținut al învățării ³⁷
1.	grupuri	Religie	Familia mea; Sunt creștin și la școală; Primii mei prieteni; Creștinii din biserica mea; Oamenii din lumea întreagă etc.
		Educație pentru societate	Reguli de politețe; Norme de conduită în contexte familiare; Familia; Grupul de învățare; Grupul de prieteni etc.

³⁵ Pentru aspecte privind abordările interdisciplinare în domeniul educației religioase, vezi: Constantin Cucoș, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Iași, Editura Polirom, 1999, pp. 198-202; Monica Opreș, *Organizarea interdisciplinară a conținuturilor*, în „Educația 21” coord. Vasile Chiș, Mușata Bocoș, Cristian Stan, Ion Albușescu, publicația Centrului de Cercetare și Inovare în Curriculum, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, nr.1/2004, Editura Casa Cărții de Știință, pp.114-127.

³⁶ Vezi George Văideanu, *Promovarea interdisciplinarității în învățământul preuniversitar*, Universitatea „Al.I. Cuza” Iași, 1985.

³⁷ Elementele de conținut al învățării au fost preluate din Programele școlare la clasa pregătitoare, la disciplinele: *Religie, Educație pentru societate, Dezvoltare personală, Matematică și explorarea mediului, Arte vizuale și lucru manual* (www.edu.ro).

2.	trăsături morale	Religie	Sunt copilul lui Dumnezeu și al părinților mei; Ce înseamnă să fiu creștin; O zi din viața mea de creștin; Cum vorbesc cu cei din jur; Ce simt față de ceilalți; Cum mă comport ca un creștin etc.
		Educație pentru societate	Comportamente moral-civice bazate pe respect față de sine și față de ceilalți, cinste, sinceritate, grijă față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate; Comportamente bazate pe lipsă de respect, necinste, lipsă de sinceritate / minciună, neglijență față de sine și față de ceilalți, față de lucrurile încredințate
		Dezvoltare personală	Cine sunt eu; Eu și ceilalți – noi; Emoții de bază; Cum se exprimă emoțiile în comportamente etc.
3.	raporturile cu mediul înconjurător	Religie	Omul este cea mai importantă ființă de pe pământ; Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă etc.
		Matematică și explorarea mediului	Plante și animale; Procese ale Pământului etc.
4.	realizarea unor lucrări ale elevilor	Religie	Oamenii din lumea întreagă; Cum sărbătoresc Crăciunul; Cum sărbătoresc Paștile
		Arte vizuale și lucru manual	Tehnica colajului

b. conexiuni interdisciplinare sistematice, în cazul profesorilor cu pregătire bi- sau tridisciplinară sau cu o cultură generală foarte bogată, caz în care conexiunile interdisciplinare se fac între discipline apropiate (Religie și Comunicare în limba maternă, Religie și Educație pentru societate, Religie și Dezvoltare personală, Religie și Arte vizuale și lucru manual etc.) sau îndepărtate ca natură axiologică și epistemologică (Religie și Matematică și explorarea mediului etc.).

Exemplu:

Tratarea la religie a conținuturilor care cuprind evenimente legate de marile sărbători creștine, reflectate în operele literare.

c. conexiuni interdisciplinare realizate în echipă, cel mai frecvent prin lecții / cercuri interdisciplinare / activități realizate în comun, în cadrul școlii.

Exemple:

1. Conținutul învățării: *Dumnezeu ne-a dăruit o lume frumoasă*

Activitatea *Colțul nostru de rai*. Profesorul le propune elevilor să construiască împreună un „colț de rai” în sala de clasă sau în curtea școlii. Ei vor depozita ghivece cu pământ, vor semăna diferite semințe (flori, cereale, legume etc.), apoi își vor împărți responsabilitățile privind îngrijirea acestora. Această activitate poate fi corelată cu altele asemănătoare, realizate la ora de matematică și explorarea mediului.

2. Conținutul învățării: *Cum sărbătoresc Paștile*

Proiect *Cum sărbătorim Paștile*. Profesorul va organiza, împreună cu elevii, un proiect al clasei pe tema modalităților de sărbătorire a Paștilor. Aceste proiecte pot cuprinde: confecționarea unor felicitări sau desene, realizarea unor colaje din diferite materiale, realizarea unor modelaje din plastilină, pictarea de ouă etc. Pentru proiecte mai ample, aceste activități se pot organiza atât în ora de religie, cât și în ora de arte vizuale și lucru manual. La finalul activității, se poate organiza o expoziție cu produsele copiilor.

d. conexiuni interdisciplinare în echipă, pentru realizarea unor activități extrașcolare (proiecte în parteneriat, vizite și excursii cu caracter tematic, cercuri de religie etc.).

Exemplu:

Realizarea de activități pe baza unui parteneriat școală-bibliotecă, cu ocazia lansării unei cărți religioase pentru copii.

9. ABORDAREA CONȚINUTURILOR ÎNVĂȚĂRII PRIN INTERMEDIUL FIȘELOR DE LUCRU

9.1. DUMNEZEU NE-A CREAT DIN IUBIRE

9.1.1. PRIMA ORĂ DE RELIGIE

Fișa are două sectoare:

- desen cu sala de clasă, unde sunt cei doi frați, la ora de religie, alături de colegii lor și de doamna profesoară, care are în mână o icoană cu Domnul Iisus Hristos
- spațiu liber care va fi tăiat și desenat

Mesajul-cheie al lecției: La ora de religie, copiii învață despre Dumnezeu.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Dialog. Profesorul discută cu elevii despre faptul că vor desfășura împreună orele de religie, în care vor învăța despre Dumnezeu, se vor juca, vor povesti, vor desena, vor cânta.

Jocul *Să ne prezentăm*. Profesorul se prezintă copiilor și îi învață cum să i se adreseze. Apoi cere fiecărui copil să își spună numele sau poate imagina un joc prin care să afle numele elevilor. Se pot face asocieri ale numelui copiilor cu persoane biblice, cu nume de sfinți sau de personalități. Profesorul le vorbește elevilor despre faptul că oamenii se adresează între ei, folosind numele cu care au fost botezați.

Să tăiem și să desenăm. Elevii sunt invitați să taie fișa pe liniile punctate, apoi să plieze foaia pe liniile marcate, astfel încât forma rezultată să se asemene cu un acoperiș de casă. Pe una dintre fețe, elevii își scriu numele (dacă știu să facă acest lucru) sau desenează un aspect care îi reprezintă, ca element de identificare, pe baza căruia profesorul de religie să îi recunoască (inițiala numelui de botez, floarea preferată, un simbol religios etc.). Elevii își prezintă fișa, care va fi așezată pe pupitru, pentru a facilita demersul de memorare a numelor copiilor.

Descoperire din imagini. Se analizează imaginea de pe fișă și se pun întrebări: Unde se află copiii? Ce fac în clasă? Despre cine învață la religie? Profesorul le vorbește despre Dumnezeu și despre ajutorul primit de la El în activitățile pe care elevii le desfășoară la școală. Le citește un text ilustrativ (de exemplu, povestea *Dumnezeu*, după Păun I. Gilorteanu; poezia *Sfat bun*, de Zaharia Boiu etc.). Copiii sunt îndemnați să adreseze și ei întrebări.

Discuție despre rolul școlii și al educației religioase. Profesorul inițiază o discuție despre rolul școlii și al educației religioase, pornind de la impresiile copiilor din prima zi de școală: Cum a fost prima zi de școală? Ce ați simțit? Ce doriți să faceți la școală? Cum credeți că vă ajută în viață ceea ce învățați la școală? Dar ceea ce învățați la ora de religie?

BINE AȚI VENIT!

Bine ați venit la ora de religie!

Împreună vom afla povești minunate despre doi frați gemeni, Andrei și Ioana, care au aceeași vârstă ca și voi. Îi veți recunoaște ușor, pentru că apar în fișele cu care vom lucra. Cei doi frați au numele a doi Apostoli ai Mântuitorului, Andrei și Ioan. Așa cum acești Apostoli au învățat de la Domnul Iisus Hristos

despre învățătura Lui, împreună cu cei doi frați veți învăța și voi, în fiecare oră, lucruri noi și importante pentru un creștin.

Veți afla faptul că omul este cea mai importantă ființă din cele create Dumnezeu. Atât de importantă încât L-a trimis pe pământ pe Fiul Său, Domnul Iisus Hristos, care a fost om ca oricare dintre noi, mama Lui fiind Fecioara Maria. Domnul Iisus Hristos i-a învățat pe oameni și i-a ajutat prin minunile nenumărate pe care le-a făcut. Însă nu toți L-au înțeles. Au existat și oameni răi care L-au răstignit pe cruce, dar El a înviat și apoi S-a înălțat la Ceruri.

Toți cei care cred că El este Fiul lui Dumnezeu se numesc creștini. Un creștin își arată iubirea față de Dumnezeu prin cuvintele pe care le rostește, prin sentimentele pe care le are față de ceilalți și prin modul în care se comportă în diferite grupuri din care face parte: familia, cercul de prieteni, colegii de clasă și de școală, comunitatea creștină de la biserică etc. Veți învăța și despre anumite persoane din Biblie, despre îngeri, despre unii sfinți, cel mai cunoscut dintre ei de către copii fiind Sfântul Nicolae.

Vă doresc să iubiți această oră pentru că, prin ea, Dumnezeu va fi mai aproape de voi și voi de El.

Ce înseamnă numele?

- **Andrei** – *bărbat*. Sfântul Apostol Andrei este sărbătorit în 30 noiembrie.
- **Ioan** – *darul lui Dumnezeu*. Sfântul Apostol Ioan este sărbătorit în 8 mai.

DUMNEZEU³⁸

după Păun I. Gilorteanu

Într-o țară îndepărtată, trăia odată un împărat care, cu cât îmbătrânea, cu atât simțea o mai mare neliniște și durere în suflet. El nu știa care este Dumnezeu cel adevărat. Ba, se tot mira că nu-L poate vedea pe Dumnezeu. De multe ori zicea: „*În viața mea am văzut multe lucruri însă nu L-am văzut pe Dumnezeu.*” Și dădu o poruncă aspră către toți boierii și slujitorii din împărăția sa:

– Să mi-L arătați pe Dumnezeu! Dacă nu puteți, veți fi aspru pedepsiți.

Și le dădu trei zile, în care să facă acest lucru. Bieții oameni! Ajunseseră cu toții la grea încercare. Niciun zâmbet nu se mai vedea pe chipul lor. Pierise toată veselia și voia bună din împărăție, căci nimeni nu știa ce răspuns să îi dea împăratului. Peste trei zile, au fost chemați înaintea împăratului:

– Mi-l puteți arăta pe Dumnezeu?, că eu nu-L văd.

³⁸ după Dumitru Călugăr, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară*, ediția a II-a, Sibiu, 1937, pp. 232-235.

Toți stăteau cu capul plecat și nu îndrăzneau să-și ridice ochii spre asprul împărat. Își așteptau cu teamă sfârșitul. Când să-i pedepsească, a sosit la palat un copil de păstor. El merse drept în fața împăratului și îi zise:

– Dă-mi voie, Măria-ta, să-ți împlinesc eu dorința!

– Bine. Dar bagă de seamă că ți-e capul în joc... Dacă nu-mi răspunzi cum trebuie vei fi făcut una cu pământul.

– Așa să fie, Măria-ta, zise copilul.

Copilul de păstor l-a luat de mână pe împărat și l-a dus într-o piață mare. Îi arătă soarele cel strălucitor și îi zise:

– Privește în sus!

Împăratul a vrut să-și ridice capul și să privească soarele. Dar razele orbitoare nu l-au lăsat. Peste o clipă, a fost silit să-și plece capul și să închidă ochii.

– Ce-ți trece prin minte, băiete? Vrei să orbesc? Cum să mă uit la soarele acesta atât de strălucitor?

– Vezi, stăpâne? Și soarele este doar o pătărică din ceea ce a creat Dumnezeu. Razele lui sunt mai puțin strălucitoare decât este Dumnezeu. Cum vrei să-L vezi pe El și strălucirea dumnezeiască, dacă nu ești în stare să privești nici măcar soarele?

– Hm... La asta nu m-am gândit până acum. Așa este, băiete! Dar uite, dacă tot ai reușit să mă lămurești în această problemă foarte chinătoare pentru mine, mai vreau să-mi răspunzi la o întrebare: Ce a fost înainte de a fi Dumnezeu?

Copilul stătu o clipă pe gânduri, apoi îi spuse:

– Stăpâne, nu te supăra, dar te rog să numeri!

Împăratul începu să numere: unu, doi, trei...

– Nu, nu! Nu numeri bine. Începe înainte de unu:

– Cum asta? Nu știi că înainte de unu nu este nimic?

– Vezi, stăpâne, nici înainte de Dumnezeu nu a fost nimic.

Împăratul se miră și mai mult de înțelepciunea copilului și, tot mai bucuros pentru răspunsurile primite la întrebările lui, îi spuse:

– Acum Îl văd pe Dumnezeu! Văd că El este Stăpânul lumii, că El a făcut tot ce există în lumea aceasta și că înainte de El nu a fost nimic! De acum, și eu cred în El și mă închin Lui.”

SFAT BUN

de Zaharia Boiu

Totdeauna lucrul tău

Să-l începi cu Dumnezeu

Unde-i El cu harul Său,

Niciun lucru nu e greu.

9.1.2. OMUL ESTE CEA MAI IMPORTANTĂ FIINȚĂ DE PE PĂMÂNT

Fișa are trei sectoare:

- Icoana creării omului (mozaic Monreale, Sicilia);
- desen cu cei doi frați rugându-se în fața icoanei
- spațiu liber pentru desen

Mesajul-cheie al lecției: Omul iubește toate ființele create de Dumnezeu.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Dialog. Profesorul discută cu elevii despre ființele și lucrurile care se află în sala de clasă. Prin ce se deosebesc ființele de lucruri? Ce ființe apar în prima imagine din fișă? De unde știți care este Dumnezeu? Prin ce se deosebește omul de Dumnezeu? Dar de celelalte ființe? Oamenii îl văd pe Dumnezeu? Profesorul susține dialogul cu exemple din experiența de viață a elevilor.

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre crearea omului. Le vorbește despre importanța omului, pornind de la faptul că a fost creat de Dumnezeu cu mâna Lui, că i-a dat suflet. Discută cu copiii despre iubirea lui Dumnezeu față de om și despre importanța lui Dumnezeu în viața omului. Copiii sunt îndemnați să pună și ei întrebări.

Dialog despre relația omului cu celelalte ființe. Profesorul le vorbește elevilor despre legătura dintre oameni și natură. Le poate citi despre anumiți sfinți (de exemplu, Sfântul Gherasim de la Iordan), care au avut o relație specială cu animalele, asemănătoare cu cea a lui Adam, în rai.

Dialog despre rugăciune. Profesorul discută cu elevii despre rugăciune, pe baza următoarelor întrebări: Ce făcea Adam în rai? Ce credeți că simțea Adam când vorbea cu Dumnezeu? Ce fac cei doi copii în fața icoanei? Voi vă rugați? Ce îi spuneți lui Dumnezeu prin rugăciune? Profesorul îi învață rugăciunea *Toți, cu inima curată*, pe care copiii o pot rosti împreună la sfârșitul fiecărei ore de religie și, în particular, atunci când se roagă acasă sau la biserică.

Jocul Pe cine iubim. Profesorul vorbește cu copiii despre semnificația iubirii: Ce înseamnă să iubești pe cineva? Cum arătăm că ne iubim părinții / frații / surorile / un animal etc.?

Să desenăm. Elevii sunt invitați să deseneze în casetă o ființă pe care o iubesc, apoi să o prezinte colegilor (despre ce ființă este vorba, cum își manifestă iubirea față de aceasta).

OMUL ÎN GRĂDINA RAIULUI

Silvia și Ana au mers la sfârșitul săptămânii, la bunici. Le era tare dor de ei și, mai ales, de poveștile istorisite cu atâta bucurie și căldură de bunicul lor. Când sunt acolo, nu-și mai doresc nici jucării, nici calculator, nimic din ce le-ar răpi din timpul pe care l-ar putea petrece aflând lucruri parcă numai de ei știute.

De data aceasta, povestea a început de la câinele pe care tocmai îl primiseră în dar. I-au pus un nume, s-au jucat toată ziua cu el și au încercat câteva figuri de dresaj, aruncându-i o minge pe care câinele, după un timp, a început să le-o aducă înapoi. La un moment dat, Silvia i-a spus bunicului:

– Bunicule, ce bine ar fi dacă toate animalele din lume ar fi domestice! Ne-am putea juca fără teamă cu ele, le-am mângâia, le-am hrăni, așa cum facem cu câinele pe care ni l-ați dăruit!

– Dragele mele, și eu mi-am dorit acest lucru în copilărie, mai ales că drumul spre școală trecea pe lângă o pădure plină de animale sălbatice. Trebuie să fi fost tare bine în rai, când Adam, primul om creat de Dumnezeu, trăia fără nicio teamă că vreun animal i-ar putea face rău.

– Bunicule, de unde știi aceste lucruri care s-au întâmplat demult? a întrebat Ana.

– Din Biblie, cartea din care v-am citit și vouă de atâtea ori!

– Ne povestești, te rugăm, despre primul om?

– Frumusețile pe care le vedem noi astăzi nu au existat dintotdeauna. Încideți puțin ochii și imaginați-vă că nu este nimic și nimeni în jurul vostru: nici soarele, nici florile, nici păsările, nici oamenii. Doar întuneric și tăcere adâncă. Așa era și atunci, la început, când Dumnezeu a hotărât să îi creeze pe îngeri și apoi să facă lumea aceasta în care noi trăim. Pentru un om, acest lucru este imposibil, dar nu și pentru Dumnezeu. Pe rând, în șase zile, într-o anumită ordine, El a făcut tot universul și tot ce este pe pământ. El a spus cuvintele „*Să fie!*” și s-au făcut toate: și pământul, și apele, și aerul, și plantele, și soarele, și luna, și stelele, și păsările, și peștii, și animalele. Totul era perfect, cum nici nu ne putem imagina: florile creșteau frumos în soare și-și răspândeau miresmele în aerul curat, păsărelele ciripeau în triluri încântătoare, peștii înotau în apele limpezi ca și cristalul, pomii își dădeau roadele gustoase și parfumate, animalele se plimbau în voie pe pământ. Nici vorbă de furtuni, de grindină, de cutremure sau altele asemenea. Frumuseți peste frumuseți și pace divină peste tot! Dar cine să se bucure de frumusețea creației și cine să o stăpânească? Nicio ființă din cele create nu putea să facă acest lucru și, atunci, Dumnezeu l-a creat pe om. A luat cu mâinile Lui sfinte țărână din pământ, l-a modelat după chipul Lui și i-a dăruit suflet.

Omul se bucura de iubirea lui Dumnezeu, care l-a așezat în grădina raiului, ca să o lucreze și să aibă grijă de ea. Dar și Adam Îl iubea pe Dumnezeu și tot ceea ce El crease și vorbea cu El. Astfel, zilele treceau una după alta. Adam lucra pământul și se bucura de frumusețea raiului, dar nu avea pe nimeni ca el cu care să vorbească sau care să-l ajute în ceea ce făcea. Văzând lucrul acesta, Dumnezeu a creat-o pe Eva. Cei doi oameni au trăit fericiți în rai, atât timp cât au ascultat de Dumnezeu.

Și, ca să revenim la discuția noastră de la început, până atunci toate animalele au fost prietenoase cu omul. Acest lucru s-a schimbat după ce Adam și Eva nu au mai ascultat de Dumnezeu. De atunci, nici animalele nu l-au mai recunoscut pe om drept stăpânul lor. Unele dintre ele au fost îmblânzite, dar nu mai există armonia din rai. Vedeți?, și câinele vostru, dacă nu vă jucați frumos cu el, poate să nu mai fie prietenos cu voi!

Ce înseamnă numele?

- **Ana** – *Domnul a avut milă*. Sfinții Ioachim și Ana, părinții Fecioarei Maria, sunt sărbătoriți în 9 septembrie.
- **Silvia** – *pădure*. Creștinii cu nume care face referire la lumea plantelor (Florin, Crina, Camelia, Olivia, Codruța, Crenguța, Firuța, Laurențiu etc.) își sărbătoresc onomastica în Duminica Floriilor. Există însă și sfinți care au purtat aceste nume. De exemplu, Sfânta Silvia, mama Sfântului Grigorie cel Mare, este sărbătorită în 4 octombrie; Sfântul Laurențiu este sărbătorit în 10 august.
- **Adam** – *pământ*; **Eva** – *viață*. Primii oameni sunt sărbătoriți în duminica înaintea Nașterii Domnului, împreună cu toți oamenii dreți care au trăit înainte de venirea Domnului Iisus Hristos pe pământ.

SFÂNTUL GHERASIM DE LA IORDAN ȘI LEUL DE LÂNGĂ MĂNĂSTIRE

Cu mulți ani în urmă, la o mănăstire din țara în care a trăit Domnul Iisus Hristos, o țară îndepărtată, cunoscută cu numele de Țara Sfântă, a ajuns un tânăr călugăr cu numele Gherasim. Despre el, oamenii știau că se născuse în locurile unde a trăit Sfântul Nicolae, pe care tânărul Gherasim îl iubea foarte mult. Tocmai de aceea, încerca să se roage și să-i ajute pe oamenii care îl vizitau la mănăstire, așa cum învățase că a făcut Sfântul Nicolae.

După cum știm, în Țara Sfântă, este foarte cald vara, iar oamenii de multe ori nu mai au apă în fântâni. Așa se întâmpla și la mănăstirea de lângă râul Iordan, unde s-a petrecut întâmplarea despre care vom afla în povestirea noastră.

După ce Cuviosul Gherasim a ajuns stareț, într-una din zile a văzut în apropiere de mănăstire un leu. Când l-a auzit răcnind diferit decât auzise altă dată astfel de animale, s-a gândit că poate animalul este rănit. Cu multă credință în Dumnezeu, care ne ajută să facem fapte bune și în legătură cu animalele sălbatice, Cuviosul Gherasim s-a apropiat de leu și a observat că acestuia i-a intrat o așchie de lemn în labă. I-a scot așchia și i-a legat rana cu o fâșie de pânză.

La puține zile, toți călugării au văzut că leul nu se mai îndepărtează de mănăstirea lor și chiar ascultă de starețul lor, atunci când acesta îl trimite să păzească pe pajiștea din apropiere măgărușul cu care ei aduceau apă din Iordan și lemne din pădure.

Într-una din zile, leul s-a întors singur în mănăstire, iar starețul Gherasim l-a întrebat, ca și cum ar fi fost un om și ar fi putut să-i răspundă:

– Unde este măgărușul? De ce nu ai avut grijă de el? Acum, pentru că nu mai putem să aducem apă și lemne la mănăstire cu ajutorul lui, o să ne ajuți tu!

Din ziua respectivă, leul a devenit ascultător și făcea cu multă răbdare toată treaba măgărușului. Într-una din zile, după mai multe luni, s-a făcut mare gălăgie în jurul mănăstirii: toți oamenii vedeau cum leul aduce ținând cu gura o funie de care era legat măgărușul împreună cu trei cămile. Măgarul fusese luat de un negustor care-l găsisese pe câmp. Toți erau mirați că, de fapt, leul nu omorâse măgărușul, ci îl pierduse, iar acum, după așa mult timp l-a recunoscut și l-a adus înapoi la mănăstire.

Chiar și după aceea, leul îl ajuta pe Sfântul Gherasim să aducă apă sau lemne la mănăstire. În felul acesta, animalul își arăta recunoștința față de cel care îl ajutase să scape de marea durere pe care o avea la picior. Mulți ani mai târziu, după ce Sfântul Gherasim, care ajunsese foarte bătrân, a murit, leul pe care el îl vindecase a rămas în apropierea mormântului. Într-o dimineață, lângă mormântul starețului, călugării din mănăstire au găsit leul mort.

Cu toții au înțeles că atunci când omul are o credință foarte puternică în Dumnezeu, așa cum a avut părintele Gherasim, animalele sălbatice nu îi fac rău! Un astfel de om se aseamănă cu Adam pe când era în grădina raiului.

TOȚI, CU INIMA CURATĂ

Toți cu inima curată

Ție, Doamne, -Ți mulțumim

Tu, cu darul Tău, Preasfinte,

Ne-ajuți oameni buni să fim.

De greșeli să ne ferim,

Țara noastră s-o iubim,

Fiii Tăi iubiți să fim,
Ție, Doamne, -Ți mulțumim.

9.1.3. SUNT COPILUL LUI DUMNEZEU ȘI AL PĂRINȚILOR MEI

Fișa are trei sectoare:

- cei doi frați împreună cu părinții lor
- cei doi frați împreună cu alți copii

Mesajul-cheie al lecției: Orice copil este darul lui Dumnezeu făcut părinților lui.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Jocul *Cine suntem noi?* Profesorul lansează întrebarea *Cine suntem noi?* și solicită răspunsuri din partea copiilor. La final, sintetizează trei-patru variante diferite de răspuns. Discuția poate continua, folosindu-se imaginile din fișă, prin întrebări: Cu cine seamănă copiii din prima imagine? Dar voi, cu cine semănați? Cu care dintre părinți / alți membri ai familiei semănați mai mult? Pornind de la imaginea a doua, profesorul inițiază un dialog despre asemănarea oamenilor cu Dumnezeu, prin faptul că gândesc, au sentimente, doresc să facă lucruri bune, se minunează de frumusețea creației etc. Profesorul le poate propune un joc de rol pornind de la imaginea a doua sau le poate citi un text pe tema dată. Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.

Lectură biblică. Profesorul inițiază un dialog despre ascultarea copiilor de Dumnezeu și de părinți, pornind de la îndemnul biblic *Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul că aceasta este cu dreptate* (Efeseni 6,1). Se pot pune întrebări: Ce înseamnă să asculți de cineva? Ce înseamnă să îi ascultăm pe părinți? Care sunt efectele ascultării / neascultării?

Jocul *Sunt un copil ascultător?* Printr-un joc cu întrebări și răspunsuri, profesorul îi conduce pe elevi spre formularea unor enunțuri privind copilul ascultător. Profesorul îi invită pe elevi să adreseze părinților, acasă, cel puțin trei dintre întrebările simple folosite în joc, pe diferite aspecte referitoare la ce înseamnă să fii un copil ascultător. Răspunsurile părinților pot fi prezentate în ora următoare.

Dialog despre rugăciune. Profesorul le vorbește elevilor despre iubirea lui Dumnezeu pentru oameni, despre faptul că Îl numim *Tată* pe cel care ne-a creat, că acest nume dat lui Dumnezeu apare în multe rugăciuni. Profesorul îi învață rugăciunea *Doamne, Doamne, ceresc Tată*, pe care elevii o pot rosti înainte de fiecare oră de religie.

CINE SUNT EU?

Marcu, Teodora și Ștefan sunt colegi. Ei locuiesc pe aceeași stradă și se joacă împreună ori de câte ori au prilejul.

Uneori, ei aleg jocuri în care își adresează reciproc întrebări, care de care mai interesante. Așa a fost și întrebarea pe care a pus-o într-o zi Ștefan: *Cine sunteți voi?* Marcu a răspuns că este fiul părinților lui. Teodora, care aflase de la părinți despre semnificația numelui ei, a dat un răspuns la fel de frumos, dar mai cuprinzător decât al lui Marcu: *Eu sunt darul lui Dumnezeu făcut părinților mei.*

La ora de religie, ei au povestit despre jocul lor și despre cele două răspunsuri. Pornind de la acestea, profesorul le-a spus că fiecare om este fiul lui Dumnezeu și al părinților lui. Doar omul, din toate ființele create de Dumnezeu se aseamănă cu El, prin faptul că are sentimente, gândește, poate să facă lucruri bune, să admire frumusețea naturii. Omul însă nu este singur în lumea aceasta: Dumnezeu îl iubește și îi poartă permanent de grijă. În familia în care s-a născut, omul simte ajutorul lui Dumnezeu, precum și ocrotirea plină de iubire a părinților și a celor din jur.

La sfârșitul lecției, copiii au înțeles că Dumnezeu îi iubește pe toți oamenii la fel, pentru că sunt fiii Lui.

Ce înseamnă numele?

- **Ștefan** – *coroană*. Sfântul Arhidiacon Ștefan este sărbătorit în 27 decembrie.
- **Marcu** – *luptător*. Sfântul Evanghelist Marcu este sărbătorit în 25 aprilie.
- **Teodora** – *darul lui Dumnezeu*. Sfântul Teodor Tiron este sărbătorit în 17 februarie, iar Sfânta Teodora de la Sihla, în 7 august.

DOAMNE, DOAMNE, CERESC TATĂ

Doamne, Domne, Ceresc Tată,
Noi pe Tine Te rugăm:
Luminează-a noastră minte
Lucruri bune să-nvățăm.

Că Tu ești Stăpânul lumii
Și al nostru Tată ești
Și pe toate cele bune
Numai Tu le împlinești.

9.1.4. CE ÎNSEAMNĂ SĂ FIU CREȘTIN

Fișa are patru sectoare:

- icoana Domnului Iisus Hristos
- un desen cu cei doi frați care privesc botezul unui copil. Sunt surprinse trei momente: afundarea în cristelniță, mirungerea, împărtășirea. Elevii vor avea de colorat cristelnița, sticluța cu Sf. Mir și potirul.

Mesajul-cheie al lecției: Creștinii sunt oamenii care cred că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Profesorul analizează împreună cu copiii icoana din fișă și pune câteva întrebări: Cine este reprezentat în icoană? Cine este Domnul Iisus Hristos? Cum este reprezentat Domnul Iisus Hristos în icoană? Profesorul le explică faptul că oamenii care cred că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu se numesc creștini și că această denumire provine de la numele Domnului Hristos. Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre principalele evenimente din viața Domnului Iisus Hristos. Dialogul următor se poate referi la importanța venirii Lui pe pământ, valorificând informațiile pe care copiii le știu deja despre El, din familie.

Jocul *Să vorbim despre noi*. Jocul pornește de la întrebarea *Cum devenim creștini?* Copiii vor fi invitați, cu o oră înainte, să aducă la școală fotografii de la botezul propriu sau al altor membri ai familiei. Pe baza acestora, se discută despre ce înseamnă botezul; se valorifică informațiile pe care copiii le știu despre acest aspect. Se analizează imaginile de pe fișă și se explică semnificația acestora, fără a se intra în amănunte.

Să colorăm. Elevii sunt invitați să coloreze cristelnița, sticluța cu Sf. Mir și potirul. Profesorul le explică elevilor cuvintele noi utilizate.

Rugăciune. Profesorul îi învață o rugăciune scurtă adresată Domnului Iisus Hristos: *Doamne, ajută-mă!* sau *Iisuse, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!* Discută cu elevii despre momentele în care pot rosti rugăciunea învățată.

DOMNUL IISUS HRISTOS, MÂNTUITORUL PROMIS

Cristina și Emanuel poartă numele Domnului Iisus Hristos. Într-una din zile, cei doi frați au auzit o scurtă povestire, care i-a pus pe gânduri: *Se spune că un mare împărat, Alexandru Macedon, avea un soldat cu numele Alexandru care era tare leneș. Împăratul i-a spus într-o zi: Nu meriți să te numești Alexandru, ca și mine! Ai un comportament pentru care oamenii nu te vor iubi. Uite, ai două variante: ori îți schimbi comportamentul, ori numele!* Emanuel a întrebat-o pe mama lui:

– Mamă, același lucru va fi valabil și pentru noi, dacă purtăm numele Domnului Iisus Hristos și nu suntem ca El?

– Da, și nu numai pentru voi, ci pentru toți creștinii: și pentru mine, și pentru tata, și pentru prietenii voștri, pentru toți cei care s-au botezat. Dar să vă spun ceva: să fii ca Domnul Iisus Hristos este mai ușor decât vă închipuiți voi. Totul începe cu a ști cât mai multe despre El și a face ce ne-a învățat. Pe drumul acesta, omul nu este singur, ci chiar cu Dumnezeu, care îl ajută. Apoi, mai suntem și noi, părinții, și preoții, și profesorul de religie. În plus, nu trebuie să știm totul deodată, ci încet-încet, cu răbdare.

– Uite, de exemplu, astăzi am să vă povestesc pe scurt, viața Domnului Iisus Hristos.

În urmă cu peste 2000 de ani, trăia la Roma un mare împărat, care cucerise multe țări și dorea să știe câți oameni sunt în stăpânirea lui. Pentru aceasta, a ordonat ca toți oamenii să meargă în localitatea în care s-au născut strămoșii lor și acolo să fie înscrși fiecare cu numele lor, în niște cărți mari. În timpul acestui eveniment a vrut Dumnezeu să se nască Fiul Său!

Fecioara Maria și Dreptul Iosif, un bătrân care o ocrotea, au mers la Betleem, un oraș care se află în Țara Sfântă, o țară departe de a noastră. După un drum lung și obositor, au ajuns în Betleem, dar nu au mai găsit niciun loc de găzduire. Pentru că se înnopta, au mers într-o peșteră la marginea aceluia oraș. În acea noapte, S-a născut Domnul Iisus Hristos. La scurt timp, cei trei au fost nevoiți să fugă într-o altă țară, pentru a scăpa de mânia regelui Irod, care aflase despre nașterea noului împărat, de la trei magi veniți să se închine lui Iisus. După ce regele Irod a murit, Maica Domnului și Dreptul Iosif L-au dus pe Pruncul Sfânt în orașul Nazaret.

Acolo și-a petrecut Domnul copilăria și a locuit până la vârsta de treizeci de ani, când a mers la râul Iordan, pentru a fi botezat de către Sfântul Ioan Botezătorul. În timpul botezului, s-a auzit din cer glasul Tatălui care L-a prezentat

pe Iisus Hristos drept Fiul Său iubit, iar Duhul Sfânt S-a pogorât asupra Lui sub chipul unui porumbel. Toți oamenii de acolo au aflat că venise Mântuitorul promis.

În cei trei ani și jumătate cât i-a învățat pe oameni, Domnul Hristos a fost urmat de doisprezece Apostoli. Ei au ascultat alături de oameni cuvintele Lui dumnezeiești, au văzut minunile pe care le-a făcut și au învățat cum trebuie să se comporte cei care cred în El. Cel mai important lucru pe care Domnul i-a învățat pe ucenici și pe noi toți este să îi iubim pe toți oamenii, indiferent dacă ne fac bine sau rău.

Minunile făcute și faptul că tot mai mulți oameni Îl urmau pe Domnul Iisus Hristos nu au fost pe placul tuturor. Așa se face că Domnul Iisus Hristos a fost condamnat la moarte pe nedrept, a fost răstignit pe cruce. Și, ca să vedeți că El a împlinit ceea ce ne-a învățat pe noi, vreau să vă spun că, pe cruce fiind, s-a rugat Tatălui Său să îi ierte pe toți cei care i-au făcut rău.

După cum auziți duminica la Liturghie, Domnul Iisus Hristos este Dumnezeu adevărat. Acest lucru l-a arătat și prin faptul că a înviat din morți. Apostolii și sute de oameni L-au văzut pe pământ după înviere, au vorbit și au mâncat împreună cu El. Timp de patruzeci de zile le-a spus Apostolilor ce au de făcut după ce El se va înălța la cer. Despărțirea de El nu a fost una tristă, deoarece le-a promis că Îl va trimite în lume pe Duhul Sfânt, care le va da putere să meargă în toată lumea pentru a vesti și altora cele învățate de la El.

Ce înseamnă numele?

- **Cristina** – *uns*; **Emanuel** – *Dumnezeu este cu noi*. Creștinii cu aceste nume își sărbătoresc onomastica la 25 decembrie. Există și sfinți care au purtat aceste nume. De exemplu, Sfânta Cristina este sărbătorită în 24 iulie.

9.1.5. CRUCEA, SEMNUL CREȘTINILOR

Fișa are două sectoare:

- icoana Răstignirii Domnului
- un desen cu cei doi frați care se închină când trec pe lângă o cruce, aflată în fața unei biserici.

Crucea la care se închină cei doi copii, va fi colorată în clasă de elevi.

Mesajul-cheie al lecției: Crucea ne amintește de iubirea lui Dumnezeu pentru oameni.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Jocul Să construim. Profesorul distribuie fiecărui elev două bețișoare și o bucată de plastilină. Elevii sunt invitați să așeze bețișoarele într-o anumită formă, pe care o doresc, fixându-le cu plastilina. Fiecare elev prezintă ce a realizat. Profesorul explică diferitele forme realizate de copii, valorificând cunoștințele acestora despre cruce, dobândite în familie, la biserică etc.

Descoperire din imagini. Profesorul analizează cu copiii icoana și imaginea din fișă. Analiza pornește de la următoarele întrebări: Ce este crucea? Cine S-a răstignit pe cruce? Ce fac copiii? De ce își fac cruce? Cum își fac cruce?

Exercițiu. Profesorul îi învață pe copii gestul închinării și cuvintele însoțitoare (*În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Amin; Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin*). Le explică semnificația gestului închinării (cuvintele care însoțesc semnul sfintei cruci pot fi învățate prin repetare, pe parcursul mai multor ore). Se poate discuta cu copiii despre tradiția din unele zone de a primi la botez o cruce sau despre alte tradiții legate de aceasta, în diferite împrejurări (la Bobotează, împodobirea crucii în preajma sărbătorilor dedicate Sfintei Cruci etc.). Modalitatea de realizare a gestului închinării va fi urmărită pe parcursul întregului an școlar.

Lectură. Profesorul le citește elevilor despre găsirea lemnului sfintei cruci de către Sfânta Împărăteasă Elena sau alte texte despre sfânta cruce.

Audiție. Profesorul audiază împreună cu elevii o cântare despre sfânta cruce și le explică, pe înțelesul lor, semnificația cuvintelor.

Să colorăm. Elevii sunt invitați să coloreze crucea la care se închină cei doi copii și să o împodobească așa cum doresc. Urmează dialogul: Unde întâlnim crucea în ceea ce ne înconjoară (crucea purtată la gât, crucea de pe și din biserică, crucea de la intersecții de drumuri etc.)? În ce împrejurări ne facem cruce?

CRUCEA, PĂZITOAREA CREȘTINILOR

Monica le povestește prietenilor ei cu mare admirație despre bunica din partea tatălui, o femeie foarte credincioasă! Numele ei, Crucița, este unul foarte rar, dar frumos, pentru că amintește de cruce. Când merge la țară, Monica stă mereu în preajma bunicii ei, ca să învețe cât mai multe lucruri. Așa a aflat și despre modul în care această femeie simplă, de la țară, a știut să cinstească sfânta cruce și să se bucure de ocrotirea ei. Iată ce le-a povestit Monica:

„Într-o zi, am deschis o carte mare de rugăciuni, acolo unde am văzut un semn de carte. La începutul rugăciunii era o cruce, fapt care m-a făcut să întreb:

- Bunico, ce rugăciune este aceasta?
- Este o rugăciune lungă, închinată sfintei cruci.
- Îmi citești și mie puțin din ea?

– Toată rugăciunea este frumoasă, dar pentru când mai crești. Acum îți spun doar un fragment pe care poți să îl înveți și tu: *Bucură-te, sfântă cruce, păzitoare a creștinilor!* Uite, am să ți-l și cânt, deoarece rugăciunea aceasta se citește și în biserică, iar oamenii cântă cu toții în cor... Și bunica îi cântă cu glasul lin melodia rugăciunii. Și a tot repetat-o până când Monica a învățat-o.

– Bunico, cum adică, crucea este păzitoarea creștinilor?

– Uite, de exemplu, când afară este vreme grea, și tună, și fulgeră, eu îmi fac cruce cu credință și știu că nu mi se întâmplă nimic rău.

– Și mie mi-e frică de tunete și fug în camera părinților noaptea când e furtună!

– Nu e nevoie să mai faci asta! Îți faci cruce cu credință și frica dispare. La fel și când ți-e teamă de un anumit lucru. Sau când ieși din casă. Sau când mergi cu mașina.

– Ce mult te iubesc! Sunt cea mai fericită că ești bunica mea! Mi-ai descoperit și de data aceasta din secretele dumnitale! Acum îmi explic eu de ce ești așa de curajoasă și tot timpul fericită! Te-a ocrotit sfânta cruce!

– Și eu sunt fericită că ești nepoata mea! Cu astfel de nepoți, renumele bun al familiei noastre va merge mai departe.”

Ce lecție minunată au învățat prietenii Monicăi! Și au mai înțeles ceva: că bunicii sunt cei mai fericiți atunci când copiii și nepoții vor să învețe ceva de la ei.

Ce înseamnă numele?

- **Crucița** – *cruce*. Sfânta cruce este sărbătorită în 14 septembrie.
- **Monica** – *mamă, soție* (în latină); *călugăriță, pustnică* (în greacă). Sfânta Monica este sărbătorită în 4 mai.

SFÂNTA CRUCE ȘI SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

Elena știe că părinții i-au dat acest nume, pentru că s-a născut în luna mai, lună în care este sărbătorită Sfânta Împărăteasă Elena. E tare bucuroasă că sfânta ei ocrotitoare este o împărăteasă, deoarece îi plac povestirile cu regine și prințese. Întâmplarea despre Sfânta Elena este una adevărată și arată credința deosebită pe care această femeie a avut-o.

Povestea de mai jos este legată și de fiul ei, împăratul Constantin, care domnea peste țări și mări. La un moment dat, un alt împărat a dorit să cucerească o parte din împărăție și a pornit cu o oaste foarte numeroasă împotriva lui Constantin. Acesta și-a dat seama că va pierde bătălia, deoarece armata lui era mai puțin numeroasă decât cea cu care urma să se confrunte. Cu o zi înainte de luptă, pe cer i s-a arătat o cruce, iar deasupra ei era scris: *Prin acest semn vei învinge*. Noaptea i s-a arătat în vis Domnul Iisus Hristos, care i-a spus să pună crucea pe steagurile de luptă. Așa a făcut, iar a doua zi a învins. După această biruință, i-a sprijinit foarte mult pe creștini, iar pe mama lui a ajutat-o să ajungă în Țara Sfântă, în orașul Ierusalim și să găsească crucea pe care a fost răstignit Domnul Iisus Hristos.

Când împărăteasa Elena a ajuns la Ierusalim, a constatat că locul răstignirii Domnului de pe muntele Golgota a fost între timp acoperit cu pământ. Convinsă fiind că va găsi crucea, a cerut să se facă săpături. După săptămâni și luni de muncă, crucea a fost găsită. A mai apărut o problemă însă. Nu era o singură cruce, ci trei. Împărăteasa Elena era convinsă că una dintre ele este cea căutată, dar care din ele? Sfătuindu-se cu patriarhul Macarie, au dus o femeie foarte bolnavă, întrucât aveau credința că, așa cum Domnul Iisus Hristos face minuni, și atingerea de crucea pe care El a fost răstignit va aduce vindecare femeii respective. Și așa a fost! După această minune, crucea a fost pusă într-o biserică ridicată pe locul răstignirii Domnului. Drept dovadă a rolului Sfinților Împărați Constantin și Elena în descoperirea crucii, ei sunt reprezentați în icoane alături de acest semn al creștinilor.

Iată ce a învățat Elena de la protectoarea sa! Dacă găsirea crucii a fost posibilă datorită faptului că fiul ei era împărat, cinstirea crucii este la îndemâna oricui, indiferent dacă este bogat sau sărac. Așa a fost și atunci când s-a găsit crucea: la ea s-au închinat și împărăteasa, dar și ceilalți oameni care erau atunci și care merg și astăzi la Ierusalim.

Ce înseamnă numele?

- **Elena** – *torță, făclie luminoasă*
- **Constantin** – *cel care este hotărât*. Sfântul Constantin și mama lui, Sfânta Elena, sunt sărbătoriți în 21 mai.

NE-NCHINĂM CU MÂNA DREAPTĂ

de Pr. C. Popescu

Ne-nchinăm cu mâna dreaptă
Căci, așa cum toții știm,

Dreapta-i mâna care-o-ntindem
Când c-un prieten ne-ntâlnim.

Degetele noi le ținem
Cum în mână-am ține-un toc,
Trei unite într-un punct,
Două-n palmă la un loc.

Și așa ne-atingem fruntea
Apoi inima, la piept,
Cei doi umeri în cruciș,
Începând-o cu cel drept.

9.1.6. CUM VORBESC CU CEI DIN JUR

Fișa are trei sectoare:

- o discuție în familia lui Andrei și a Ioanei. Toți au fețele vesele. (Familia este formată din: părinți, Andrei, Ioana și un frățior mai mic)
- un copil o amenință pe Ioana, cu mâna. Fețele lor exprimă mânie, respectiv teamă.
- spațiu care conține conturul a patru fețe ovale, pe care copiii trebuie să le completeze (fețe vesele, fețe triste etc.)

Mesajul-cheie al lecției: Cuvintele pe care le rostesc pot aduce bucurie sau tristețe.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Profesorul discută cu elevii despre rolul comunicării în viața oamenilor, pornind de la imaginile de pe fișă, pe baza următoarelor întrebări: Ce înseamnă să comunici? Ce folosesc oamenii pentru a comunica? Ce credeți că discută personajele din primele două imagini? De unde ne dăm seama? Prin ce mai pot comunica oamenii? Dați exemple (cuvinte scrise, gesturi).

Să desenăm. Elevii sunt invitați să deseneze fețele din chenar (fețe vesele, fețe triste, fețe care exprimă simpatie, fețe care exprimă antipatie etc., la alegere). Profesorul discută cu elevii despre cuvintele care ne fac fețele vesele și despre cuvintele care ne fac fețele triste. De asemenea, le vorbește copiilor despre importanța comunicării cu părinții pe diferite componente: sentimentele pe care le au, dificultățile pe care le

întâmpină, cauzele care le determină anumite stări etc.

Să învățăm regulile de comunicare, din exemple. Profesorul prezintă un caz simplu, din care se pot desprinde regulile comunicării. Un exemplu:

În pauză, Alin a vorbit urât cu Simona, a jignit-o și a amenințat-o. Sergiu i-a spus frumos lui Alin că nu avem voie să folosim astfel de cuvinte, iar Alin și-a cerut scuze de la Simona. Doamna învățătoare a intrat în clasă:

– *Doamna, Alin m-a bătut! a spus Simona.*

– *Nu este adevărat! i-a răspuns Alin. Este adevărat că am jignit-o, dar...*

– *Ba, Simona e de vină, că a făcut un desen în care a râs de Alin, a spus repede Roxana, întrerupându-l pe Alin. Și a mai făcut și alte desene despre alți copii. Și nu s-a comportat frumos...*

– *Roxana, hai să îi lăsăm pe Alin și pe Simona să spună ce au de spus.*

Cei doi au povestit cele întâmplate, apoi s-au împăcat. Doamna învățătoare le-a vorbit apoi copiilor despre cât este de important să comunicăm frumos cu cei din jur și le-a atras atenția asupra urmărilor negative ale cuvintelor pe care le rostim.

Reguli desprinse:

1. vorbim despre ceea ce cunoaștem;
2. spunem adevărul;
3. respectăm formulele de adresare și de politețe;
4. nu vorbim numai noi, îi lăsăm și pe ceilalți să vorbească;
5. nu îi întrerupem pe cei care vorbesc;
6. nu ridicăm tonul;
7. nu folosim cuvinte jignitoare, amenințări.

Desprinderea regulilor poate fi făcută prin dialog, joc de rol, analiza textului pe fragmente etc.

Evaluarea respectării regulilor de comunicare în desenele animate vizionate.

Profesorul discută / prezintă elevilor secvențe din desenele animate pe care ei le vizionează în mod frecvent, analizează modul în care sunt respectate regulile de comunicare enunțate.

Să dezlegăm înțelesul proverbelor. Profesorul realizează un exercițiu de explicare a unor proverbe legate de tema dată: *Vorba dulce mult aduce; Tăcerea e ca miera; Minciuna are picioare scurte; O greșeală mărturisită este pe jumătate iertată* etc.

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor scurte texte din învățăturile Domnului Iisus Hristos, referitoare la comunicarea dintre oameni.

DE LA GÂNDURI FRUMOASE, LA CUVINTE FRUMOASE

Irina are mulți prieteni. Toată lumea o îndrăgește, deoarece este foarte liniștită. Atunci când vorbești cu ea, simți că pacea te copleșește și bucuria îți inundă sufletul. Și atunci te întrebi: dacă un om are puterea să îți producă atâta armonie prin cuvintele pe care le rostește, cum o fi fost pe vremea Domnului Iisus Hristos, când oamenii Îl auzeau vorbind pe cel care a spus despre Sine că El ne dăruiește pacea?

Într-o zi, Otilia, verișoara ei mai mică, a întrebat-o:

– Cum de reușești să vorbești atât de frumos cu cei din jur?

– Atunci când eram ca tine, am auzit la ora de religie un proverb românesc: *Vorba dulce, mult aduce*. De atunci mi-am propus să rostesc doar acele cuvinte care să aducă pacea în jurul meu și cu cei cu care vorbesc. Nu mi-am dorit alte lucruri pe care le poți obține prin cuvinte, ci doar să trăiesc în armonie cu cei din jur.

– Și ai vorbit doar frumos, întotdeauna?

– Este foarte greu să faci acest lucru tot timpul. Și mie mi se întâmplă să mai arunc vorbe pe care apoi le regret. Când am văzut însă câtă neliniște îmi aduc în suflet astfel de cuvinte, am încercat să fiu mult mai atentă.

– De unde ai știut care sunt cuvintele care aduc pacea?

– Le-am citit în Biblie. În această carte scrie că Domnul Iisus, în nenumărate rânduri, le-a vorbit despre pacea pe care El o dăruiește lumii. Și atunci m-am gândit că, sigur, El i-a învățat pe oameni și ce cuvinte să rostească și cum să rostească aceste cuvinte.

– Te rog să mi le spui și mie.

– Uite, spre exemplu, trebuie să rostim doar adevărul, pentru ca lumea să știe că atunci când spunem ceva acel lucru este cel adevărat³⁹. Știi că și în popor se spune: *Cine minte o dată, nu mai este crezut a doua oară*. Un alt îndemn este să le dorim și să le urăm oamenilor numai lucruri bune⁴⁰. Dacă dorești rău cuiva, sufletul tău se gândește și el la lucruri rele și urâte. De asemenea, tot Domnul Iisus Hristos ne învață să rostim doar acele cuvinte care nu îi rănesc pe alții⁴¹ și să vorbim doar ceea ce trebuie și nimic în plus⁴². Uite, vezi?, oamenii se întâlnesc și vorbesc vrute și nevrute, iar când spui multe lucruri, nu ai timp să analizezi totul. Dacă un om se

³⁹ Matei 5, 37.

⁴⁰ Matei 5, 44-45.

⁴¹ Matei 10, 28.

⁴² Matei 12, 36.

străduiește să aibă doar gânduri bune și frumoase, cuvintele lui vor fi frumoase și vor răspândi în jur doar pace și bucurie⁴³.

– Abia aștept să învăț să citesc chiar eu din Biblie cuvintele Domnului, care sunt cele mai frumoase de pe pământ. Până atunci o să țin minte ce mi-ai spus. E simplu: adun în minte gânduri frumoase, care să devină cuvinte frumoase!

Ce înseamnă numele?

- **Irina** – *pace (cea pașnică)*. Sfânta Muceniță Irina este sărbătorită în 5 mai.
- **Otilia** – *voi aduce slavă lui Dumnezeu*. Sfânta Otilia este sărbătorită în 13 decembrie.

9.1.7. CE SIMT FAȚĂ DE CEILALȚI

Fișa are patru sectoare:

- spațiu pentru decupare și desen
- Andrei și Ioana ajutând o femeie bătrână să urce scările. Copiii îi duc sacoșele și o sprijină
- cei doi frați, în vizită la un coleg bolnav, dăruindu-i flori
- vindecarea leproșilor

Mesajul-cheie al lecției: Sentimentele se exprimă prin cuvinte și gesturi.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Dialog. Profesorul discută cu elevii despre sentimente: Ce înseamnă să ai sentimente? Ce sentimente putem să avem față de cei din jurul nostru (părinți, frați, colegi, prieteni etc.)? Cum ne arătăm sentimentele față de cei din jurul nostru? Sunt utilizate și cunoștințele din lecția anterioară. Profesorul le citește un text care prezintă sentimente ale copiilor (de exemplu, poezia *Pe cine iubesc?*, de G. Coșbuc).

Descoperire din imagini. Se analizează prima imagine de pe fișă și se pun întrebări: Unde se află cei doi copii? Ce fac ei? De ce o ajută pe acea femeie? Cum credeți că se simte un om bătrân? Ce sentimente credeți că au copiii față de vecinilor lor? Dar femeia când a văzut că este ajutată de copii? Voi ați procedat vreodată ca Andrei și Ioana? Ce ați simțit? Unde se află copiii din a doua imagine? Ce dăruiesc ei? Cui dăruiesc flori? Voi ați ajutat vreodată un prieten / coleg bolnav? Cum anume?

⁴³ Matei 12, 34.

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre minunea vindecării celor zece leproși. Poate insista asupra iubirii Domnului Iisus Hristos față de oameni și a sentimentelor leproșilor înainte de vindecare (teamă, durere, speranță, încredere) și după minunea vindecării (bucurie, recunoștință / lipsa recunoștinței). De asemenea, se poate iniția un dialog care să conducă spre aflarea sentimentelor pe care copiii le au față de Domnul Iisus Hristos și a modului în care și le manifestă.

Jocul *Să învățăm să spunem „Mulțumesc”*. Profesorul vorbește cu elevii despre cuvintele „vrăjite”, cuvintele „minune”: *mulțumesc, te rog, cu plăcere, îmi pare rău, am greșit, m-ai făcut bucuros, mă bucur pentru tine* – care trebuie folosite în relația cu ceilalți. Profesorul le explică elevilor pașii pentru jocul inițiat: elevii taie fâșia din partea stângă a fișei cu cei zece leproși și o pliază tip acordeon, pe liniile de separare. Decupează apoi pe liniile punctate, astfel ca la final să rezulte zece figurine ținându-se de mâini, reprezentându-i pe cei zece leproși. Desenează și colorează pe partea interioară fețele acestora înainte de vindecare, iar pe exterior, fețele acestora după vindecare. Pentru a vedea câți dintre leproși s-au întors să-l mulțumească lui Iisus Hristos, se pliază figurinele tip acordeon. Profesorul discută cu elevii despre situațiile în care spunem „mulțumesc” sau rostim rugăciuni de mulțumire pentru un dar primit de la Dumnezeu, de la ceilalți.

MINUNEA VINDECĂRII CELOR ZECE LEPROȘI

Era o zi frumoasă de vară, cu un soare dogoritor. Domnul Iisus Hristos se îndrepta spre Ierusalim, trecând din sat în sat. Să știți, copii, că oamenii Îl căutau peste tot pe Domnul, mai ales pentru minunile pe care le făcea: îi vindeca pe cei bolnavi, celor orbi le dădea vederea, îi învia pe cei morți.

Vestea despre El a ajuns și la zece oameni bolnavi de lepră, o boală nevindecabilă, foarte rară în zilele noastre. Cei bolnavi sufereau de două ori: în primul rând, pentru că boala era foarte dureroasă, iar în al doilea rând, pentru că, fiind foarte contagioasă, cei care o aveau erau izolați de toți oamenii, inclusiv de membrii familiei. Vă dați seama ce simțeau acești oameni? Ce triști erau ei știind că poate nu se vor vindeca niciodată și că nu își mai pot vedea părinții sau copiii sau prietenii? Poate vă întrebați ce sentimente aveau față de ei oamenii de atunci. Cu siguranță că le era milă de ei, dar mai mult decât mila era teama de a nu se molipsi și ei.

Bieții oameni bolnavi! Trăiau triști și singuri. Cred că vă imaginați cu câtă încredere au mers ei la Domnul Iisus Hristos și câte speranțe și-au pus în întâlnirea cu El. De aceea, când L-au văzut pe Domnul, L-au rugat: „*Iisuse, Învățătorule, fie-*

*Ți milă de noi!*⁴⁴. Domnul Iisus Hristos, în iubirea Lui cea mare, le-a dat speranța că se vor vindeca, trimițându-i să se arate preoților. În vremea aceea, doar dacă preoții constatau că un om s-a vindecat de lepră, acela se putea întoarce în familia lui. În timp ce mergeau spre locul unde erau preoții, cei zece au constatat că trupurile lor nu mai au semnele bolii respective și au înțeles că s-au vindecat. Unul dintre ei s-a întors fericit, să Îi mulțumească lui Iisus Hristos. Atunci, Domnul a zis: Nu zece s-au vindecat? Dar ceilalți nouă, unde sunt?⁴⁵

Toți cei de față au înțeles că Dumnezeu așteaptă să le mulțumim celor care ne ajută!

PE CINE IUBESC?⁴⁶

de George Coșbuc

Mă întrebi ca să-ți dau seama
Pe cine iubesc eu?
Pe tata și pe mama,
Pe frați și surioare,
Pe-aproapele meu, care
E bun la Dumnezeu.
Ei mă iubesc pe mine
Și, pentru că-mi vreau bine,
Îi voi iubi mereu.

Mă-ntrebi, de-ți știu răspunde
Pe cine iubesc eu?
Nu-L văd; nu știu nici unde
Stă El; dar eu din suflet,
Din inima mea toată,
Iubesc pe Dumnezeu.
Căci și El mă iubește,
De rele mă ferește,
Și-mi dă puteri mereu.

⁴⁴ Luca 17, 13.

⁴⁵ Luca 17, 17.

⁴⁶ George Coșbuc, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, Editura Charmides, 2004, p. 15.

9.1.8. CUM MĂ COMPORT CA UN CREȘTIN

Fișa are trei sectoare:

- comportamente ale celor doi copii, acasă, pe stradă, în fața blocului

Mesajul-cheie al lecției: Un creștin se străduiește să facă în toate împrejurările ce este bine.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Jocul *Așa da / Așa nu*. Profesorul inițiază un joc pe baza imaginilor din fișa de lucru, care prezintă comportamente creștine ale celor doi copii, în diferite situații: acasă, pe stradă, în fața blocului. Analiza se poate realiza prin întrebări sau prin descoperirea de către elevi a aspectelor pozitive surprinse: *Așa da*. Pasul următor constă în adresarea de întrebări pentru aspectul *Așa nu*: Ce ar fi putut face copiii în fiecare situație? De ce credeți că au ales să procedeze așa? Voi ați trăit situații asemănătoare? Cum ați procedat? Ce v-a îndemnat să alegeți să faceți o faptă bună?

Exercițiu pe grupe de elevi. Profesorul împarte clasa în cinci grupe de elevi. Fiecare grupă alege să analizeze o faptă bună sau o faptă rea petrecută în școală / clasă, prezentată de către profesor sau de către elevi. Analiza va urmări să afle răspunsul la următoarele întrebări: De ce aceasta este o faptă bună sau rea? Care sunt urmările faptei bune sau ale faptei rele analizate?

Desprinderea învățăturii dintr-un text biblic și din proverbe. Profesorul le citește elevilor textul biblic *Nu răsplățiți nimănui răul cu rău* (Romani 12, 17), apoi poate prezenta un model de răsplătire a răului cu bine (de exemplu, o întâmplare între frați, prieteni, colegi etc.). Povestirea va fi urmată de un dialog cu următoarele întrebări: Ce credeți că simte o persoană când i se face un rău? De ce trebuie să răspundem făcând bine? Cum înțelegeți / explicați proverbul românesc *Ce ție nu-ți place, altuia nu-i face*?

Jocul *Copacul cu roade*. Profesorul inițiază un joc pentru a le dezvolta elevilor dorința de a avea un comportament moral și atitudini pozitive, în special față de mediul școlar. Acesta constă în acumularea de „roade” primite drept premiu pentru comportamentul general al clasei pe parcursul unei săptămâni, pornind de la proverbul: *Pomul se cunoaște după roade, iar omul după fapte*⁴⁷. Profesorul va decupa un copac alcătuit din trunchi și ramuri, pe care îl poate pune pe o placă de

⁴⁷ Se poate folosi și textul biblic: „Orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. [...] După roadele lor îi veți cunoaște” (Matei 7, 17;19).

polistiren. În urma analizei săptămânale a comportamentului elevilor, va pune pe ramuri flori, fructe și frunze decupate din hârtie. Analiza se poate realiza pe următoarele aspecte: comportamentul față de cadrele didactice, față de personalul auxiliar, față de colegi, atitudinea față de bunurile școlii și ale colegilor. Împreună cu elevii, stabilește regulile de acordare a florilor, a fructelor și a frunzelor.

SĂ RĂSPĂTIM RĂUL CU BINE

Felicia este mereu tristă. Iar asta, fiindcă mai toți colegii de clasă râd de ea pentru că este mai grasuță decât alte fete. Ba, i-au găsit și o poreclă. Când a auzit-o prima dată a plâns, dar după un timp a început să se obișnuiască și, mai mult, să găsească și ea motive pentru care să râdă de colegii ei. Dar nici acest lucru nu o înveselește!

Într-una din zile, doamna profesoară de religie le-a spus că se organizează un concurs cu tema: *Ce am învățat de la regele David, strămoșul Mântuitorului?* Pornind de la întâmplările din viața regelui David, fiecare elev participant la concurs era solicitat să relateze o întâmplare asemănătoare și învățătura cu care a rămas. Fiind foarte ambițioasă, Felicia s-a decis să intre în competiție. A rugat-o pe sora ei mai mare să îi povestească din nou viața regelui David. A impresionat-o foarte mult faptul că David l-a învins pe uriașul Goliat și că el interpreta frumos la harpă cântări de laudă aduse lui Dumnezeu. Când a ajuns însă la episodul în care David i-a răsplătit cu bine regelui Saul, care dorea să îl omoare, a hotărât că aceasta este tema pe care o alege pentru concurs.

Iată cum a prezentat Felicia întâmplarea personală, pornind de la un eveniment din viața regelui David și învățătura desprinsă din aceasta:

„Cu o mie de ani înainte de nașterea Domnului Iisus Hristos, Țara Sfântă era condusă de regele Saul.

Filistenii, locuitorii regatului vecin, doreau să cucerească regatul condus de Saul, fiind ajutați în luptă de un om foarte foarte înalt, căruia îi spuneau cu toții *uriașul Goliat*. Într-una din zile, David, un băiețandru curajos, păstor din Betleem, l-a învins pe acest uriaș și întreaga oștire a filistenilor s-a risipit. Dumnezeu l-a ajutat pe David să își apere țara și poporul în sânul căruia urma să se nască Domnul Iisus Hristos. În urma acestei biruințe, tot poporul îl iubea pe David, cinstindu-l mai mult decât pe regele lor. Din această cauză, Saul a devenit foarte invidios și a încercat în nenumărate rânduri să îl omoare pe David. Dumnezeu însă l-a ocrotit de fiecare dată pe cel care avea să fie strămoșul Domnului Iisus Hristos. De două ori însă David putea să îl ucidă pe Saul, dar nu a făcut acest lucru, fapt care l-a făcut pe rege să exclame cu tristețe și cu lacrimi: „*Tu ești mai drept decât mine, căci mi-ai*

*răsplătit cu bine, iar eu te-am răsplătit cu rău*⁴⁸. Bunătatea lui David a topit ura lui Saul față de el. Prin comportamentul său, David este un model de bunătate și blândețe, care poate fi urmat de oricine.

Acum am să vă spun ce am învățat eu din această întâmplare. După ce am aflat cât de bun a fost regele David cu cel care îl ura atât de mult încât îi dorea moartea, am încetat să le mai vorbesc urât copiilor care mă jigneau. Apoi m-am gândit că ar fi bine să le spun că îmi pare rău că i-am supărat. Ba am început să îi ajut atunci când întâmpinau dificultăți în activitățile desfășurate la școală. Încet-încet le-am descoperit însușirile bune și am început să îi laud pentru ele. Din zi în zi eram tot mai fericită. La un moment dat am constatat că nici colegii nu mai râd de mine și nu îmi mai spun acea poreclă supărătoare. Și viața mea și a colegilor mei s-a schimbat din momentul în care am răspuns cu bine celor care mă jigneau.”

Felicia a fost declarată câștigătoare. Când a primit premiul, le-a mulțumit colegilor, pentru că au găsit calea de a fi fericiți împreună!

Ce înseamnă numele?

Felicia – *cea fericită*. Sfânta Felicitas este sărbătorită în 1 februarie.

David – *cel ce merită să fie iubit*. Sfântul Prooroc David este sărbătorit în Duminica după Nașterea Domnului.

CEA MAI BUNĂ FAPTĂ⁴⁹

„Un om înstărit avea trei fii. Simțind că i se apropie ceasul din urmă, îi chemă la el și le spuse:

– Zilele omului sunt numărate și în curând îmi va veni și mie sorocul. Am hotărât într-un testament ca toate bunurile care vor rămâne după mine să le împărții în părți egale între voi. Mai am însă un lucru de mare preț pe care nu-l pot împărți. E o moștenire din strămoși, o piatră scumpă. Mergeți în lume și stați un an de zile, după care să vă întoarceți și să-mi spuneți ce faptă bună ați făcut fiecare dintre voi. Aceluia care va fi făcut fapta cea mai bună, îi voi da piatra cea scumpă.

Au plecat și s-au întors după un an. Din toate faptele bune ce făcuseră, și-au ales-o fiecare pe cea mai bună și au povestit-o tatălui lor.

Povesti cel mare:

– Pe unde am umblat eu, mi-am făcut un foarte bun prieten. Printr-o întâmplare oarecare a fost rănit de moarte și, înainte de a muri, mi-a încredințat o foarte mare sumă de bani ca s-o dau rudelor sale. Nimeni n-a fost de față când mi-a

⁴⁸ I Regi 24, 18.

⁴⁹ Antonie Plămădeală, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989, p. 144.

dat banii. I-aș fi putut reține pentru mine. N-ar fi știut nimeni, niciodată. Eu însă i-am îndeplinit dorința și am predat toți banii rudelor sale.

Povesti și cel de-al doilea:

– Într-o seară, pe când mă întorceam la casa unde stăteam, am fost martor la o scenă cutremurătoare. Ardea o casă și pe acoperișul ei se refugiase un copilăș. Nimeni nu îndrăznea să-și riște viața ca să-l salveze. Atunci eu m-am aruncat în flăcări și am reușit, cu prețul multor arsuri, să aduc jos copilul și să-l predau nevătămat părinților.

Veni și rândul celui de-al treilea:

– Pe unde a nimerit eu, am dat peste un om foarte rău și răzbunător. Mă aflam în societatea lui și căuta în tot chipul să-mi facă rău, să mă distrugă. M-am ferit cât am putut și am reușit să scap. Iată însă că, într-o zi, plimbându-mă eu pe malul mării, printre stânci, văd pe cineva care, dormind, alunecase în somn pe buza unei prăpăstii. Era chiar omul ce îmi făcuse doar rău. Fără să pierd nicio clipă, am alergat și l-am trezit. L-am ajutat să se tragă înapoi, în afara primejdiei.

Cei trei fii așteptau acum judecata tatălui lor. Fiecare dintre ei era însă atât de bucuros că a reușit să facă doar bine pe unde au umblat încât nici nu-i mai interesa piatra cea scumpă. Tatăl lor îi chemă pe rând la dânsul și fiecareia îi dădu câte o piatră scumpă, spunându-le:

– Tu ai făcut fapta cea mai bună. Mergi și nu te lăuda. Să nu știe ceilalți doi că te-am preferat pe tine!

Toate faptele bune sunt și înaintea lui Dumnezeu *cele mai bune!*”

9.1.9. O ZI DIN VIAȚA MEA DE CREȘTIN

Fișa are două sectoare, iar fiecare dintre acestea este împărțită în opt:

I. activități dintr-o zi obișnuită

1. camera, dimineața – mâini de rugăciune
2. masa de dimineață – mâini de rugăciune
3. drumul spre școală – cruce (închinare)
4. masa de prânz – mâini de rugăciune
5. *spațiu liber pentru desen*
6. masa de seara – mâini de rugăciune
7. poveste înainte de culcare – carte
8. camera, la culcare – mâini de rugăciune

II. activități dintr-o zi de sărbătoare

1. camera, dimineța – mâini de rugăciune
2. mașina – cruce
3. la biserică – potir
4. masa de prânz – mâini de rugăciune
5. *spațiu liber pentru desen*
6. masa de seara – mâini de rugăciune
7. lectura biblică – biblie
8. camera, la culcare – mâini de rugăciune

Mesajul-cheie al lecției: În fiecare zi mă gândesc la Dumnezeu.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Jocul *Ce fac copiii în fiecare zi?* Jocul se desfășoară în mai multe etape:

1. analiza comportamentelor celor doi frați, Andrei și Ioana, din lecțiile anterioare: Cum s-au comportat Andrei și Ioana față de cei din jurul lor? Cum au vorbit? Ce putem spune despre ei?
2. prezentarea activităților pe care le desfășoară copiii pe parcursul unei zile obișnuite / de sărbătoare, pornind de la imaginile de pe fișă;
3. precizarea faptului că, pentru un creștin, activitățile dintr-o zi obișnuită sau una de sărbătoare cuprind și elemente religioase, reprezentate de noi prin simboluri (rugăciune-mâini în rugăciune, închinare-cruce, lectură-carte, lectură biblică-biblie, participare la sfintele slujbe-potir);
4. analizarea fiecărei imagini și a simbolului corespunzător: Ce activitate desfășoară? Unde se desfășoară? Cu cine desfășoară aceste activități? În ce zile ale săptămânii se desfășoară aceste activități? Profesorul le citește un text pornind de la tema dată.

Să desenăm. Profesorul le cere elevilor să deseneze, în sectoarele de cerc rămase libere, activitățile pe care le desfășoară în timpul liber, respectiv duminica după-amiaza, precum și simbolurile pentru aceste activități.

Autoevaluare. Profesorul le solicită elevilor să bifeze în dreptul activităților prezentate în imagini, pe cele pe care ei le realizează într-o zi obișnuită și în zilele de sărbătoare sau duminica.

Lectură. Profesorul le citește elevilor un text despre viața unui creștin (de exemplu, despre vizita Sf. Antonie cel Mare la curelarul din Alexandria; poezia *Duminica*, de G. Coșbuc).

Cântare religioasă. Profesorul îi învață pe copii cântarea religioasă *Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până-n veac*, legată de participarea la Sfânta Liturghie.

O LECȚIE DE NEUITAT

Ilie a mers duminică în vizită la o mănăstire de călugări. Abia a așteptat să vină ora de religie, pentru a-și povesti impresiile: ce mult i-a plăcut mănăstirea, ce liniște este în acel loc sfânt, ce multă lume a mers acolo să se roage. Dar parcă cel mai mult l-a impresionat slujba cântată de călugări. Parcă niciodată nu a auzit pe cineva cântând atât de frumos!

La sfârșit, i-a spus domnului profesor că are o întrebare la care ar vrea un răspuns.

– Ce întrebare, Ilie?, a întrebat domnul profesor.

– Aș vrea să știu cum pot să devin și eu călugăr. Ce trebuie să fac pentru asta?

– Acum ești încă mic pentru o astfel de decizie. O să mai discutăm despre aceste lucruri în clasele mai mari. Vă spun însă câteva lucruri importante, pentru că veți merge în vizită la mănăstiri și o să vă puneți cu toții întrebări legate de viața călugărilor. Cei care trăiesc în lume îi admiră pe călugări pentru că și-au dorit să Îl slujească pe Dumnezeu în mănăstire. Dar să știi că toți oamenii se pot apropia de Dumnezeu. Pentru asta, trebuie să își dorească acest lucru din tot sufletul și să își îndeplinească datoria de creștin în fiecare zi.

Ca să înțelegeți mai bine, am să vă povestesc despre întâlnirea dintre Sfântul Antonie cel Mare, care era călugăr, și un om căsătorit, care trăia într-un oraș mare.

„În Egipt, țara unde a fost dus Domnul Iisus Hristos pentru a scăpa de mânia regelui Irod, a trăit după câteva sute de ani un călugăr pe care îl chema Antonie. El s-a retras într-un loc pustiu, deoarece dorea să ducă o viață mai simplă, pentru a se putea ruga mai mult lui Dumnezeu. Nu avea nu știu câte feluri de mâncare la masă. Ba chiar erau zile când nu mânca nimic. Noaptea nu dormea în pat, ci pe rogojini și sub cerul liber, iar asta câteva ore. În rest se ruga și se gândea la Dumnezeu. Ajunsese atât de aproape de Dumnezeu că mulți oameni veneau să-i ceară sfat și să se roage pentru ei. Toți îi recunoșteau sfințenia vieții.

Într-una din zile, L-a rugat pe Dumnezeu să îl îndrume spre un om care l-ar putea ajuta să devină mai bun. Dumnezeu i-a trimis un înger care l-a povățuit așa: *Du-te în orașul Alexandria și învață de la primul om pe care îl vei întâlni.* S-a dus. Și a întâlnit pe un om oarecare, un curelar, și l-a urmat până la locuința lui. Lucra obiecte din piele, repara încălțăminte, hamuri de cai, și atât. N-a văzut nimic deosebit la dânsul. Ba, mai mult, avea și o familie grea. A crezut că s-a înșelat. L-a întrebat pe om: *Ce faci tu în mod deosebit în fața lui Dumnezeu?* Omul i-a spus: *Nu fac absolut nimic deosebit. Mă scol dimineața și-mi zic rugăciunea, iar apoi trec la*

lucru în atelier. La amiază îmi spun rugăciunea, mănânc împreună cu familia și mulțumim toți lui Dumnezeu, după obicei. Seara nu mă culc înainte de a-mi face din nou rugăciunea împreună cu familia. Mă port bine cu soția și îmi cresc copiii în frică de Dumnezeu. Nu pretind plată mai mult decât mi se cuvine pentru lucrul pe care îl fac altora și, după cum se cuvine, nu fac rău nimănui. Atât.

Sfântul Antonie s-a gândit puțin și și-a zis în sine: *Acest curelar își duce viața cinstit și liniștit, fără să facă în aparență nimic extraordinar. Este doar un om bun și corect. Un foarte obișnuit om cumsecade. Și omul era, fără s-o știe, un sfânt!*⁵⁰.

Ce înseamnă numele?

- **Antonie** – înfloritor, demn de laudă. Sfântul Antonie cel Mare este sărbătorit în 17 ianuarie.
- **Ilie** – Domnul este adevăratul Dumnezeu. Sfântul Prooroc Ilie este sărbătorit în 20 iulie.

DUMINICA⁵¹

de George Coșbuc

Dumnezeu a cuvântat:

„Șapte zile-n săptămână

Eu v-am dat.

Șase zile-s de lucrat,

Dar a șaptea să vă fie

Sfântă, cum mi-a fost și mie!

Șase zile vei munci

Pentru pâinea ta de hrană;

Dar o zi,

Omule, vei odihni.

Dându-mi, ce Mi se cuvine,

Mă vei preamări pe Mine!”

⁵⁰ după Antonie Plămădeală, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989, p. 247.

9.2. DUMNEZEU NE ÎNVAȚĂ SĂ NE AJUTĂM UNII PE ALȚII

9.2.1. FAMILIA MEA

Fișa are 3 sectoare:

- cununia religioasă a părinților lui Andrei și ai Ioanei
- arborele genealogic al familiei lui Andrei și al Ioanei (au și un frățior mic)
- un sector care se taie și se desenează

Mesajul-cheie al lecției: În familie, copilul află pentru prima dată despre Dumnezeu.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Profesorul discută cu elevii despre familie, pe baza următoarelor întrebări: Ce este o familie? Cum se întemeiază o familie? Din cine este alcătuită o familie? (Se analizează arborele genealogic al familiei celor doi copii.) Ce activități religioase pot desfășura membrii unei familii? Voi ce activități religioase ați desfășurat cu membrii familiei voastre? Ce ați simțit când le-ați realizat? Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.

Jocul *Vă prezint familia mea*. Jocul se poate derula utilizând diferite metode: a) confecționarea de către elevi, cu ajutorul profesorului, a unor păpuși (din plastilină, din hârtie etc.) pentru fiecare membru al familiei; b) analiza unor fotografii cu familiile lor, pe care copiii le aduc de acasă; c) realizarea de către copii a unui desen pe tema *Familia mea*. Elevii vor face prezentarea fiecărui membru într-un mod creativ și original. Aceasta va conține obligatoriu numele și o propoziție frumoasă despre fiecare. De asemenea, elevii vor spune cu care dintre membrii familiei seamănă cel mai mult. Se pot face fotografii ale produselor copiilor și se poate organiza o expoziție cu tema *Eu și familia mea*.

Lectură. Profesorul va citi elevilor despre modelul creștin oferit de familia Sfântului Vasile cel Mare.

Jocul *Ce fac eu în familia mea*. Profesorul prezintă elevilor un set de jetoane / cartonașe pe care sunt desenate diferite obiecte: o stropitoare, un burete de vase, o mătură, un umeras, un coș de gunoi, un joc, o minge, o păpușă, un set de creioane colorate, o pereche de ochelari, un termometru, o telecomandă etc. Fiecare copil își

⁵¹ George Coșbuc, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite...*, p. 89.

alege un jeton / cartonaș și prezintă modul în care obiectul reprezentat pe acesta poate fi folosit pentru a face o faptă bună în cadrul familiei.

Dialog despre rugăciunea pentru părinți. Profesorul inițiază un dialog cu următoarele întrebări: Cine v-a învățat să vă faceți semnul crucii? Dar să vă rugați? Pentru cine vă rugați? Dar pentru părinții voștri, vă rugați? De ce este important să vă rugați pentru părinți? Ce rugăciune roștiți? Profesorul îi învață pe copii rugăciunea *Ține-i, Doamne, fericiți.*

O FAMILIE CU NUME DE SFINȚI

Grigore și Macrina merg foarte des în vizită la bunicii din partea mamei. Acolo se întâlnesc cu Vasile, vărul lor, care le este ca un frate. Pe drum, discutau între ei, încercând să ghicească cu ce îi va surprinde bunicul lor. Ultima dată au vizionat împreună filmul „Micul lord”, în care este vorba despre un copil care, prin bunătate, a reușit să-și schimbe bunicul. Acela, spre deosebire de bunicul lor, era un om foarte ursuz și încăpățânat.

De data aceasta, bunicul le-a arătat albumul familiei. Rând pe rând, chipurile din fotografii deveneau parte a unei povești despre familia lor. Bunicul știa totul despre rudeniile lor: când s-au născut, când s-au cununat, cu ce s-au ocupat, ce fel de oameni erau, când au murit. Așa au aflat cei trei copii că în familia lor credința în Dumnezeu a fost întotdeauna foarte importantă. Cei trei copii au remarcat că în familia lor apar foarte des anumite nume. Bunicul le-a explicat motivul.

„Părinții mi-au pus numele Vasile, pentru că m-am născut în ziua de sărbătorire a acestui sfânt. Când m-am căsătorit cu bunica voastră, ne-am propus ca, în familia noastră, copiii noștri să poarte numele unor membri din familia acestui sfânt. Și, uite așa, le-am dat numele Emilia și Vasile.

– Cine este Sfânta Emilia?, au întrebat Grigore și Macrina, într-un glas?

– Este mama Sfântului Vasile, sărbătorită în aceeași zi cu el. Ne-a plăcut foarte mult numele acesta, pe care l-am pus mamei voastre, pentru că ne-am dorit să fie mereu învingătoare în viață. În plus, Sfânta Emilia și-a crescut copiii atât de frumos, încât patru dintre ei au ajuns să fie sărbătoriți ca sfinți.

– Dar numele Vasile pe care îl purtăm toți trei: și dumneata, și tata și eu, ce înseamnă, bunicule?

– Și acesta este un nume deosebit și înseamnă împărat. Orice om poate să fie împărat. Dacă poate să se stăpânească de la cuvinte și fapte rele, este rege peste el însuși. Ne bucurăm că și părinții voștri au continuat tradiția atunci când v-au pus numele frumoase pe care le purtați. Când mai veniți, o să vă povestesc cum a ajuns

fiecare dintre sfinții voștri ocrotitori atât de important pentru biserică și pentru oameni, cât de apropiați au fost ei, cât de mult s-au ajutat, ce prieteni buni au avut.

Acum, haideți să gustăm din bunătățile făcute de bunica special pentru voi și apoi să ne jucăm toți cinci. Tocmai v-am cumpărat un nou joc. Va fi un bun prilej să învățați cum să vă bucurați atunci când sunteți câștigători și să-l felicitați pe cel care câștigă.”

Celor trei veri nu le mai venea să se despartă. Istorisirea bunicului și jocul i-au făcut să fie mai uniți ca niciodată. Sunt tare fericiți!

Ce înseamnă numele?

- **Macrina** – *cea de departe*. Sfânta Macrina, sora Sfântului Vasile cel Mare, este sărbătorită în 19 iulie.
- **Grigore** – *priveghere*. Sfântul Grigorie de Nyssa, fratele Sfântului Vasile cel Mare, este sărbătorit în 10 ianuarie.
- **Vasile** – *împărat*; **Emilia** – *învingătoare; gingășie*. Sfântul Vasile cel Mare și mama lui, Sfânta Emilia, sunt sărbătoriți în 1 ianuarie.

ȚINE-I, DOAMNE, FERICIȚI

Ține-i, Doamne, fericiți
Pe părinții mei iubiți
Să mă poată crește bine
Să se bucure de mine.

9.2.2. SUNT CREȘTIN ȘI LA ȘCOALĂ

Fișa are două sectoare:

Andrei și Ioana merg spre școală printr-un labirint de drumuri care trec pe lângă mai multe clădiri; unul dintre drumuri trece pe lângă o biserică

Andrei și Ioana, împreună cu clasa

- rugăciunea la începerea orei
- Andrei îl ajută pe un coleg care a căzut, să se ridice
- Ioana udă plantele din clasă

(mâinile în rugăciune, mâinile care ajută, mâinile care udă plantele vor fi colorate de către elevi)

Mesajul-cheie al lecției: Un copil credincios se comportă frumos și la școală.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Jocul *Spre școală*. Profesorul le prezintă elevilor prima imagine din fișa de lucru și le cere să îi ajute pe Andrei și pe Ioana să găsească drumul spre școală. Jocul poate continua cu discuții: Ce clădiri întâlnesc copiii în drumul lor? Cum arată? De unde ne dăm seama că este o biserică / școală etc.? La ce folosesc clădirile din imagine? Exercițiul se poate constitui și într-o recapitulare a cunoștințelor despre sfânta cruce, prin întrebări: Ce fac cei doi copii când trec pe lângă biserică? Drumul vostru spre școală trece pe lângă biserică? Voi vă faceți cruce când treceți pe lângă ea?

Descoperire din imagini. Se analizează imaginile de pe fișă și se pun întrebări pentru fiecare imagine: **1.** Ce fac copiii din prima imagine? Când se roagă? De ce se roagă la școală? De ce credeți că este importantă rugăciunea rostită împreună? Voi ce simțiți când vă rugați împreună? **2.** Ce fac copiii din a doua imagine? De ce credeți că acel copil este jos? Voi ați căzut vreodată la școală? / V-a împins un alt coleg și ați căzut? V-a ajutat cineva să vă ridicați? Ce ați simțit față de colegul / colega care v-a ajutat să vă ridicați? **3.** Ce face fetița din imagine? De ce udă plantele? Voi udați plantele din clasă? De ce credeți că sunt importante plantele?

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre cei doisprezece apostoli sau despre modelul de învățăcei al acestora. Profesorul face referiri la modul în care elevii trebuie să asculte la școală de învățătorii lor.

Să colorăm. Elevii sunt invitați să coloreze desenele din casetă (măinile în rugăciune, măinile care ajută, măinile care udă plantele).

Jocul *De la omidă, la fluture*. Profesorul inițiază un joc, pentru a dezvolta capacitatea elevilor de a se susține reciproc în realizarea unei activități. Pentru aceasta, se constituie grupe din 5-6 copii. Ei se așează în șir, unul în spatele celuilalt, pe care îl ține cu ambele mâini, astfel că formează un întreg, ca o omidă. Profesorul desenează / marchează un traseu pe care va merge „omida”, iar din loc în loc poate pune anumite obstacole. Pe rând, fiecare grupă („omidă”) va parcurge traseul, realizând pașii solicitați de profesor (mersul piticului, săritura într-un picior, săritura în două picioare, pasul uriașului etc.). Fiecare grupă care reușește să ajungă la final, respectând indicațiile profesorului, fără a rupe rândul, va primi ca premiu un fluture (desen, decupaj, autocolant etc.). Copiilor li se explică faptul că, atunci când omul este atent cu cei din jur, când îi ajută să nu greșească sau când face împreună cu alții un lucru bun, sufletul lui se transformă încet-încet, așa cum omida devine fluture.

Evaluarea comportamentului prin jocul *Copacul cu roade*. Profesorul va observa numărul de flori, fructe și frunze din copac (joc început la conținutul *Cum mă comport ca un creștin*) și va analiza comportamentul elevilor raportat la viața

școlară. Evaluarea va avea caracter formativ și motivațional. Jocul va continua și în următoarele săptămâni, pe componentele menționate de profesor.

LECȚIA APOSTOLILOR

Este o zi frumoasă de toamnă. Clasa lui Petru a organizat o drumeție la pădurea din apropierea localității lor. Doamna învățătoare și doamna profesoară de religie le-au propus ca, în fiecare anotimp, să facă o astfel de excursie, în care să observe ce se întâmplă în natură.

Copiii sunt foarte fericiți și abia așteaptă primul popas, lângă un lac, unde sunt foarte mulți pescari. Acolo s-au așezat tăcuți să urmărească ce se întâmplă. Au stat cu sufletul la gură, curioși să vadă primul pește, iar apoi să urmărească modul în care pescarul pune momeala și aruncă din nou undița în apă. Așteptarea lor a durat doar câteva minute, timp în care nu au scos nicio vorbă. Și-au continuat apoi drumul în aceeași liniște. Parcă îi vrăjise acel loc. Când au ajuns la pădure, Petru i-a spus doamnei profesoare:

– Am început să înțeleg de ce unii dintre apostolii Domnului Iisus Hristos au fost pescari, așa cum a fost și Sfântul Petru, ocrotitorul meu. Un pescar are multă răbdare.

– Nu numai răbdare, a spus Filip. Eu am remarcat faptul că pescarii s-au ajutat unul pe celălalt.

– Iar eu i-am auzit spunând că pentru fiecare pește trebuie o anumită momeală și trebuie să știi la ce adâncime să o lași, a continuat Matei.

– Mă bucur că ați fost atât de atenți. Așa o să înțelegeți în timp ce rol au avut Apostolii Mântuitorului. Deocamdată vreau să vă spun că, timp de trei ani și jumătate cât au stat în preajma Domnului Iisus Hristos, au fost și ei ca la școală, de aceea li se mai spune și învățăcei. Îl ascultau pe Domnul și învățau cuvintele Lui, se sfătuiau și se respectau unul pe celălalt. Făceau toate aceste lucruri, pentru că Îl iubeau foarte mult pe Domnul Iisus Hristos. Ei străbăteau toată țara, mergând pe jos, din sat în sat, așa cum mergem noi acum, frumos și în liniște.

– Ei erau atenți la ce se întâmplă în natură?, a întrebat Petru.

– Da, deoarece Domnul Iisus Hristos le dădea adeseori exemple din natură, pentru ca ei să înțeleagă mai bine învățătura Lui. Și voi, dacă sunteți atenți, veți putea pricepe mai bine ceea ce vom învăța la școală!

Ce înseamnă numele?

- **Petru** – *piatră*. Sfântul Apostol Petru este sărbătorit în 29 iunie.
- **Filip** – *iubitor de cai*. Sfântul Apostol Filip este sărbătorit în 14 noiembrie.

- **Matei** – *darul lui Dumnezeu*. Sfântul Apostol Matei este sărbătorit în 16 noiembrie.

9.2.3. PRIMII MEI PRIETENI

Fișa are trei sectoare:

- succesiune de trei imagini: gesturi de prietenie între doi copii
- vindecarea slăbănogului din Capernaum
- spațiu pentru desen

Mesajul-cheie al lecției: Un prieten adevărat te ajută atunci când ai nevoie.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Să povestim după imagini. Profesorul le propune copiilor să povestească conținutul primelor trei imagini. Relatarea poate fi urmată de întrebări: Ce puteți spune despre cei doi copii? De ce credeți că sunt prieteni? Care sunt gesturile de prietenie dintre ei? Imaginați un dialog dintre Andrei și prietenul lui. Dați-i un nume prietenului lui Andrei.

Discuție despre prietenie și colegialitate. Profesorul inițiază o discuție cu elevii, pe baza următoarelor întrebări: Ce înseamnă să ai un prieten? Cine sunt prietenii voștri (colegi, vecini, foști colegi de la grădiniță)? Cum v-ați împrietenit? Ce înseamnă să fii coleg cu cineva? Dar să fii prieten cu cineva? Care sunt lucrurile pe care le fac prietenii împreună (se joacă împreună, petrec timp împreună, fac schimburi de obiecte, își fac vizite, participă la zilele de naștere ale prietenilor, fac anumite fapte bune împreună)? Profesorul le citește un text despre prietenie și colegialitate. Le solicită elevilor să povestească o întâmplare în care au făcut o faptă bună împreună cu prietenii lor.

Lectură biblică. Profesorul le citește minunea vindecării slăbănogului din Capernaum și discută cu elevii despre rolul prietenilor în viața omului. Lectura biblică poate fi însoțită de analiza icoanei minunii vindecării și de dialog pe baza următoarelor întrebări: Pot fi cei patru prieteni ai slăbănogului modele pentru copii de astăzi? V-ar plăcea să aveți astfel de prieteni? Dar voi, ați fi în dispoziție să faceți ceva deosebit pentru un prieten de-al vostru bolnav? Ce anume?

Să dezlegăm taina proverbelor. Elevii vor povesti o întâmplare în care un prieten a făcut ceva important pentru ei, pornind de la următoarele proverbe: *Prietenul, la nevoie se cunoaște; Prietenul adevărat te ajută și pe ascuns, fără a-ți da de știre; Prietenia e o floare rară.*

Să desenăm. Elevii sunt invitați să deseneze chipul unui prieten, apoi să le vorbească colegilor despre acesta (cum se numește, cum și unde s-au împrietenit, ce culoare îi place, ce jucărie / joc îi place etc.).

PRIETENIA ADEVĂRATĂ

Eugenia s-a mutat într-un alt oraș, acolo unde părinții ei și-au găsit un nou loc de muncă.

Pentru ea, despărțirea de Paula, a fost foarte dureroasă. Credea că niciodată n-o să-și mai găsească o altă prietenă cu care se înțelegea atât de bine. Le-a spus părinților ce simte, iar aceștia au liniștit-o, mărturisindu-i un adevăr pe care ei l-au simțit de multe ori: oriunde mergem în această lume suntem ocrotiți de Dumnezeu. El ne trimite oameni care să ne ajute și oameni pe care să îi ajutăm.

Cu aceste sentimente au ajuns în noul oraș. Aștepta cu multă speranță întâlnirile cu oamenii minunați, despre care îi vorbise mama ei. Blocul în care s-au mutat este foarte aproape de un parc, care are amenajat un spațiu pentru joacă. După ce și-a aranjat lucrurile în cameră, Eugenia a coborât sub privirile ocrotitoare ale tatălui, care urmărea de la balcon ce se întâmplă. Mai multe fete se jucau șotron, fiecare străduindu-se să nu greșească.

La un moment dat, Alexandra, una dintre fete, a observat-o pe Eugenia, care stătea timidă, deoparte. În timp ce o privea, amintirile i se depănau prin fața ochilor: în urmă cu un an și ea era ca acea fetiță, privind stingheră jocul de copii, fără ca cineva să o bage în seamă. Atunci a fost foarte tristă, mai ales că a durat destul de mult timp până să își facă prieteni. Pentru ca fetița cea nouă să nu treacă prin aceleași suferințe ca și ea, a întrerupt imediat jocul și a chemat-o în cercul lor. Pentru prima dată în viață, Eugenia a simțit că Dumnezeu i-a trimis un om care să o ajute. După ce s-au făcut prezentările, a aflat că Alexandra este și colega ei de clasă. I s-a mai luat o piatră de pe inimă.

În timp, Eugenia și Alexandra au devenit cele mai bune prietene. Făceau multe lucruri frumoase împreună, se ajutau la teme, mergeau împreună în parc, la biserică, se vizitau, își cumpărau lucruri la fel. Dar peste toate acestea, oricând observau un copil singur, stingher, care dorea să se joace dar nu avea cu cine, îl chemau să li se alăture în jocul lor.

Ce înseamnă numele?

- **Eugenia**, de la Eugen – *de neam bun*. Sfânta Muceniță Eugenia este sărbătorită în 24 decembrie.
- **Paula**, de la Pavel – *cel mic*. Sfântul Apostol Pavel este sărbătorit în 29 iunie.

- **Alexandra**, de la Alexandru – *cel care apără poporul*. Sfânta Împărăteasă Alexandra este sărbătorită în 21 aprilie.

PRIETENII SLĂBĂNOGULUI DIN CAPERNAUM, MODELE PENTRU COPII

De câteva săptămâni, Radu este foarte preocupat să găsească răspunsul la o întrebare: Cum poate cineva să își dea seama dacă se poate spune despre el că este un prieten adevărat sau nu? Astăzi, la biserică, a aflat răspunsul: dacă ești în stare să faci ceva deosebit sau un sacrificiu pentru cineva, atunci te poți numi prietenul lui.

Părintele paroh a citit minunea vindecării unui om paralizat. Această minune arată frumusețea și importanța prieteniei. Ce se întâmplase? Domnul Iisus Hristos a ajuns într-un oraș numit Capernaum. Vestea despre prezența Lui s-a răspândit ca fulgerul, astfel că, în scurt timp, casa în care se adăpostise Domnul devenise neîncăpătoare. Despre faptul că El este din nou în orașul lor au auzit și patru prieteni ai aceluia om bolnav. Simțeau că acum este momentul să își arate dragostea față de prietenul lor, ducându-l la Domnul Hristos ca să îl vindece. Credeau din tot sufletul în puterea Lui de a face această minune, așa cum a mai făcut și altele, în orașul lor și în alte orașe. Au mers la casa lui, l-au luat pe sus, cu pat cu tot, și s-au dus spre locul unde era Domnul. Dar cum să intre? Nimeni nu le făcea loc!

Poate credeți că au renunțat! Nici vorbă. Doar era prietenul lor! S-au tot uitat ei de jur împrejur și, la un moment dat, au găsit soluția: s-au urcat pe casă, au dat acoperișul la o parte și l-au coborât cu niște funii, cu pat cu tot, în fața Domnului. Ce credeți că a zis Iisus Hristos când a văzut acest lucru? A apreciat dragostea și credința lor și le-a vindecat prietenul.

Această minune l-a determinat pe Radu să se gândească la o modalitate de a-i demonstra lui Simeon prietenia lui. Și-a amintit că acesta își dorește foarte mult să petreacă un anumit timp la țară, dar nu are la cine să meargă: toate rudele lui stau la oraș. A vorbit cu părinții săi, apoi cu bunicii, care au fost bucuroși că vor avea doi copii în vizită, pentru un timp. Și părinții lui Simeon și-au dat acordul, fericiți că fiul lor poate să își împlinească visul.

Pentru cei doi prieteni, vacanța a devenit de neuitat!

Ce înseamnă numele?

- **Radu** – *bucuros*. Sfântul Radu Brâncoveanu este sărbătorit în 16 august.
- **Simeon** – *Domnul a ascultat*. Sfântul Simeon este sărbătorit în 3 februarie.

9.2.4. PREOTUL ÎN VIAȚA MEA

Fișa are patru sectoare:

- preot slujind
- preot predicând
- preot discutând cu cei doi copii, în curtea bisericii (preotul este îmbrăcat cu dulană)
- spațiu pentru desen

Mesajul-cheie al lecției: Preotul este slujitorul lui Dumnezeu și al oamenilor.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Profesorul analizează împreună cu elevii imaginile din fișa de lucru, pe baza următoarelor întrebări: Cine apare în toate cele trei imagini? De unde știți că este un preot? Cum este îmbrăcat în biserică? Dar pe stradă? Ce face preotul în prima imagine? Dar în a doua? Dar în a treia? Voi ați vorbit vreodată cu un preot? Ce ați vorbit? Cum vă adresați preotului? Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.

Jocul *Despre slujbele la care am fost*. Pe un panou, profesorul de religie pune un set de fotografii reprezentând momente semnificative din diferite slujbe: botez, liturghie, cununie, maslu, sfințirea casei etc. Profesorul face apel la experiența elevilor privind participarea la slujbele respective, prin următoarele întrebări: Cum se numește slujba? Unde se desfășoară? Cine participă? Cum se pregătesc oamenii? Ce momente ale slujbei ați reținut? Profesorul insistă asupra aspectelor legate de prezența preotului în viața copiilor. Profesorul explică termenii noi.

Lectură. Profesorul le citește elevilor o povestire legată de spovedanie. Discută cu elevii despre faptul că orice om face și fapte bune și fapte rele și despre faptul că Dumnezeu ne iartă faptele rele, prin intermediul preotului. Această lectură poate fi completată de organizarea unei întâlniri a preotului cu copiii, fie la ora de religie, fie la biserică. Astfel de discuții pot premerge prima spovedanie a copiilor.

Să desenăm. Profesorul le solicită elevilor să ilustreze printr-un desen un aspect din povestirea morală ascultată.

PRIMA SPOVEDANIE

Într-o zi, profesorul de religie a discutat cu copiii despre prima lor spovedanie. Ecaterina le-a spus că ea nu s-a spovedit niciodată, deoarece nu crede că este necesar să facă acest lucru.

În următoarea oră, profesorul a întrebat-o:

– Mi se pare mie sau ești îmbrăcată altfel decât data trecută?

– Nu, nu vi se pare! Hainele mi s-au murdărit, iar acum sunt la spălat.

– Vezi, Ecaterina? Așa cum praful murdărește hainele, tot așa și faptele rele murdăresc sufletul. Dacă hainele trebuie spălate pentru a redeveni curate și sufletul trebuie curățit, prin spovedanie.

– Domnule profesor, dar ce fapte rele fac copiii, mai ales cei mici, așa cum suntem noi?

– Uite, de exemplu, dacă îți jignești colegii sau vorbești urât cu ei, de aici se poate ajunge la cuvinte tot mai urâte, la îmbrânceli sau chiar la bătai. Dacă nu îți place să împrumuți lucruri altora, în timp poți să devii egoistă. Dacă nu te bucuri când cineva reușește să facă un anumit lucru bun sau când este apreciat de colegi, în timp poți să devii invidioasă. Și exemplele pot continua. Spovedania te ajută să devii tot mai atentă la gândurile pe care le ai, la cuvintele pe care le spui, la faptele pe care le faci. Toate aceste lucruri, așa cum am discutat și altă dată, atunci când le faci îți produc neliniște în suflet. Spunea odată un copil de vârsta voastră: „*Eu, atunci când fac sau spun un lucru rău, parcă am o cascadă în mine*”. Spovedania transformă cascada în apă lină, adică readuce pacea în suflet.

– Dar dacă nu-mi amintesc lucrurile rele pe care le-am făcut?

– Părintele la care te spovedești o să te ajute. El îți va răspunde la toate întrebările și te va ajuta să te cunoști mai bine. Spovedania este un mare ajutor pe care Dumnezeu l-a dat oamenilor pentru a-și simți din nou sufletul curat, așa cum era în copilărie.

Ecaterina a înțeles importanța spovedaniei. S-a rugat, apoi și-a analizat gândurile, cuvintele și faptele, iar în duminica următoare s-a spovedit. Cu sufletul curat, ea a primit Sfânta Împărtășanie, adică Trupul și Sângele Domnului.

Ce înseamnă numele?

- **Ecaterina, Cătălina** – *curată, pură*. Sfânta Ecaterina este sărbătorită în 25 noiembrie.

9.2.5. CREȘTINII DIN BISERICA MEA

Fișa are trei sectoare:

- Andrei și Ioana, împreună cu preotul, cu alți copii și adulți, amenajând un parc cu flori în fața bisericii
- Ioana punând un buchet de flori la icoana Maicii Domnului
- spațiu pentru desen, care va fi tăiat

Mesajul-cheie al lecției: Creștinii iubesc și îngrijesc biserica la care merg.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Se analizează imaginile de pe fișă și se pun întrebări: Unde sunt cei doi copii? Ce fac la biserică? Împreună cu cine amenajează parcul? De ce credeți că fac acest lucru? Cum arată biserica în exterior / în interior? Cum se numește locul unde stă preotul? (Profesorul explică termenii nou învățați.) Cu ce este împodobită o biserică? Ce face fetița? Unde pune florile? De ce credeți că duce flori la icoană? Voi ați dus vreodată flori la biserică?

Discuție despre activitățile ce pot fi organizate la biserică. Pornind de la textul biblic *Bucurați-vă cu cei ce se bucură, plângeți cu cei ce plâng* (Romani 12,15), profesorul le propune elevilor să organizeze împreună cu preotul din parohia lor o activitate (de exemplu, întrajutorarea unei familii cu mai mulți copii, care are probleme financiare). În cadrul activității, vor fi distribuite rolurile și responsabilitățile pe care le va avea fiecare elev. Profesorul va discuta și despre alte activități pe care copiii le pot realiza la biserică.

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre importanța rugăciunii creștinilor, în legătură cu minunea eliberării din închisoare a Sfântului Apostol Petru.

Expoziție de desene. Elevii sunt invitați să realizeze un desen cu titlul *Cea mai frumoasă biserică / Biserica din parohia mea*. Lucrările vor fi expuse pe un panou.

Vizită la biserică / mănăstire. Profesorul va organiza o vizită la biserica cea mai apropiată de școală / o mănăstire. Va discuta cu elevii despre următoarele aspecte: cum este clădirea bisericii (interior și exterior), unde este amplasată, care este locul preotului în biserică, care este locul credincioșilor în biserică, cum procedăm când intrăm în biserică (dacă este slujbă sau dacă nu este slujbă). Dacă acest lucru nu este posibil, va organiza activitatea pe baza unui set de imagini cu biserici diverse și va realiza jocuri de rol privind locul credincioșilor în biserică, în funcție de tradițiile locale.

RUGĂCIUNEA DIN BISERICĂ

Filofteia a învățat la biserică o cântare: *Doamne, miluiește!* Este foarte simplă, dar se poate cânta pe mai multe melodii. Câteodată o repetă acasă, iar la biserică este foarte atentă atunci când se cântă. La un moment dat, în timp ce cânta, i-a venit în minte o întrebare: *Nu se cântă de prea multe ori?* Și de aici, altele: *De ce se roagă oamenii în biserică? Nu ne putem ruga doar acasă? De ce ne rugăm la slujbe pentru toți oamenii?*

În drum spre casă, le-a povestit părinților ce întrebări i-au venit în minte. Aceștia i-au spus să aibă răbdare că îi vor răspunde acasă la toate întrebările. După ce au mâncat, tatăl ei i-a citit din Biblie despre roadele rugăciunii rostite în comun, în biserică. Este vorba despre un moment din viața Sfântului Apostol Petru, care a ajuns la închisoare, pe nedrept. Regele de atunci a vrut să îl omoare. În acest timp, ceilalți apostoli și toți creștinii se rugau pentru el⁵². Și iată ce s-a întâmplat: *„Petru dormea între doi ostași, legat cu două lanțuri, iar înaintea ușii paznicii păzeau temnița. Și iată un înger al Domnului a venit deodată, iar în cameră a strălucit lumină. Îngerul l-a deșteptat, zicând: «Scoală-te degrabă!». Și lanțurile i-au căzut de la mâini. Și a zis îngerul către el: «Încinge-te și încălță-te cu sandalele». Și el a făcut așa. Și i-a zis lui: «Pune haina pe tine și vino după mine». Și, ieșind, mergea după înger, dar nu știa că ceea ce s-a făcut prin înger este adevărat, ci i se părea că vede vedenie. Și trecând de straja întâi și de a doua, au ajuns la poarta cea de fier care duce în cetate, și poarta s-a deschis singură. Și ieșind, au trecut o uliță și îndată îngerul s-a depărtat de la el. Și Petru, venindu-și în sine, a zis: «Acum știu cu adevărat că Domnul a trimis pe îngerul Său și m-a scos din mâna lui Irod și din toate câte aștepta poporul iudeilor».”*⁵³

Din această minune din viața Sfântului Apostol Petru, Filofteia a înțeles importanța rugăciunilor oamenilor, rostite unii pentru alții. Ea și-a propus să învețe și alte cântări, astfel încât atunci când merge la biserică, nu doar să asculte slujba, ci să și cânte alături de toți oamenii. A fost mai atentă și la ce spune părintele și a auzit că ne rugăm pentru toți cei prezenți, pentru cei care călătoresc, pentru ca pământul să dea roade, pentru a fi pace în lume.

Ce înseamnă numele?

- **Filofteia** – iubitoare de Dumnezeu. Sfânta Filofteia este sărbătorită în 7 decembrie.

⁵² Faptele Apostolilor 12, 4.

⁵³ Faptele Apostolilor, 12, 5-11

9.2.6. OAMENII DIN LUMEA ÎNTREAGĂ

Fișa are două sectoare:

- un glob pământesc și copii de diferite rase, în costume populare
- spațiu pentru desen

Mesajul-cheie al lecției: Oamenii din lumea întreagă se ajută.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Profesorul analizează împreună cu elevii imaginile de pe fișă, pe baza următoarelor întrebări: Ce credeți că reprezintă imaginea? Prin ce se aseamănă copiii? Prin ce se deosebesc? Voi ați văzut oameni de alte rase? Unde i-ați văzut? În ce limbă vorbesc? Cum se pot înțelege oamenii între ei?

Studiu de caz. Profesorul prezintă următorul caz: *Aveți un nou coleg de clasă: Iusuf. El s-a născut în altă țară – Turcia – și a venit acum cu părinții în România. Doamna învățătoare trebuie să îi găsească lui Iusuf un loc în clasă. Oare cine vrea să fie colegul lui de bancă? Cum ne vom pregăti să îl primim pe Iusuf?* Profesorul discută în clasă despre noul elev, pe baza următoarelor întrebări: Prin ce se deosebește Iusuf de voi (vine din altă țară, are altă înfățișare etc.)? Cum îl veți ajuta pe Iusuf să se integreze în clasa voastră? Ce înseamnă să îți iubești aproapele?

Dacă în clasă sunt copii de alte rase sau din altă țară, se poate realiza o prezentare a acestora (din ce țară vin, cum se îmbracă tradițional, ce mâncare le place etc.).

Lectură. Profesorul le citește elevilor despre modul în care Domnul Iisus Hristos a făcut bine și unor oameni din altă țară sau care aveau o altă religie.

Desenul *La ce pot să renunț / Ce pot dăruî*. Profesorul le poate vorbi elevilor despre faptul că unii oameni sunt câteodată în dificultate (se pot da diferite exemple). Elevii sunt invitați să deseneze în spațiul liber cadouri (jucării, bani, alimente, haine) pe care ar vrea să le dăruiască unor persoane aflate în situații dificile, datorate unor dezastre naturale: inundații, incendii, cutremure etc. Profesorul le povestește despre faptul că, în urmă cu puțini ani, s-au făcut și în România colecte pentru astfel de persoane. Se poate viziona filmulețul în care copiii japonezi mulțumesc lumii întregi, pentru ajutorul primit în urma dezastrului produs de un tsunami, în 11 martie 2011, și prezintă drapelele țărilor care i-au ajutat (se poate descărca de pe Internet). În filmuleț apar cuvântul „Mulțumesc” și drapelul României.

Să facem un panou. Elevii sunt invitați să aducă decupaje din reviste cu diverse aspecte legate de viața oamenilor de rase diferite. Acestea vor fi aranjate pe un panou

cu titlul *Toți egali, toți diferiți* (un panou mare pentru întreaga clasă sau mai multe panouri, realizate pe grupe / perechi de elevi). Profesorul inițiază o discuție referitoare la asemănările și diferențele dintre oamenii din lumea întreagă, pornind de la imaginile de pe panou. Concluzia discuției: fiecare om este unic, ne diferențiem mai mult sau mai puțin de ceilalți (prin trăsături fizice, prin ce ne place, prin părerile pe care le avem etc.), dar, în același timp, suntem la fel.

PRIMA ICOANĂ A MÂNTUITORULUI, DARUL LUI, PENTRU UN STRĂIN

Luca este în vizită la o mănăstire de măicuțe. Aici a văzut multe icoane frumoase, dar i-a atras atenția în mod deosebit cea pictată deasupra porții mănăstirii, spre ieșire. În icoană este reprezentat chipul Mântuitorului, pe o bucată de pânză. Văzuse această icoană și în biserica din parohia lor, la intrarea în altar.

Impresionat fiind de mulțimea lucrurilor spuse de măicuța-ghid, a întrebat-o:

– Ce reprezintă această icoană?

– Este o copie a celei mai vechi icoane a Mântuitorului Iisus Hristos.

– Știu că prima icoană a Maicii Domnului a fost pictată de Sfântul Evanghelist Luca. Dar cine a pictat pentru prima dată chipul Domnului Iisus Hristos?

– Această icoană nu seamănă cu celelalte. Ea nu a fost pictată de vreun om. Existența ei are la bază o minune făcută chiar de Mântuitorul când a trăit pe pământ.

Un rege dintr-o țară îndepărtată era foarte bolnav. Niciun doctor nu putea să-l vindece. Vestea despre minunile făcute de Domnul Iisus Hristos în Țara Sfântă au ajuns și în țara lui. Atunci, în suflet i-a încolțit speranța vindecării. Pentru că el nu putea merge din cauza bolii, s-a gândit că poate va veni chiar Domnul Hristos la el să-l vindece, iar dacă nu, ar fi bine să aibă măcar icoana Lui, la care, rugându-se, să se vindece. Așa se face că a trimis în Țara Sfântă un pictor iscusit, căruia i-a încredințat cele două misiuni: să îl cheme pe Domnul în cetatea lor și să picteze chipul Mântuitorului. După un drum lung și obositor, pictorul a ajuns în Țara Sfântă, l-a găsit pe Domnul Hristos, dar era atât de multă lume în preajma Lui că nu putea să se apropie să-i transmită mesajul stăpânului său. Atunci, pictorul a început să îi schițeze chipul. Spre surprinderea lui, nu reușea nicicum să facă acest lucru care altă dată era o joacă pentru el. Domnul Iisus Hristos, cunoscându-i gândul, a cerut apă, s-a spălat pe față, s-a șters cu un ștergar și, minune, chipul Lui s-a întipărit pe pânză ca un portret.

Această primă icoană, nefăcută de mână omenească, i-a fost dăruită pictorului, împreună cu promisiunea vindecării regelui lui. Acest lucru s-a întâmplat, iar oamenii din țara respectivă au aflat despre venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu.

Ce înseamnă numele?

- **Luca** – *aducător de lumină*. Sfântul Evanghelist Luca este sărbătorit în 18 octombrie.

9.3. DUMNEZEU ESTE ÎNTOTDEAUNA CU NOI

9.3.1. DUMNEZEU NE-A DĂRUIT O LUME FRUMOASĂ

Fișa are două sectoare:

- spațiu pentru lipit / desenat un peisaj din natură
- un desen cu cei doi frați, cu un creion în mână. În același spațiu sunt desenate: o mașină, pământul, o pasăre, un copac, un bec, nori, marea / un râu, un ghiozdan

Mesajul-cheie al lecției: Lumea este o ca o casă pentru toți oamenii.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Discuție despre elemente ale creației. Profesorul le solicită elevilor să lipească în spațiul de pe fișă un peisaj din natură, decupat din diferite reviste sau să deseneze un astfel de peisaj. Pornind de la imaginile realizate / decupate de copii, discută cu ei despre natură, despre frumusețea creației, despre aspectele preferate ale copiilor (floarea preferată, animalul preferat, anotimpul preferat).

Lectură *Despre frumusețea creației*. Profesorul le citește elevilor o istorioară sau o poezie despre frumusețea creației și discută despre importanța conștientizării acestui fapt de către copii.

Observăm frumusețea naturii. Dacă are posibilitatea, profesorul organizează o activitate în natură și îi implică pe copii în exerciții de observare a elementelor creației: cerul, soarele, apa, florile, pomii, păsările, insectele etc. Vor fi solicitați să descrie diferite aspecte ale creației. Cu ajutorul profesorului, copiii vor prezenta reguli de comportament în natură, pe baza unor jocuri de rol *Cum mă comport în contextul...?*

Discuție despre relația om-natură. Profesorul le cere elevilor să îi ajute pe cei doi frați să încercuiască acele imagini din caseta de pe fișă, care reprezintă lucruri ce nu

pot fi create de om. Pornind de la aceste imagini, discută despre acțiunile prin care omul poate distruge lumea creată de Dumnezeu (războiul, distrugerea pădurilor, poluarea etc.), precum și despre importanța și nevoia ocrotirii naturii de către om, pornind de la întrebarea: Cum putem noi să avem grijă de natură, de lumea înconjurătoare?

Activitatea *Colțul nostru de rai*. Profesorul le propune elevilor să construiască împreună un „colț de rai” în sala de clasă sau în curtea școlii. Ei vor depozita ghivece cu pământ, vor pune diferite semințe (flori, cereale, legume etc.), apoi își vor împărți responsabilitățile privind îngrijirea acestora. Această activitate poate fi corelată cu altele asemănătoare, realizate la ora de matematică și explorarea mediului.

LUMEA PRIVITĂ CU ALȚI OCHI

George merge pentru prima dată cu trenul la bunici, împreună cu familia. Și-a dorit să treacă și prin această experiență, deoarece a auzit că este foarte diferită de cea cu mașina. Cel mai important este faptul că pot să admire peisaje noi, pot cunoaște și alți oameni, pot afla diferite lucruri sau întâmplări din viața celor cu care călătoresc.

În compartiment, alături de băiețel, pe locul de lângă fereastră, s-a așezat un domn mai în vârstă. La un moment dat, peste sunetul roților de tren, s-a auzit vocea plină de uimire a călătorului⁵⁴:

– Minunat! Uluitor! Ce frumoasă este lumea în lumină! Ce spectaculoși sunt norii! A, uite și râul care curge lin, și pomii, și florile care zâmbesc în soarele strălucitor! Ați văzut păsările pe cer și animalele care aleargă pe câmp?... Toți oamenii trebuie să se bucure de ceea ce a creat Dumnezeu!

Nu trecea mult timp și iar se auzea glasul plin de încântare a omului respectiv:

– Minunat! Uluitor! Uluitor!

George s-a uitat mirat spre părinții lui. O doamnă din compartiment i-a spus plictisită acelui călător:

– Ce vi se pare atât de minunat? Nu vedeți? Sunt aceiași nori ca și în alte zile, pomii și toate celelalte sunt la fel cu cei de dinainte!

În acel moment, călătorul s-a scuzat:

– Poate vi se pare ciudat comportamentul meu! Știți?, eu am fost orb, dar în urma unei operații mi-am dobândit vederea. Acum văd pentru prima dată această

⁵⁴ după Antonie Plămădeală, *Tâlcuri noi la texte vechi...*, pp. 294-295.

lume, despre care știam doar din ceea ce îmi povesteau alții. Ce lume frumoasă a creat Dumnezeu pentru om!

Toți au înmărmurit. Nu mai puteau să scoată niciun cuvânt. Iar doamna care vorbise mai înainte nu mai părea atât de plictisită privind pe fereastră.

De atunci, și George privește mult mai atent și cerul, și pomii, și florile, și păsările, și animalele..., iar asta nu doar în călătoriile pe care le face.

Ce înseamnă numele?

- **George** – *cel care lucrează pământul*. Sfântul Gheorghe este sărbătorit în 23 aprilie.

ÎNTREBĂRI DESPRE DUMNEZEU⁵⁵

de George Coșbuc

Cine-nvață-așa de dulce
Păsărelele să cânte,
Și pe cerbi la fugă vesel
Prin păduri să se avânte?

Cine face ca să sufle
Prin văzduhuri, asprul vânt,
Și-anotimpurile veșnic
Să se schimbe pe pământ?

Cine-ndeamnă pârâiașul
A fugi din munți la vale,
Și adâncul lac să salte
Înspre mal unde le sale?

Cine dăruit-a boltei
Soarele strălucitor,
Stelele, ce ne încântă,
Noaptea, cu surâsul lor? [...]

Spune-mi, cine este oare,
Cum se cheamă El, copile,

⁵⁵ George Coșbuc, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite...*, p. 75.

Creatorul fără seamăn
Ce ți-a dat viață, zile?

Domnul, care-n altă lume,
Mai presus de-acest pământ,
Celor buni le dă odihnă,
În locașul lui preasfânt.

De-l cunoști, fii bun și-ascultă-L,
Ca să-ți faci loc și ție
Între sufletele blânde,
În a Sa împărăție!

9.3.2. IISUS HRISTOS IUBEȘTE COPIII

Fișa are trei sectoare:

- Domnul Iisus Hristos binecuvântează copiii
- preot binecuvântându-i pe cei doi frați
- spațiu pentru desen

Mesajul-cheie al lecției: Domnul Iisus Hristos i-a îndemnat pe oameni să aibă sufletul curat, ca al copiilor.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Să desenăm. În caseta corespunzătoare, profesorul le cere elevilor să realizeze un desen pe teme precum: *Copilăria / Copiii au sufletul curat / Bucuriile copilăriei* etc. Profesorul le citește un text despre puritatea sufletească a copiilor (de exemplu, poezia *Inima copilului*, de G. Coșbuc).

Descoperire din imagini. Profesorul analizează împreună cu elevii icoana de pe fișă, pe baza următoarelor întrebări: Pe cine recunoașteți în icoană? Cine mai apare în icoană alături de El? Ce face Domnul Iisus Hristos? Cine i-a dus pe copii la Domnul Iisus Hristos? Cum și-a manifestat iubirea față de copii? De ce credeți că îi iubește pe copii?

Lectură biblică. Profesorul citește un text despre manifestarea iubirii Domnului Iisus Hristos față de copii (de exemplu, fragmentul în care părinții și-au adus copiii la Mântuitorul, pentru a-i binecuvânta).

Discuție. Profesorul discută cu elevii despre importanța participării încă din copilărie

la slujbele bisericii. Repetă cu ei rugăciunile și cântările învățate.

Descoperire din imagini. Profesorul le prezintă elevilor imaginea de pe fișă și discută cu ei despre binecuvântarea dată de preot, prin întrebări: Ce prezintă imaginea? Ce face părintele? În ce constă gestul binecuvântării? De ce credeți că este importantă binecuvântarea? Voi ați cerut binecuvântarea preotului? Profesorul poate discuta despre tradițiile locale privind binecuvântarea.

INIMA COPILULUI⁵⁶

de George Coșbuc

Inima copilului,
 Ca și floarea crinului,
 Să fie nevinovată,
 Și ca roua de curată;
 Dreaptă, neînșelătoare
 Ca oglinda lucitoare;
 Și senină și voioasă
 Ca o pasăre frumoasă,
 Ca un zâmbet drăgălaș
 Al unui mic îngeraș
 Ce-și înalță zborul său
 Către cer la Dumnezeu.

COPILĂRIA CU DUMNEZEU

Teofil și-a făcut un album cu fotografii. Ajutat de tatăl lui, le-a așezat în ordine cronologică. Privindu-le, are impresia că vede un film în care personajul principal este chiar el. În unele este singur, în altele cu părinții, cu frații sau cu celelalte rude. Are și fotografii de la botez, dar și de la zilele lui de naștere sau de la alte evenimente din familie sau din excursiile ori din concediile părinților. Văzând cât este de fericit în ele, și-a dat seama că a avut o copilărie frumoasă. Tocmai de aceea l-a întrebat pe tatăl lui:

– Tată, toți copiii sunt atât de fericiți ca mine?

– Cei mai mulți, da. Pentru că unui copil nu-i trebuie foarte multe lucruri ca să fie fericit. Dacă simte iubirea părinților și a celor din jur, el este fericit.

⁵⁶ George Coșbuc, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite...*, p. 16.

– Dar de ce oamenilor le este dor de copilărie? Nu-i mai iubesc părinții la fel de mult atunci când sunt mari?

– Iubirea unui părinte este la fel de mare, dar ea se manifestă altfel decât în copilărie. Când copilul este mic poți să-l iei în brațe, să-l mângâi, să-l alinți. Uite, vezi, și Domnul Iisus Hristos i-a luat pe copilași în brațe și i-a binecuvântat. Apoi, le-a spus celor prezenți, arătând spre copiii din brațele Lui: „*Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceștia este împărăția lui Dumnezeu. Adevărat zic vouă: Cine nu va primi împărăția lui Dumnezeu ca un copil nu va intra în ea*”⁵⁷. Prin aceste cuvinte, Mântuitorul a spus că, pentru a ajunge în rai, sufletul omului trebuie să fie ca în copilărie. Copiii mici nu fac nimănui rău în mod intenționat, nu știu să mintă, nu țin minte răul făcut lor de alții, nu îi jignesc pe oameni. Cuvintele Domnului ne arată de fapt ceea ce este cel mai frumos la un copil: sufletul lui curat.

– Dar de ce fac copiii lucruri rele când mai cresc?

– Pentru că și lucrurile rele se învață, la fel ca lucrurile bune. Vezi, de aceea ne străduim în familie să facem doar fapte bune, pentru ca tu și frații tăi să creșteți frumos. De aceea vă ducem așa des la biserică și vă împărtășim, ca să aveți cât mai multă putere în a săvârși și voi binele. De fapt, noi urmăm modelul părinților care și-au dus atunci copiii la Domnul Iisus Hristos să îi binecuvânteze.

– Tată, aș vrea să rămân cu sufletul curat ca acum toată viața!

– Și eu îmi doresc acest lucru pentru tine!

Ce înseamnă numele?

- **Teofil** – *iubit de Dumnezeu*. Sfântul Teofil este sărbătorit în 2 octombrie.

9.3.3. MAICA DOMNULUI ESTE OCROTITOAREA COPILOR

Fișa are două sectoare:

- icoana Maicii Domnului
- familia celor trei copii, rugându-se la icoana Maicii Domnului, realizată după modelul de mai sus. Aura și cele trei stele vor fi colorate de către copii.

Mesajul-cheie al lecției: Copiii o iubesc pe Maica Domnului și îi cer ajutorul.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Discuție despre Maica Domnului. Profesorul inițiază o discuție despre Maica Domnului, pornind de la faptul că fiecare copil are o mamă: Cine este Maica

⁵⁷ Matei 10, 14-15.

Domnului? Cum L-a ocrotit pe Pruncul Iisus Hristos? Cât timp a stat alături de El? Profesorul face apel la cunoștințele elevilor despre Maica Domnului, din alte contexte educaționale. Le povestește / citește despre principalele evenimente din viața Maicii Domnului.

Descoperire din imagini. Profesorul le prezintă elevilor fișa și le adresează următoarele întrebări: Care dintre femeile pe care le vedeți în imagine o reprezintă pe Maica Domnului? Care sunt elementele care v-au arătat că aceasta este Maica Domnului? Cum este reprezentată în icoană Maica Domnului?

Să colorăm. Profesorul le cere elevilor să coloreze aspectele de diferențiere a Maicii Domnului, din icoană: aura și cele trei stele.

Discuție despre cinstirea Maicii Domnului. Ce fac copiii din imagine? Cui se roagă ei? Împreună cu cine se roagă? De ce credeți că oamenii, indiferent de vârstă, se roagă Maicii Domnului? Voi vă rugați ei? Ce rugăciune roștiți? Cum o mai cinstesc creștinii pe Maica Domnului? Profesorul valorifică experiențele copiilor privind formele de cinstire a Maicii Domnului, sărbătorile specifice și tradițiile locale legate de cinstirea Maicii Domnului etc.

Cântare religioasă. Profesorul îi învață pe copii cântarea *Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluiește-ne pe noi*, care poate fi rostită de ei și ca rugăciune. Profesorul le propune spre audiție cântări în cinstea Maicii Domnului, interpretate mai ales în postul Sfintei Marii și la sărbătorile închinare ei.

Lectură despre minunile Maicii Domnului. Profesorul le citește elevilor una dintre minunile Maicii Domnului (la alegere).

MAICA DOMNULUI, MODEL PENTRU MAMA MEA

Denisa, Dumitru, Sofia și Olga i-au făcut o surpriză mamei lor, Maria, cu ocazia onomasticii. I-au scris o scrisoare în care i-au mulțumit pentru tot ceea ce face pentru ei. E drept că i-a ajutat puțin și tatăl lor la formularea unor propoziții cât mai frumoase, care să exprime toată recunoștința și iubirea lor. Când a citit scrisoarea, ochii mamei lor s-au umezit de bucurie. I-a îmbrățișat pe toți și le-a spus:

– Cuvintele voastre sunt cel mai frumos cadou pe care l-am primit vreodată. Vă mulțumesc și vă iubesc.

– Mamă, a întrebat Denisa, poți să ne răspunzi la o întrebare? De la cine ai învățat să fii o mamă atât de bună?

– Bunica voastră mi-a spus că modelul unei mame bune este Maica Domnului. Ca să înțelegeți acest lucru, o să vă povestesc pe scurt unele aspecte din viața ei, care m-au ajutat să fiu așa cum vedeți voi.

În urmă cu peste două mii de ani trăiau în Țara Sfântă Ioachim și Ana, doi soți foarte credincioși. În familia lor, respectarea poruncilor lui Dumnezeu era foarte importantă, iar acest lucru le aducea bucurie în suflet. Un singur lucru le umbrea viața: nu aveau niciun copil și erau deja bătrâni. Pe vremea aceea, familiile fără copii erau considerate ca fiind pedepsite de Dumnezeu, motiv pentru care cei din jurul lor îi priveau cu neîncredere pe cei doi. Cu toate acestea, ei nu și-au pierdut credința, ci sperau din tot sufletul că Dumnezeu le va dăruia un copil. În rugăciunile lor, făcute cu multe lacrimi, I-au promis Tatălui Ceresc că vor duce acel copil să fie crescut la templul din Ierusalim. Dumnezeu a îndeplinit rugăciunile stăruitoare ale celor doi oameni, iar după un timp, Dreptii Ioachim și Ana au avut o fetiță, căreia i-au pus numele Maria.

Când fetița a împlinit trei ani, părinții ei și-au îndeplinit promisiunea făcută lui Dumnezeu. În sufletul lor era și tristețe, dar și bucurie. Erau triști pentru că se despărteau de copilul lor drag, dar și bucuroși pentru că, în vremea aceea, doar copiii cu totul deosebiți erau crescuți la templu. Când a stat la templu, s-a rugat lui Dumnezeu, a citit din cărțile sfinte, a postit, sufletul ei fiind curat ca lumina.

Fetițele rămăneau la templu până la cincisprezece ani, după care se întorceau în familie. Între timp, părinții Mariei muriseră, așa că a fost luată de Iosif, o rudenie de-a ei, un bătrân drept, care a dus-o în casa lui din Nazaret. Acolo, i s-a arătat îngerul Gavriil, care i-a spus că a fost aleasă de Dumnezeu pentru a-L naște pe Fiul Sfânt.

Așa cum știți deja, Domnul Iisus Hristos S-a născut în Betleem, într-o peșteră. Fecioara Maria L-a îngrijit pe Pruncul Sfânt și L-a ocrotit împreună cu Dreptul Iosif, care, în ochii tuturor celor de atunci, era privit drept tatăl copilului ei. La scurt timp după nașterea lui Iisus, cei trei au luat drumul pribegiei, prin pustiu, spre Egipt, pentru a-L scăpa pe Prunc de mânia regelui Irod. Nici nu ne putem noi imagina ce însemna acum două mii de ani să iei un copil de câteva săptămâni și să mergi cu el într-o țară străină, cu toate primejdiile drumului prin deșert. După moartea aceluia rege tiran, cei trei s-au întors în Nazaret, unde Domnul creștea într-o familie în care era iubit și ocrotit.

Când a împlinit treizeci de ani, Domnul Iisus Hristos a părăsit Nazaretul și a mers prin Țara Sfântă să îi învețe pe oameni. Maica Domnului L-a însoțit de multe ori. La rugămintea ei, Domnul Iisus Hristos a făcut prima minune: a transformat apa în vin, la nunta din Cana Galileii. Ea știa de la îngerul Gavriil că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, dar păstra această taină în sufletul ei. Nu a spus acest lucru nimănui, nici când Fiul ei a fost răstignit. Nimeni nu poate reda în cuvinte

suferința ei când a văzut că oamenii vorbesc urât despre Fiul ei iubit, că râd de El și că Îi doresc moartea. Ba, mai mult, aproape toți Apostolii L-au părăsit de frică să nu fie prinși și omorâți și ei. Ea a rămas alături de Iisus, împreună cu câteva femei și cu Apostolul Ioan. A asistat plină de durere la răstignirea Lui între doi tâlhari și la îngroparea Lui, dar și cu speranța că El va învia.

După Învierea Domnului și Înălțarea Lui la cer, Maica Domnului a rămas în grija Sfântului Apostol Ioan. Când a plecat din această lume spre cea veșnică, Însuși Fiul ei a venit și a dus-o cu El, în cerul cel sfânt. Adormirea Maicii Domnului este cea mai mare sărbătoare din cele închinare ei, deoarece este momentul din care noi, toți creștinii, avem în Cer o mamă ocrotitoare.

– Ce lucruri minunate s-au întâmplat în viața Maicii Domnului!, a spus Sofia. Și când a fost mică, și când a crescut, și când a devenit mamă, și când a rămas în grija Apostolului Ioan!

– Mamă, am vrea să te întrebăm și noi ceva, au spus Dumitru și Olga. Care este lucrul cel mai important pe care l-ai învățat de la Maica Domnului?

– Dacă mă gândesc bine, cel mai important este faptul că o mamă trebuie să fie alături de copiii ei și să îi susțină și atunci când le e bine și când le e greu, și atunci când sunt bucuroși și când sunt triști.

Ce înseamnă numele?

- **Maria** – *stăpână, doamnă, cea îndrăgită, steaua mării*. Sfânta Fecioară Maria este sărbătorită în 15 august, în 8 septembrie și în 21 noiembrie.
- **Denisa**, de la Dionisie – *puritate*. Sfântul Dionisie Areopagitul este sărbătorit în 3 octombrie.
- **Dumitru** – *pământul-mamă*. Sfântul Dimitrie Izvorătorul de mir este sărbătorit în 26 octombrie.
- **Sofia** – *cea plină de înțelepciune*. Sfânta Sofia este sărbătorită în 17 septembrie.
- **Olga** – *cea binecuvântată*. Sfânta Olga este sărbătorită în 11 iulie.

PUTEREA RUGĂCIUNII UNEI MAME⁵⁸

Cărțile de demult ne vorbesc despre o minune pe care Maica Domnului a făcut-o la rugăciunea unei mame.

Se spune că într-o anumită localitate trăia o femeie foarte credincioasă, care se ruga zilnic lui Dumnezeu, Maicii Domnului și sfinților. În rugăciunea către

Maica Domnului, îi cerea să îi ferească de necazuri întreaga familie, dar și pe toți cei pe care îi cunoștea: rude, prieteni sau vecini. Mai mult decât atât, această femeie credincioasă l-a învățat pe Corneliu, fiul ei, încă de când era foarte mic, să rostească în fiecare zi, dimineața și seara, o rugăciune către Maica Domnului. Toți din jur știau că nu trece vreo zi fără ca această femeie să se roage cu credință către Maica Domnului, dar niciunul dintre ei nu se gândea că vor vedea cu toții ajutorul Sfintei Fecioare.

Iată ce s-a întâmplat!

Într-una din zile, familia lor mergea alături de alți oameni să lucreze la câmp, așa cum procedau de fiecare dată când era nevoie să plivească buruienile care creșteau printre legumele pe care ei le cultivau. Drumul pe care mergeau traversa un râu, al cărui pod era în reparații, din cauza ploilor care au făcut ca nivelul apei să crească foarte repede și să îl distrugă. Pentru a trece în partea cealaltă, l-au așezat pe copil călare pe calul cu care duceau lucrurile grele. Tatăl lui mergea alături, ținându-l de frâu, pentru ca acesta să nu se sperie în apă. La un moment dat, apa fiind mai mare și curgând mai repede decât de obicei, calul nu a mai putut fi stăpânit, iar copilul a căzut de pe el. În zadar au încercat să îl salveze. Copilul nu era de găsit.

În acel moment, mama copilului s-a rugat cu voce tare și a zis: *Măicuță Sfântă, salvează-ne copilul!* După puțin timp, l-au văzut cu toții pe Corneliu deasupra apei și apoi la mal. Au fugit cu toții la el și au rămas uimiți că era sănătos, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Atunci, tatăl copilului l-a întrebat cum de a reușit să iasă din apa mare și involburată, iar el le-a răspuns că Maica Domnului l-a luat în brațe, l-a ridicat până la suprafață și chiar l-a dus până la marginea râului. Mai târziu, Corneliu le-a povestit tuturor că a recunoscut-o ușor pe Sfânta Fecioară, după chipul pe care îl vedea în fiecare zi în icoană.

Toți au înțeles atunci că rugăciunea mamei îndurerate a fost ascultată de Maica Domnului!

Ce înseamnă numele?

- **Corneliu** – *cel care are daruri foarte multe, din abundență*. Sfântul Corneliu este sărbătorit în 13 septembrie.

⁵⁸ după Nicodim Măndiță, *Minunile Maicii Domnului*, Bacău, Editura Bunavestire, 1994, p. 322-323.

9.3.4. ÎNGERII SUNT PĂZITORII COPIILOR

Fișa are două sectoare:

- icoana cu îngerul păzitor
- spațiu pentru desen

Mesajul-cheie al lecției: Îngerii îi ocrotesc pe oameni în mod nevăzut.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Discuție. Profesorul le vorbește elevilor despre îngeri, apoi le pune întrebări: Ce sunt îngerii? Cum arată? Cine i-a creat? Ce fac îngerii? Ce nume de îngeri cunoașteți? Ce a vestit îngerul Gavriil? Cui i-a vestit acest lucru? În ce moment din viața Mântuitorului se mai vorbește despre îngeri? Cum L-au ocrotit? Dar când a crescut a mai fost slujit de îngeri? (Se poate analiza o icoană cu Mântuitorul în grădina Ghetsimani). Doar Domnul Iisus Hristos a fost slujit de îngeri?

Descoperire din imagini. Profesorul analizează icoana îngerului păzitor și inițiază un dialog pe baza următoarelor întrebări: Ce reprezintă icoana de pe fișă? Prin ce se deosebesc cele două ființe din imagine? Ce face îngerul? Ce înseamnă că îl ocrotește? Când îl ocrotește? Cum îl ocrotește? Voi aveți înger păzitor? Vă rugați îngerului păzitor? Până la ce vârstă credeți că trebuie să vă rugați lui?

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre ocrotirea lui Tobie de către înger. Le spune că, pe tot parcursul vieții, omul este ocrotit de îngeri. Le vorbește despre importanța rugăciunii către îngerul păzitor, nu doar în perioada copilăriei.

Rugăciune. Profesorul îi învață pe copii rugăciunea *Înger, îngerășul meu*. Discută cu copiii despre cererile din această rugăciune.

Să desenăm. Profesorul le cere copiilor să realizeze un desen cu un înger. Poate lăsa desenul la alegerea copiilor sau îi poate îndruma, prin demonstrație, despre cum se desenează un înger (ce elemente specifice are acesta). Copiii își prezintă desenele.

UN ÎNDEMN PENTRU TOATĂ VIAȚA

Angela este nerăbdătoare. Peste câteva zile va merge împreună cu bunicii în Italia, în vizită la mătușa ei, stabilită de câțiva ani acolo. Cu o zi înainte de plecare, cei trei au mers la biserică. Bunicul ei a scris un pomelnic, iar în dreptul numelui lor de botez a specificat: „rugăciune pentru călătorie”. Când au dus pomelnicul, părintele i-a binecuvântat și le-a spus: „Dumnezeu să vă dăruiască

precum lui Tobie, înger pașnic, împreună călător, și să vă întoarceți cu bucurie din nou în mijlocul nostru!”.

Când au ieșit afară, Angela a întrebat:

– Bunico, ce a vrut să spună părintele prin cuvintele rostite?

– Draga mea, aici este o poveste tare frumoasă, care se află relatată în Biblie. Uite, ne așezăm aici pe bancă și am să-ți povestesc despre Tobie și Tobit, tatăl său.

Într-o țară îndepărtată, trăia Tobit, împreună cu soția lui și cu Tobie, fiul lor. Toți oamenii îl iubeau pe acest om foarte bun și cinstit, pentru că făcea doar fapte bune: îi mângâia pe cei bolnavi, îi încuraja pe cei triști, îi hrănea pe cei care nu aveau ce să mănânce, îi îmbrăca pe cei care nu aveau haine. La toate aceste fapte bune se adăugau postul și rugăciunea, pe care le făcea cu multă credință în Dumnezeu.

După un timp, Tobit a orbit, iar sufletul i s-a umplut de mare întristare, pentru că nu mai putea face atâtea fapte bune. Ba, mai mult, trebuia să fie cineva în preajma lui să îl ajute să meargă, să mănânce, să îi spună ce se întâmplă în jurul lui. I-a rămas doar rugăciunea către bunul Dumnezeu. Într-una din zile, crezând că va muri în curând, l-a trimis pe fiul său într-o călătorie, pentru a rezolva o problemă de care el nu se mai putea ocupa. Pentru că drumul era lung, i-a spus fiului său să își caute un însoțitor, o persoană de încredere cu care să facă această călătorie plină de primejdii. Tobie a găsit un tânăr care a acceptat să meargă cu el. Și lui Tobit i s-a părut că însoțitorul fiului lui este de mare încredere și i-a promis că la întoarcere îl va răsplăti pentru toată osteneala depusă. Tânărul care îl însoțea i-a fost lui Tobie de mare ajutor, îndemnându-l cum să procedeze în situațiile dificile apărute. Ba, la un moment dat, l-a scăpat de la moarte, apoi i-a rezolvat problema pentru care au pornit la drum, iar la întoarcere i-a spus cum să prepare o alifie cu care să ungă ochii tatălui lui, pentru a vedea din nou.

Vă imaginați ce bucurie mare a fost în familia acestor oameni credincioși! Și pentru că fiul li s-a întors sănătos, dar și pentru minunea vindecării lui Tobit. Mai rămânea doar să îl răsplătească pe tânărul însoțitor. Mare le-a fost uimirea când acesta i-a refuzat și le-a spus cine este cu adevărat. Era îngerul Rafael, pe care chiar Dumnezeu l-a trimis în familia lor să-l ajute pe Tobie în călătorie și să-l răsplătească pe Tobit, tatăl lui, pentru credința și faptele lui bune. Iată ce le-a spus îngerul la despărțirea de ei, înainte de a se face nevăzut: *„Binecuvântați pe Dumnezeu în veac! Căci eu n-am venit de voia mea, ci după voia Dumnezeului nostru, de aceea să-L și binecuvântați în veac. În toate zilele am fost văzut de voi,*

*dar eu n-am mâncat nici n-am băut, ci numai ochilor voștri s-a părut aceasta. Așadar, preaslăviți acum pe Dumnezeu, căci eu mă înalț la Cel care m-a trimis.”*⁵⁹

Mult s-a minunat Angela de această poveste din Biblie. Acum a înțeles cuvintele părintelui spuse la ieșirea lor din biserică și importanța rugăciunii înainte de a merge în călătorie.

– Bunico, mă voi ruga și eu îngerului Rafael să fie alături de noi în călătoria aceasta.

– Nu doar pentru această călătorie, Angela! Și nu doar îngerului Rafael, ci și îngerului tău păzitor, care este alături de tine toate viața.

De atunci, în fiecare seară, Angela rostește rugăciunea *Înger, îngerașul meu*. Când va fi mare va învăța și rugăciunea pe care o rostesc bunicii și părinții ei, către îngerul păzitor.

Ce înseamnă numele?

- **Angela** – de la cuvântul înger, care înseamnă *vestitor*. Creștinii cu nume de înger (Mihail, Gavril, Rafael) sau cu numele unor cete îngerești (Angel, Heruvim, Serafim) își sărbătoresc onomastica în 8 noiembrie.

ÎNGER, ÎNGERAȘUL MEU

Înger, îngerașul meu
Ce mi te-a dat Dumnezeu,
Totdeauna fii cu mine
Și mă-nvață să fac bine.

Eu sunt mic, tu fă-mă mare,
Eu sunt slab, tu fă-mă tare,
În tot locul mă-nsoțește
Și de rele mă ferește.

Doamne, îngerașii Tăi,
Fie păzitorii mei
Și în zi și în noapte
Până-n ceasul cel de moarte. Amin.

⁵⁹ Vezi cartea Tobit 12, 17-20.

9.3.5. SFINȚII SUNT PRIETENII LUI DUMNEZEU ȘI AI COPIILOR

Fișa are două sectoare:

- icoana Sfântului Stelian
- labirint de drumuri pe care merg sfinții, Vasile cel Mare și Grigorie de Nazians - de acasă la biserică și de acasă la școală, în vremea studiilor

Mesajul-cheie al lecției: Creștinii urmează în viață modelele oferite de sfinți.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Discuție. Profesorul inițiază un dialog despre sfinți: Cine sunt sfinții? Ce înseamnă faptul că sfinții sunt prietenii lui Dumnezeu? Dar faptul că sunt prietenii copiilor? În ce mod, copiii pot să își arate prietenia față de sfinți (să le știe principalele evenimente din viață, modul în care L-au urmat pe Dumnezeu, prin ce au devenit cunoscuți, cum i-au ajutat pe alți oameni etc.)? Ce nume de sfinți cunoașteți? Ce știți despre ei? Profesorul valorifică experiența copiilor referitoare la sfinți. Îi încurajează pe elevi să pună întrebări. Le explică cuvintele noi și le cere să formuleze enunțuri cu acestea.

Lectură din viețile sfinților. Profesorul le citește despre Sfântul Stelian, ocrotitorul copiilor, le arată icoana și le explică de ce este reprezentat cu un copil în brațe. Rostesc împreună rugăciunea *Sfinte Stelian, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi*.

Jocul Să-i urmărim pe cei doi sfinți prieteni. Profesorul le cere elevilor să identifice drumul pe care îl făceau cei doi prieteni, Sfântul Vasile cel Mare și Sfântul Grigorie de Nazians. Le vorbește despre prietenia dintre cei doi sfinți, despre iubirea lor față de Dumnezeu și față de semenii, despre importanța pe care o are în viața educația primită în școală și viața trăită după poruncile lui Dumnezeu, auzite în biserică.

Discuție despre sfinții locali. Profesorul poate discuta cu elevii despre existența sfinților români sau a sfinților cu moaște în România. În funcție de zona geografică, profesorul va prezenta aspecte legate de viața acestora, la alegere.

Să realizăm panoul Icoanele sfinților noștri ocrotitori. Profesorul discută cu elevii despre sfinții lor ocrotitori: cine sunt, când sunt sărbătoriți, ce știu despre ei. Pentru copiii care nu au nume de sfinți, vor fi propuși cei sărbătoriți în ziua lor de naștere. Cu ajutorul imaginilor de pe Internet, se poate realiza un panou cu sfinții ocrotitori. Elevii sunt încurajați să se roage sfântului lor ocrotitor, după modelul prezentat mai sus, și să își sărbătorească onomastica.

Sceneta. Profesorul poate organiza cu copiii o scenetă care prezintă aspecte din viața

unor sfinți (de exemplu, sceneta *Strugurele Sfântului Macarie*, de Andreea Gurguiatu). Activitatea poate fi realizată împreună cu învățătoarea, într-o lecție interdisciplinară: Religie – Educație pentru societate – Dezvoltare personală.

SFÂNTUL STELIAN, OCROTITORUL COPIILOR

Pentru Mihai și Gabriel, prima zi de școală din acest an va fi cu totul deosebită: Mihai a fost admis la un liceu teologic, iar Gabriel, fratele lui, a intrat în clasa pregătitoare. Ajunși acasă, fiecare ardea de nerăbdare să îi relateze fratelui său despre prima zi de școală. După ce Gabriel le-a spus despre emoțiile cu care a intrat pe poarta școlii și a clasei, a venit rândul lui Mihai. El este la o școală mai specială, care îl va ajuta să își urmeze visul de a deveni preot. Iată ce i-a spus fratelui său mai mic:

– Astăzi a fost o zi importantă pentru clasa noastră. La noi în școală este un obicei foarte frumos. Fiecare clasă are un sfânt ocrotitor, căruia se roagă la începutul și la sfârșitul orelor, cu o rugăciune simplă. Noi l-am ales ca ocrotitor pe Sfântul Stelian, iar rugăciunea pe care o vom rosti este: *Sfinte Stelian, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi. Amin.*

– De ce l-ai ales pe Sfântul Stelian, și nu un alt sfânt sau sfântă?

– Cât a trăit pe pământ, Sfântul Stelian a fost un călugăr mai puțin obișnuit. El nu locuia în mănăstire, ci într-o peșteră. De acolo, mergea prin sate și orașe și îi îndruma pe copii, pe tineri, pe toți cei care îi cereau sfatul. Faima lui a crescut după ce a vindecat un copil. Mamele veneau cu copiii bolnavi la peștera sfântului, unde, prin rugăciunile lui, Dumnezeu îi vindeca. Ba, mai mult, când femeile care locuiau în satul din apropiere aveau treabă multă și nu găseau pe cineva cu care să își lase copiii, îi duceau la Sfântul Stelian, iar el avea grijă de ei și îi învăța lucruri bune. Erau ca la școală. Și acum să-ți răspund de ce l-am ales ca sfânt ocrotitor. Uite, eu locuiesc în același oraș unde este și școala mea. Cei mai mulți dintre colegii mei însă sunt din alte localități și stau în cămin. Este ca și cum acești colegi ai mei ar fi aduși la Sfântul Stelian să aibă grijă de ei în locul părinților.

– De aceea în icoană este pictat cu un copil în brațe?

– Da, el este ocrotitorul tuturor copiilor!

– Înseamnă că este și ocrotitorul meu și că pot și eu rosti rugăciunea pe care o roștiți voi!, a spus Gabriel.

– Da!

– Ce fericit sunt că mi-ai spus aceste lucruri! Mă lași să le povestesc eu părinților ce mi-ai spus despre Sfântul Stelian?

– Cu mare drag!

Ce înseamnă numele?

Stelian – *stâlp*. Sfântul Stelian este sărbătorit în 26 noiembrie.

9.3.6. SFÂNTUL NICOLAE, DĂRUITORUL

Fișa are trei sectoare:

- icoana Sfântului Nicolae
- icoana cu minunea cu cele trei fete
- labirint de drumuri:

Un drum care îl duce pe copil spre ghetuțe cu cadouri, iar altul spre ghetuțe cu cadouri și jordiță.

Mesajul-cheie al lecției: Copiii primesc daruri de la Moș Nicolae.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descrierea icoanei Sfântului Nicolae. Profesorul le prezintă elevilor prima icoană, în care este reprezentat Sfântul Nicolae. Face o descriere a icoanei sfântului, prin întrebări adresate copiilor, pe următoarele aspecte: vârstă, îmbrăcăminte, prezența aurei. Le citește pe scurt viața Sfântului Nicolae și le spune data sărbătoririi acestuia.

Discuție despre minunea cu cele trei fete. Profesorul inițiază un dialog despre Sfântul Nicolae: Ce știți despre Sfântul Nicolae? Cui aduce cadouri? Când aduce cadouri? Știți că el a făcut cadouri copiilor și cât a trăit pe pământ? Profesorul citește din viața Sfântului Nicolae minunea cu cele trei fete, valorificând și informațiile oferite de icoana de pe fișă.

Jocul *Ce ne aduce Sfântul Nicolae*. Profesorul îi solicită pe elevi să găsească drumul spre ghetuțele pe care și le aleg: cele cu cadouri, respectiv cele cu cadouri și jordiță. Le spune elevilor despre faptul că jordița nu este primită de copii pentru a fi bătută cu ea; jordița este un simbol, poate reprezenta pedepsele (interdicția de a se mai uita la televizor, de a se mai juca pe calculator etc.) pe care le primesc copiii pentru anumite fapte. Urmează o activitate de autoevaluare, iar în funcție de rezultatul acesteia, copiii colorează drumul ales.

Discuție. Profesorul inițiază un dialog despre venirea lui Moș Nicolae și despre sărbătoarea Sfântului Nicolae: Cum v-ați pregătit pentru sărbătoarea Sfântului Nicolae? Ce faceți în ziua de sărbătorire a Sfântului Nicolae? Ce cadouri ați primit / doriți să primiți de la Moș Nicolae? Copiii sunt solicitați să povestească o întâmplare legată de venirea lui Moș Nicolae.

UN PRIETEN MAI PUȚIN OBIȘNUIT

Victor a citit într-o carte că sfinții au fost oameni ca și noi, care au trăit pe pământ. Uimirea lui a crescut când și-a dat seama că darnicul Moș Nicolae este de fapt Sfântul Nicolae, care a trăit cu mult timp înainte și pe care oamenii l-au iubit pentru că îi ajuta pe toți cei necăjiți.

Încă de când era mic, Sfântul Nicolae era foarte ascultător de părinții săi și a început să învețe rugăciuni de la mama lui, așa încât, atunci când a sosit vremea să meargă la școală, toți colegii lui de clasă au rămas surprinși cât de frumos rostea cu voce tare rugăciunile pe care le spunea acasă dimineața și seara. Era îndrăgit la școală și pentru faptul că se străduia să învețe cât mai bine, iar atunci când știa bine toate literele a început să citească unele texte din Biblie, pe care apoi le povestea și celorlalți copii. Rând pe rând, învățăturile pe care le afla din Biblie deveneau pentru Sfântul Nicolae ca niște reguli noi de comportament. Copiii de vârsta lui îl vedeau tot mai atent la cuvintele pe care le rostea față de cei din jur și la felul în care avea grijă să-i ajute pe cei care îi cereau sprijinul. Când a mai crescut, Sfântul Nicolae era mereu prezent la biserică atunci când erau slujbe, motiv pentru care încă înainte să termine școala învățase cântările și rugăciunile pe care le auzea acolo.

Pentru credința lui, Sfântul Nicolae a fost ales preot, iar apoi episcop într-o localitate aflată astăzi în Turcia. După puțin timp, a săvârșit o faptă bună, despre care se vorbește și în zilele noastre. Iată ce s-a întâmplat! În orașul lui trăiau trei fete foarte sărace, orfane de mamă. Ele nu se puteau căsători pentru că nu aveau zestre. Știind acest lucru, Sfântul Nicolae a aruncat pe fereastră o pungă cu bani de aur, pentru prima fată, fără ca cineva să-l vadă. Întâmplarea s-a repetat și pentru a doua fată. Tatăl lor dorea să-i mulțumească binefăcătorului, dar nu știa cine este. De aceea, atunci când și fata cea mică a ajuns la vârsta căsătoriei, a stat noaptea de veghe. A rămas foarte uimit când l-a văzut pe episcopul Nicolae, pregătit să le dăruiască banii și pentru ultima fată. Acesta l-a rugat să păstreze taina însă, de bucurie, după un timp, tatăl fetelor a vorbit tuturor despre darnicia episcopului lor.

În amintirea acestei întâmplări, copiii primesc daruri la sărbătoarea Sfântului Nicolae. Acest mare sfânt este prietenul copiilor.

Ce înseamnă numele?

- **Nicolae** – *victoria poporului*. Sfântul Ierarh Nicolae este sărbătorit în 6 decembrie.
- **Victor** – *cel care este victorios*. Sfântul Victor este sărbătorit în 11 noiembrie.

9.4. NAȘTEREA DOMNULUI, DARUL LUI DUMNEZEU PENTRU OAMENI

9.4.1. NAȘTEREA PRUNCULUI IISUS, BUCURIA COPILOR

Fișa are 3 sectoare:

- Icoana Nașterii Domnului
- Icoana cu îngerii care vestesc păstorilor Nașterea Domnului
- Icoana cu magii care închină Pruncului.

Mesajul-cheie al lecției: Nașterea Domnului este sărbătoarea cea mai iubită de copii.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre principalele evenimente legate de Nașterea Domnului. Fixarea cunoștințelor se face prin descoperire din imagini și / sau din colinde.

Descoperire din imagini. Profesorul discută cu copiii despre Nașterea Domnului, pornind de la imaginile din fișă și de la următoarele întrebări: Ce evenimente din viața Domnului Iisus Hristos sunt reprezentate în imagini? Unde s-a născut Domnul Iisus Hristos? Unde se afla peștera? Cine a vestit Nașterea Lui? De unde au venit îngerii? Cui le-au vestit ei? Ce au făcut păstorii după ce au aflat despre Nașterea Domnului? Cine a mai aflat despre Nașterea Domnului? Cum au aflat? Unde s-au dus cei trei magi înainte de a ajunge la Betleem? Ce le-a spus regele Irod? Ce daruri I-au dus Domnului? Au ascultat porunca lui Irod? De ce? Cui i s-a mai arătat îngerul? Ce i-a spus? Ce s-a întâmplat după plecarea magilor? Copiii sunt încurajați să adreseze întrebări.

Audiție și / sau învățare de colinde. Profesorul îi învață pe elevi următoarele colinde: *Astăzi S-a născut Hristos; Trei păstori; Steaua sus răsare*. Elevii sunt încurajați să interpreteze și alte colinde.

Scenetă de Crăciun. Profesorul organizează cu copiii o scenetă pe tema Nașterii Domnului. Aceasta poate fi prezentată și în alte contexte / proiecte: la biserică, la o bibliotecă, cu ocazia lansării unei cărți pe tema Nașterii Domnului, la case de tip familial / aziluri de bătrâni etc.

NAȘTEREA DOMNULUI⁶⁰

Era iarnă. Venise luna decembrie, cu ploi reci și chiar cu zăpadă. Oamenii se așezau liniștiți pe la căsuțele lor. Nu-și petreceau prea multă vreme pe stradă, din cauza frigului. Într-o dimineață, niște slujitori de-ai împăratului i-au trezit pe locuitorii Nazaretului cu sunetul tobelor și al trâmbițelor lor:

– Oameni buni!, strigau ostașii. Măritul nostru împărat, Octavian August, vrea să știe câți locuitori are în toată împărăția sa. De aceea, să vă grăbiți și să mergeți cu toții să vă înscrieți în orașul de unde vă e neamul. Dar să nu uitați! Căci nu e lucru de glumă. E poruncă de la împărat. Încă de astăzi să porniți la drum. Ați înțeles?

– Am înțeles. Am înțeles, răspundeau oamenii.

Apoi slujitorii împăratului plecau mai departe, ca să ducă și în alte sate și orașe porunca de înscriere.

– Noi, unde vom merge la înscriere?, se auzi glasul plin de teamă al Mariei.

– La Betleem, Maria, căci noi suntem din neamul regelui David, care s-a născut în acel oraș, îi răspunse bătrânul Iosif.

Și fără prea multă vorbă, cei doi se pregătiră de drum. Își puseră câteva lucruri într-o desagă și, hai la drum. Mergeau încet, că drumul era greu. Și-apoi Iosif era bătrân, iar Maria nu mai avea mult până să-L nască Pruncul vestit de îngerul Domnului. După mai multe zile de mers, au ajuns în Betleem. Lumina se făcea din ce în ce mai mică, semn că noaptea se apropia. Iosif a început să caute un loc unde să se odihnească amândoi până a doua zi. Încercă la o casă:

– Ce cauți, străine?

– Caut sălaş pentru noaptea aceasta. Suntem doi și am venit să ne înscriem. Așa ne-a poruncit împăratul. Lasă-ne să dormim la tine până dimineață.

– Îmi pare rău, dar în casa mea nu se mai află niciun loc pentru dormit. Au venit peste zi mai mulți oameni pentru înscriere. Dacă v-ați fi grăbit, poate găseați loc. Ne pare rău, încercați pe la vecini.

Iosif mai încercă la o casă, apoi la alta și la alta. Dar zadarnic! Nicăieri nu era loc. Betleemul era plin de oameni. Și așa, obosiți de drum, ajunseseră până în partea cealaltă a orașului. De acolo începea câmpul. Nu departe, Iosif zări o rază de lumină:

– Să mergem acolo. Poate găsim loc măcar pentru această noapte, spuse Iosif.

⁶⁰ după Dumitru Călugăr, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară*, ediția a II-a, Sibiu, 1937, pp. 149-154.

Și au mers. Când colo, ce să vezi? Cei doi au ajuns în fața unei peșteri, în care se găsea un staul de animale. Intrară în peșteră. Acolo nu era niciun om. Doar o lampă mică ce ardea cu o lumină gălbuie și câteva animale care dormeau liniștite lângă iesle.

– Să ne adăpostim aici până dimineață, a zis Iosif.

Și, așternând frumos paiele și fânul, cei doi se așezară să doarmă. În staul era liniște. Doar din când în când se mai auzeau animalele rumegând. Afară, pe câmp, era tăcere. Numai câteodată se auzea strigătul păstorilor, care vegheau lângă turmele lor de oi și care stăteau în jurul unui foc, nu prea departe de peșteră.

Prin aer, parcă era ceva sfânt. Ca niciodată, cerul era acoperit de stele fără număr, care străluceau mai tare decât în alte nopți. Treceau orele. Acum liniștea era și mai mare. Nu se mai auzea nimic. Toată lumea dormea.

Deodată, cerul se deschise. O lumină puternică coborî deasupra peșterii unde erau Iosif și Maria. Ce credeți că s-a întâmplat în acea noapte? Maria Îl născu pe Iisus, Fiul lui Dumnezeu vestit de îngerul Gavriil. Îl luă în brațele sale de mamă sfântă, Îl înfășă în scutecele puse în desagă la plecarea spre Betleem și Îl culcă în iesle. Acolo era un loc mai călduros, deoarece animalele răsuflau spre El, încălzindu-L.

Lumea din oraș dormea. Numai păstorii s-au trezit văzând lumina și pe îngerul Domnului care le-a spus:

– „Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta va fi semnul: Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle.”

Și, deodată, împreună cu acel înger, păstorilor li s-au arătat mulți alți îngeri care Îl laudau pe Dumnezeu, zicând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!”⁶¹

După ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstorii au zis:

– Să mergem! Noi să-L vedem mai întâi pe Iisus.

Și grăbindu-se, au mers la peșteră, unde L-au găsit pe Iisus, împreună cu Mama Lui și cu Dreptul Iosif. Ei au fost primii oameni care s-au închinat Pruncului Sfânt. După ce au plecat de la peșteră, au vestit tuturor celor cu care se întâlneau despre cele întâmplate.

9.4.2. CUM SĂRBĂTORESC CRĂCIUNUL

Fișa are 3 sectoare:

- Andrei, Ioana și câțiva prieteni, la colindat. Ei au în mână o stea și sunt îmbrăcați de iarnă.
- Cei doi copii și familia lor în biserică; în biserică este un brad împodobit, cu cadouri sub el.
- spațiu liber

Mesajul-cheie al lecției: Sărbătoarea Nașterii Domnului aduce bucurie copiilor.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Profesorul le prezintă elevilor fișa de lucru și discută cu ei pe baza următoarelor întrebări: **1.** Unde merg copiii din prima imagine? De ce merg la colindat? Când se merge la colindat? În ce anotimp se sărbătorește Nașterea Domnului? **2.** Unde se află cei doi copii reprezentați în a doua imagine? Ce sărbătoare este? De unde știți? Cu cine au mers la biserică? Ce este deosebit la biserică în această zi? Ce credeți că simt oamenii când colindă împreună? Dar copiii când primesc daruri?

Discuție despre sărbătorirea Crăciunului în familie. Profesorul inițiază un dialog cu copiii despre modalitățile de sărbătorire a Crăciunului: Cum pregătiți casa pentru Crăciun? Cine participă la împodobirea bradului? De ce împodobim bradul la Crăciun? Ce cadouri doriți să primiți? Ce faceți în ziua de ajun? Cu cine mergeți la colindat? La cine mergeți la colindat? Ce colinde cântați? Unde mergeți cu părinții în ziua de Crăciun? Profesorul le vorbește copiilor despre cele două denumiri ale sărbătorii.

Jocul *Și eu sunt un crai*. Elevii sunt solicitați să aducă de acasă fâșii de carton, hârtie creponată, staniol; cu ajutorul acestora, ei vor confecționa coroane de regi. Profesorul le citește despre cei trei crai de la răsărit. Copiii vor purta pe cap coroanele, asemenea crailor de la răsărit. În spațiul liber, vor desena darul pe care ei l-l-ar fi dus Pruncului Iisus.

Audiție și / sau învățare de colinde. Profesorul îi învață colindele: *Astăzi S-a născut Hristos; Trei păstori; Steaua sus răsare; Am plecat să colindăm* și alte colinde adecvate vârstei copiilor. Se pot realiza audiții de colinde.

Să confecționăm. Profesorul va organiza o activitate de confecționare de felicitări și ornamente de Crăciun care vor fi folosite pentru împodobirea clasei, a camerei

⁶¹ Luca 2, 14.

copiilor, a bradului de acasă etc. Această activitate poate fi organizată împreună cu învățătoarea, la ora de religie sau la ora de arte vizuale și lucru manual.

CEI TREI CRAI DE LA RĂSĂRIT⁶²

Într-o țară îndepărtată a lumii, în partea aceea de unde răsare soarele în fiecare dimineață, trăiau niște împărați mari, puternici și bogați. Erau trei la număr. Lumea le zicea: „cei trei crai de la răsărit”. Ei stăpâneau peste o mare întindere de pământ. Aveau și mulți slujitori. Dar acești trei crai nu erau vestiți în lume numai pentru averea lor, nici numai pentru că se îmbrăcau în haine cusute cu fir de aur, ci mai ales pentru că erau foarte înțelepți. Palatele lor erau pline cu tot felul de cărți și ei știau tot ce era scris în acestea. Citeau mereu și căutau să afle lucruri noi despre ceea ce se întâmpla în lume. Ba, ce să vă mai spun? Craii știau citi și în stele. De multe ori noaptea, când cerul era senin, ei se urcau într-un turn înalt, care se afla în mijlocul unei curți frumoase, și încercau să citească în stele ceea ce urma să se întâmple în zilele următoare.

Când era să se nască Iisus Hristos la Betleem, cei trei crai tocmai se suiseră în turnul cel vestit. Priveau spre cer, căci vremea era frumoasă.

– Fraților, zise deodată unul dintre craii cei vestiți, uitați-vă în partea aceasta! Nu vedeți și voi o stea mult mai mare și mai strălucitoare decât toate celelalte?

– Ai dreptate, frate dragă! Ei, dar cât de luminoasă este steaua aceea!, se mirau și ceilalți doi. Acum a răsărit pe cer! Credem că s-a întâmplat undeva un lucru mare.

– Stați puțin!, zise din nou primul crai, care stătea cu degetul arătător lipit de frunte. (Se vede că se gândea la un lucru despre care auzise mai demult.) Într-o carte mare, stă scris că atunci când se va ivi pe cer o stea mai luminoasă decât toate celelalte, adică o stea cum e cea pe care o vedem noi acum, toată lumea să știe că a venit pe pământ Împăratul Împăraților, Domnul Domnilor. Și-n cartea aceea nu sunt scrise minciuni. Că ea este scrisă chiar de oameni aleși, care au auzit aceste cuvinte direct de la Dumnezeu.

– Ei, dacă așa stă treaba, atunci să ne pregătim de drum și să nu ne întoarcem acasă până nu Îl vom găsi pe acel Împărat, care trebuie să fie în țara acelor oameni care au scris despre El, ziseră ceilalți doi crai.

Încă în noaptea aceea minunată s-au pregătit de drum. Își luară hrană, haine frumoase, dar, mai important decât toate acestea, daruri scumpe: aur, smirnă și

⁶² după Dumitru Călugăr, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară...*, pp. 154-165.

tămâie. Dar încotro să o apuce? Grea întrebare! Însă privind spre cer, văzură îndată că steaua aceea minunată se deplasează într-o anumită direcție.

– Să ne luăm după stea, căci sigur ne va conduce spre noul Împărat, zise unul dintre crai.

Așa au mers ei multă cale, până au ajuns în fața unul oraș mare de tot. Era Ierusalimul.

– Unde-i steaua? zise unul dintre crai. S-a ascuns după nori, iar noi nu mai știm încotro să mergem.

– Știți ce zic eu? Să intrăm în Ierusalim și să întrebăm despre Împăratul de curând născut, a zis și al doilea.

Și așa au făcut. În curând, vestea adusă de crai a ajuns și la Irod, regele acelei țări. El s-a tulburat foarte tare și toți locuitorii Ierusalimului. Imediat, Irod i-a chemat la el pe cei mai mari știutori de carte din cetatea Ierusalimului și i-a întrebat:

– Despre ce mare împărat poate fi vorba? Învățații i-au spus îndată că nu poate fi altul decât Fiul Împăratului Cerurilor, despre care cu toții au citit în cărțile cele mari că o să se nască în Betleem.

Această veste l-a făcut pe Irod să tremure de mânie. În mintea lui a încolțit un plan viclean: i-a chemat în ascuns pe cei trei crai și i-a întrebat în amănunt despre steaua de pe cer și despre cum au ajuns tocmai la Ierusalim în călătoria lor. Apoi le-a spus să meargă la Betleem, iar dacă-L vor găsi pe Prunc, să se întoarcă pe la el să-i spună unde este, pentru a merge și el să I se închine. De fapt, Irod dorea să știe unde este Pruncul, pe care el îl vedea drept rivalul lui la tron, pentru a-L ucide.

În aceeași seară, magii au plecat mai departe în căutarea Pruncului. De îndată ce au ieșit din palatul lui Irod, steaua cea mare și strălucitoare din nou li s-a arătat și i-a condus spre orașul Betleem, aflat nu departe de Ierusalim. Apropiindu-se de acest oraș, unul dintre crai a zis:

– Cum se face oare că steaua nu rămâne deasupra unei case frumoase din această cetate?

– Să mergem acolo unde ne conduce steaua, să avem încredere în drumul pe care ni-l arată, așa cum am avut și până acum, zise cel mai bătrân dintre magi.

Obosiți de un așa lung și greu drum, dar și nerăbdători să-L vadă pe Fiul de Împărat, acum când erau atât de aproape de El, cei trei magi au văzut că steaua s-a oprit deasupra unei peșteri, nu departe de Betleem.

– Să fie oare acesta locul unde s-a născut Domnul Domnilor și Împăratul Împăraților, zise cel mai tânăr dintre magi?

– Să avem încredere în lumina stelei, zise din nou cel mai bătrân dintre magi!

– Așa este, rostiră deodată ceilalți doi! Să intrăm și să vedem!

Cum au intrat în peșteră, cei trei magi au văzut Prunc și pe Maria, mama Lui. Îndată, toți trei au căzut la pământ și I s-au închinat. În fața lor se afla Fiul împăratului cerurilor. Bucuria care le cuprinsese sufletele era atât de mare încât nici nu puteau să mai spună ceva! Nu mai simțeau oboseala și uitaseră de toate problemele apărute pe drum. Apoi, cei trei crai I-au dăruit Pruncului darurile puse de acasă: aur, smirnă și tămâie.

Mai făcură o plecăciune și, încet, încet, cu mare grijă să nu tulbure bucuria și liniștea care îi cuprinsese pe toți, ieșiră afară. Simțeau că viața lor se schimbase. Niciodată nu au trăit momente atât de importante, în care pacea să le inunde sufletul.

– În zori, vom pleca spre Irod să-i spunem unde este Pruncul, zise unul dintre magi.

– Așa vom face, au spus ceilalți doi.

Noaptea însă, pe când ei dormeau, li s-a arătat în vis îngerul lui Dumnezeu, care le-a dezvăluit planul crud al lui Irod și le-a spus să se întoarcă în țara lor pe un alt drum, nicidecum pe cel care veniseră.

Dis' de dimineață, au plecat cu mare bucurie spre țara lor, unde au spus tuturor despre Pruncul născut la Betleem și despre pacea pe care toți au avut-o în suflete după întâlnirea cu El.

9.5. ÎNVIEREA DOMNULUI, ÎMPLINIREA DARULUI LUI DUMNEZEU

9.5.1. BUCURIA COPIILOR LA FLORII

Fișa are 2 sectoare:

- Icoana Intrării Domnului în Ierusalim
- Împodobirea icoanei din casă cu o coroniță din salcie, de către cei doi frați coronița din salcie urmează să fie colorată de către copii

Mesajul-cheie al lecției: Copiii L-au întâmpinat pe Domnul Iisus Hristos cu bucurie, la Intrarea în Ierusalim.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Lectură biblică. Profesorul le citește elevilor despre evenimentul Intrării Domnului în Ierusalim. Îi ajută pe elevi să identifice persoanele reprezentate în icoană.

Discuția va accentua prezența copiilor și bucuria cu care aceștia L-au primit pe Domnul Iisus Hristos. Profesorul le explică elevilor cuvintele noi și îi încurajează să pună întrebări despre acest eveniment.

Audiția unor cântări. Profesorul organizează audiția unei cântări religioase, de exemplu *Colind de Florii*, care prezintă evenimentul intrării Domnului în Ierusalim. Le vorbește despre cele două denumiri ale sărbătorii.

Descoperire din imagini. Profesorul le prezintă elevilor cea de-a doua imagine de pe fișă și pune următoarele întrebări: Ce fac cei doi copii din imagine? Din ce este făcută coronița? De unde au ramurile? De ce au fost duse ramurile de salcie la biserică? În icoană, cine are ramuri verzi în mână? Voi ați fost la biserică la Florii? Ați primit ramuri sfințite? Ce ați făcut cu ele? Profesorul discută cu elevii despre tradițiile locale legate de ramurile verzi de la Florii.

Să colorăm. Profesorul îi invită pe copii să coloreze coronița realizată din ramuri de salcie.

INTRAREA DOMNULUI ÎN IERUSALIM

„Și când s-au apropiat de Ierusalim, la Betfaghe și la Betania, lângă Muntele Măslinilor, a trimis pe doi dintre ucenicii Săi și le-a zis: Mergeți în satul care este înaintea voastră și, intrând în el, îndată veți afla un mânz legat, pe care n-a șezut până acum nici un om. Dezlegați-l și aduceți-l. Iar de vă va zice cineva: De ce faceți aceasta? Spuneți că Domnul are trebuință de el și îndată îl va trimite aici. Deci au mers și au găsit mânzul legat la o poartă, afară la răspântie, și l-au dezlegat. Și unii din cei ce stăteau acolo le-au zis: De ce dezlegați mânzul? Iar ei le-au spus precum le zisese Iisus și i-au lăsat. Și au adus mânzul la Iisus și și-au pus hainele pe el și Iisus a șezut pe el. Și mulți își așterneau hainele pe cale, iar alții așterneau ramuri, pe care le tăiau de prin grădini. Iar cei ce mergeau înainte și cei ce veneau pe urmă strigau, zicând: Osana! Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului! Binecuvântată este împărăția ce vine a părintelui nostru David! Osana întru cei de sus!

Și a intrat Iisus în Ierusalim și în templu și, privind toate în jur și vremea fiind spre seară, a ieșit spre Betania cu cei doisprezece” (Marcu 11, 1-11).

9.5.2. BUCURIA COPIILOR LA PAȘTI

Fișa are 2 sectoare:

- icoana Învierii Domnului – femeile mironosițe, la mormântul gol
- copiii, în noaptea de Paști, la slujba Învierii; primirea luminii – preoții au veșminte albe

Mesajul-cheie al lecției: Sărbătorea Învierii Domnului aduce bucurie copiilor.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Lectură biblică. Profesorul le citește copiilor despre evenimentul Învierii Domnului. Lectura poate fi urmată de întrebări: În ce zi a săptămânii a înviat Domnul Iisus Hristos? Cine a văzut că mormântul era gol? Ce le-a spus îngerul femeilor care au venit la mormânt? Ce sentimente au avut femeile înainte de a ajunge la mormânt? Dar după ce au auzit despre Înviere? Ce au făcut soldații care păzeau mormântul lui Iisus? Ce le-au spus conducătorilor? Se poate folosi una dintre icoanele Învierii, cea a femeilor mironosițe, la mormânt.

Să cântăm. Profesorul îi învață pe copii troparul Învierii: *Hristos a înviat*.

Descoperire din imagini. Unde sunt copiii din imagine? Ce sărbătoare este? Ce fac ei? De la cine primesc lumina? Când primesc lumina? Se discută cu copiii despre experiențele personale de participare la slujba Învierii. De asemenea, profesorul poate iniția un dialog despre tradițiile locale de Paști, pe care le cunosc copiii (de exemplu, ora la care se face slujba, despre lumina și lumânările din noaptea de Înviere, despre slujba de Înviere și Sfânta Liturghie din ziua de Paști etc.). Le vorbește despre cele două denumiri ale sărbătorii.

Să colorăm. Profesorul îi solicită pe elevi să coloreze lumânările aprinse ale oamenilor.

Jocul Cum ne salutăm la Paști. Profesorul inițiază o discuție despre importanța salutului în general și despre rolul acestuia în relațiile interumane. Discută cu elevii despre formulele de salut, apoi despre salutul creștinilor la Paști. Profesorul inițiază un joc de rol, pentru a-i familiariza pe elevi cu salutul pascal.

ÎNVIEREA DOMNULUI

„După ce a trecut sâmbăta, când se lumina de ziua întâi a săptămânii, (duminica), au venit Maria Magdalena și cealaltă Marie, ca să vadă mormântul.

Și iată s-a făcut cutremur mare, că îngerul Domnului, coborând din cer și venind, a prăvălit piatra și ședea deasupra ei. Și înfățișarea lui era ca fulgerul și îmbrăcămintea lui albă ca zăpada. Și de frica lui s-au cutremurat cei ce păzeau și s-au făcut ca morți. Iar îngerul, răspunzând, a zis femeilor: Nu vă temeți, că știu că pe Iisus cel răstignit Îl căutați. Nu este aici; căci S-a sculat precum a zis; veniți de vedeți locul unde a zăcut. Și degrabă mergând, spuneți ucenicilor Lui că S-a sculat din morți și iată va merge înaintea voastră în Galileea; acolo Îl veți vedea. Iată v-am spus vouă. Iar plecând ele în grabă de la mormânt, cu frică și cu bucurie mare au alergat să vestească ucenicilor Lui. Dar când mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întâmpinat, zicând: Bucurați-vă! Iar ele, apropiindu-se, au cuprins picioarele Lui și I s-au închinat. Atunci Iisus le-a zis: Nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileea, și acolo Mă vor vedea.

Și plecând ele, iată unii din strajă, venind în cetate, au vestit arhierilor toate cele întâmplate. Și, adunându-se ei împreună cu bătrânii și ținând sfat, au dat bani mulți ostașilor, zicând: Spuneți că ucenicii Lui, venind noaptea, L-au furat, pe când noi dormeam. Și de se va auzi aceasta la dregătorul, noi îl vom îndupleca și pe voi fără grijă vă vom face.

Iar ei, luând arginții, au făcut precum au fost învățați” (Matei 28, 1-14).

9.5.3. CUM SĂRBĂTORESC PAȘTILE

Fișa are 2 sectoare:

- Liturghia la Paști. Preotul, cu veșminte albe, iese pentru binecuvântare cu crucea și cu lumânarea aprinsă. Pe o măsuță, în față, se află un coș cu ouă roșii. Cei doi copii sunt la biserică.
- Copiii ciocnind ouă roșii în familie, cu părinții, bunicii

Mesajul-cheie al lecției: Învierea Domnului este cea mai importantă sărbătoare.

ACTIVITĂȚI (selectiv)

Descoperire din imagini. Profesorul le prezintă elevilor fișa de lucru și discută cu ei pe baza următoarelor întrebări: Unde sunt copiii din prima imagine? Ce sărbătoare

este? Ce este deosebit la biserică în această zi? În ce anotimp se sărbătorește Învierea Domnului?

Discuție despre sărbătorirea Învierii Domnului în familie. Profesorul inițiază un dialog despre modalitățile de sărbătorire a Paștilor în familie, în care sunt implicați copiii: Ce faceți special pentru Paști? Cine participă la vopsirea ouălor? Ce altceva mai pregătiți pentru ziua de Paști? Unde mergeți în ziua de Paști? Ce faceți după ce veniți de la biserică? Profesorul poate discuta cu elevii despre tradițiile locale legate de sărbătorirea Paștilor în familie.

Discuție despre obiceiul ciocnirii ouălor. Profesorul discută cu elevii despre obiceiul ciocnirii ouălor, despre cuvintele pe care le spun creștinii când ciocnesc ouăle. În zonele cu tradiție în încondeierea ouălor se pot organiza excursii tematice pentru ca elevii să observe modalitățile de lucru.

Proiect Cum sărbătorim Paștile. Profesorul va organiza, împreună cu elevii, un proiect al clasei pe tema modalităților de sărbătorire a Paștilor. Acesta poate cuprinde: confecționarea unor felicitări sau desene, realizarea unor colaje din diferite materiale, realizarea unor modelaje din plastilină, pictarea de ouă etc. Pentru proiecte mai ample, aceste activități se pot organiza atât în ora de religie, cât și în ora de arte vizuale și lucru manual. La finalul activității, se poate organiza o expoziție cu produsele activității copiilor.

Scenetă de Paști. Profesorul organizează cu copiii o scenetă pe tema Învierii Domnului. Aceasta poate fi prezentată și în alte contexte: la biserică, la grădinița din apropierea școlii, la case de tip familial / aziluri de bătrâni etc.

10. CARE ESTE ROLUL TEATRULUI RELIGIOS PENTRU COPII, LA CLASA PREGĂTITOARE? (SCENETE)

Existența teatrului religios pentru copii coboară adânc în istorie. Cel care a dat viață și valoare versului popular a fost Sfântul Ierarh Dosoftei al Moldovei, care, în *Psaltirea în versuri*, a tradus psalmii și i-a versificat într-o formă originală, inspirată din literatura populară. Se întâmplă astfel un fel de circuit al valorilor, dar la o scară culturală superioară: fragmente din *Psaltirea în versuri*, în formă cultă, au reintrat în folclorul religios, în colinde, cântece de stea și în creația dramatică a *Vifilemului*.

A învăța religie prin teatru religios înseamnă, din punct de vedere pedagogic, a stimula învățarea prin intermediul emoțiilor pozitive produse de implicarea și trăirea unui rol. Din punct de vedere religios, constituie o șansă de a

pătrunde tainele cunoașterii și trăirii creștine identificând și ajutând copiii să-și valorifice talanții cu care au fost înzestrați de Dumnezeu.

Scenetele pe care noi le propunem, realizate de domnișoara **Andreea Gurguiatu**, prezintă evenimentele Nașterii Domnului și ale Învierii din perspectiva unui joc de rol: acela al prezentării evenimentelor biblice pornind de la analiza icoanei praznicelor respective. Această abordare a fost sugerată din dorința de a diversifica oferta de teatru de religios pe aceste teme, dar mai ales pentru a valorifica informațiile pe care icoanele, aceste valori ale Ortodoxiei, le propun.

Pentru elevii de la clasa pregătitoare, sceneta *Strugurele Sfântului Macarie* constituie o primă întâlnire prin intermediul teatrului religios cu viața exemplară a sfinților, printr-un model de iubire care poate fi multiplicat la orice vârstă.

Importanța colaborării dintre profesorul de religie și preotul paroh este evidențiată și de prezența acestora în scenete drept „persoane resursă” de informații, care, împreună, duc această muncă educativă. Prezența familiei este și ea subliniată, astfel că acest nou mod de abordare este formativ nu doar prin conținutul teologic, ci și prin îndemnul spre cei trei factori educativi de a-și asuma împreună educația copiilor.

10.1. SĂ NE BUCURĂM DE NAȘTEREA DOMNULUI!

Personaje:

- Maria, mama lui Iisus
- Iosif, logodnicul Mariei
- preotul
- profesorul de religie
- 15 copii povestitori
- 3 îngeri
- 3 magi
- 3 păstori

Scena se deschide cu amplasamentul personajelor ca în icoană și cu un fundal muzical (la început mai tare apoi în surdină), ce poate rămâne pe tot parcursul piesei.

Scena 1

Nașterea Domnului, în peșteră

Preotul (*vine în față și se adresează copiilor și invitaților, apoi își reia locul*):

Bună seara / Bună ziua, dragi copii,

Astăzi bucuroși vom fi,

Să aflăm cu mult folos
De Nașterea lui Hristos
Din sfântă icoana sa
Ce cu drag o vom vedea. (*Arată spre icoana cu Nașterea Domnului.*)

Copilul povestitor 1 (*către preot și ceilalți*):

Ni se pare minunat
Să-nvățăm ce s-a-ntâmplat,
Din icoană, ca din carte,
De har mult să avem parte.

Copilul povestitor 2 (*sfios*):

Eu aș întreba ceva
Dacă nu v-ați supăra:
Am putea noi povesti
Lucrurile ce le știm?

Profesorul de religie:

Desigur, chiar mulțumiți,
Dragilor voștri părinți
Pentru cele ce v-au spus
De Nașterea lui Iisus. (*Copiii își pleacă fruntea, în semn de mulțumire.*)

Preotul (*așezându-se, începe să vorbească cu dragoste*):

Acum două mii de ani
La Roma, August domnea
Iar împărăția sa
Peste țări se întindea.

Regii, oamenii de rând,
Din acele țări, oftând,
I se închinau supus
Din răsărit la apus.

Profesorul de religie:

Iar când el a dat porunci
Să se-nscrie toți, atunci,
Au plecat cu mic, cu mare
Ca să facă ascultare.

Copil povestitor 3:

Era iarnă-n Țara Sfântă,
Dar porunca, e poruncă. (*cu entuziasm*)
Și-atunci au plecat cu toții
Unde s-au născut strămoșii.

Maria cu Iosif au pornit
Zile-n șir au călătorit
Spre cetatea Betleem,
Îndurând mult frig și ger. (*cu duioșie*)

Copil povestitor 4 (înduioșat):

Ce curaj mare-au avut
Să pornească la drum lung!
Dumnezeu i-a ajutat
Și-au ajuns când s-a-nserat.

Nimeni însă nu-i primea
Sălaş nu le oferea
Și-au plecat pierduți în noapte
Până-au ieșit din cetate.

Copil povestitor 5 (trist):

Oamenii deja dormeau
Numai cei doi căutau
Un loc să se-adăpostească
Și de frig să se ferească.

Copil povestitor 6 (cu bucurie, arătând spre icoană sau spre „icoana scenică”):

Era noapte, dar cu stele,
Ce străluceau cu putere
Și lumină lor le-a dat
De-au găsit un loc curat.

Peștera cu-un staul mic
Ce părea că-i de nimic
Aleasă-a fost de Dumnezeu
Să se nască Fiul Său.

Copil povestitor 7 (*smerit și înfiorat*):

Se vede și în icoană
Peștera cu animale
Unde Sfânta Preacurată
Născu Fiu Ceresc! Și iată,

Cum stă mic și-nfășețel
În scutec de bumbăcel
Cel care făcu pământul
Lumea toată, El, Cuvântul.

Copil povestitor 8 (*la fel*):

Maica Lui, Sfânta Fecioară,
Stă-n genunchi, parcă se roagă
Slăvind cu drag pe Hristos,
Fiul Sfânt, mic și frumos!

Maria (*cu credință și iubire*):

Slavă Ție, Prunc iubit!
Bucurii ne-ai dăruit,
Prin sfântă nașterea Ta
Vei împăca din nou lumea!

Tu ești Fiul meu iubit
Dar și Dumnezeu preasfânt
Când cu drag te-oi legăna
Ție, eu mă voi ruga! (*Se ridică și se așează pe un scăunel, cu fața spre public.*)

Preotul (*arătând spre icoană sau spre „icoana scenică”*):

Iar acest bătrân sfios
Este Iosif ce se miră
De minunea întâmplată
De înger, lui arătată.

Iosif (*cu multă dragoste*):

Te slăvesc și te măresc
Dragoste îți dăruiesc,
De Tine și Maica Ta
Multă grijă voi avea! (*Se așează și el pe un scăunel.*)

Îngerul ceresc mi-a spus
Să-Ți pun numele Iisus
Și încredere să am
În ceea ce voi vedea.

Scena 2

Îngerii vestesc păstorilor minunea Nașterii

(Doi păstori stau sprijiniți în toiag, iar unul are un fluier în mână; când apare îngerul se înfricoșează, cad în genunchi cu capetele plecate.)

Profesorul de religie:

Iar în dreapta sunt pictați
Păstorii prea lăudați
Căroră li s-a vestit
De-un înger din cer venit: *(arată îngerul și se face lumină mai multă)*

Îngerul care vestește păstorilor *(cu multă căldură sufletească):*

Nu vă temeți, dragi păstori,
Domnul m-a trimis la voi
Ca să vă vestesc minunea.
Ridicați-vă privirea! *(Păstorii își ridică privirea spre îngeri, cu mâna streășină la ochi.)*

În cetatea lui David,
Cum a fost proorocit,
Azi în lume S-a născut,
Cel așteptat de demult.

Mântuitorul promis
În raiul demult închis,
Cel mai mare Împărat
Bun, milostiv, îndurat.

Dacă voi vă veți grăbi
Într-o iesle-L veți găsi,
Și Lui vă veți închina,
Lăudându-i Nașterea!

Preotul:

Păstorii-au văzut apoi,
Cum vedem aici și noi, *(arată spre icoană)*
Îngeri mulți, din cer venind
Bucurie aducând:

Îngerii:

Slavă întru cei de sus
Dumnezeului Iisus
Pe pământ să fie pace
Oamenii să se împace.

Copil povestitor 9:

Păstorii s-au minunat:

Păstorii, în cor *(păstorii lasă mâinile jos și uluiți vor spune):*

Vai, noi toți am ascultat
Cânt de îngeri ce-au vestit
Pe Fiul cel mult iubit.

Să mergem ca să-L aflăm
Primii să ne închinăm
Celui care a venit
Din cer, dar n-a fost primit.

Scena 3**Păstorii se închină înaintea Pruncului****Copil povestitor 9:**

Ei în grabă au plecat *(păstorii se ridică și pleacă)*
Și-n peșteră au aflat,
În iesle, pe flori de fân,
Pe-al lumii iubit Stăpân.

Sfioși, ei s-au închinat
Pruncului mic înfășat,
De bou și-asin încălzit
Și de îngeri preamărit. *(arată spre icoană)*

Păstorul 1 (*minunat de ce-a aflat, către Maria*):

Un înger din cer a venit
Și tuturor ne-a vestit
Să venim să ne-nchinăm
Pruncul Sfânt să-L lăudăm! (*rămâne lângă Maria*)

Păstorul 2 (*se pune în genunchi spre Prunc*):

Noi știm deja că Tu vei fi
Un Blând Păstor cu turma Lui
Și că pe toți o să ne-ndreptăm
Și Binele o să ne-nvești (*se ridică, ducându-se lângă primul păstor*)

Păstorul 3 (*se pune în genunchi spre Prunc*):

Iar noi oriunde-Ți vom urma
Pe Tine Te vom asculta
De astăzi viața ne-om schimba
Doar binele-l vom căuta! (*pleacă cu toții spre locul pe care îl au în icoană*)

Copil povestitor 10:

După ce s-au închinat
Cu sufletu-nseninat
Tuturor au povestit
De Fiul din Cer venit.

Scena 4**Închinarea magilor****Profesorul de religie:**

Tot pe-atunci, din Răsărit
Trei magi pe cai au venit
După-o stea ce le vestea
Că S-a născut Mesia.

Stea pe ei i-a condus
Până la Ierusalim i-a dus
Și-acolo când au ajuns
După-un nor ea s-a ascuns.

Craii pe toți întrebau
Cu gândul că vor afla
Despre noul Împărat
De stea mare arătat.

Copil povestitor 11:

Irod regele-a aflat
Și foarte s-a tulburat:
Cum era ca să apară
Un nou rege-n a lui țară?

Preotul:

Pe preoți îndat' i-a chemat
Și de la ei a aflat
Că acum s-a împlinit
Profeția de demult.

Copil povestitor 12:

O știi eu. Pot să o spun? (*primește încuviințarea, de la profesor, printr-un gest făcut cu mâna*)

Când pe cer se va-arăta (*recitată rar, cu prețiozitate*)
O stea cum n-a mai fost alta
Atunci se va naște Hristos
La Betleem, colo-n jos.

Copil povestitor 13:

Regele Irod știa
Că e chiar adevărat
Tot ce scrie în Scriptură
Spre a fi învățătură.

Și viclean precum era
Și-a făcut el un crud plan
Pe magi i-a chemat pe-ascuns
Și cu glas mieros le-a spus:

Mergeți voi ca să-L aflați
„Și venind să mă-nștiințați

Să merg să mă-nchin și eu
Ca unuia Dumnezeu.”

Profesorul de religie:

Fericiți de ce-au aflat
Magii-ndată au plecat (*arată magii din icoană*)
Și ieșind ei din palat,
Steaua iar s-a arătat

Lumină le-a dăruit
Drumul le-a călăuzit
Iar raza ei, puteți vedea, (*arată lungimea razei din icoană, de sus până jos*)
Arată locul unde-i ieslea!

Magii:

Iată, steaua s-a oprit
Nouă ne-a descoperit
Locul unde s-a născut
Împăratul Cel de sus!
Să intrăm să ne-nchinăm
Pe Domnul să-L laudăm! (*se duc la Prunc*)

Magul 1 (*se închină*):

Mă închin și Te slăvesc,
Din inimă îți dăruiesc,
Aur pentru haina Ta
Să ne ții pe toți în ea. (*lasă darul jos, se duce la locul din icoană*)

Magul 2 (*se închină*):

Bunule Prunc Iisus,
Eu tămâie ți-am adus
Ca-n mirosul ei preafin
Cu toții să Te slăvim! (*lasă darul, se întoarce și se duce lângă celălalt mag*)

Magul 3 (*se închină*):

Împărate, Prunc ceresc,
Smirnă eu îți dăruiesc
O, Iisuse, fii slăvit
Pe pământ binevenit! (*se întorc la locul lor precum este în icoană*)

Copil povestitor 14:

Pentru Pruncu-acesta mic
Au lăsat tot și-au venit
Să-L vadă și să-L cunoască
La toți apoi să-L vestească.

Numai lui Irod cel rău
Nu i-au spus de Dumnezeu
Noaptea li s-a arătat
Îngerul cel minunat

Planul lui Irod le-a spus
Ce i-a-nfricoșat nespus
Și-au plecat în țara lor
Pe alt drum și cu mult dor.

Copil povestitor 15:

Iar Irod văzând că magii,
Nu s-au mai întors la el
A pornit urgie-n țară
Pe toți pruncii să-i omoare.

Dar Pruncul Sfânt a scăpat
Îngerul L-a apărat
Lui Iosif i-a poruncit
Să fugă toți în Egipt.

Preotul:

Iată ce s-a petrecut
Când Domnul Iisus S-a născut!
Să ne bucurăm și noi
Ca și acei buni păstori

Să ne închinăm cu craii
Și cu îngerii din cer
Să-L vestim la toți degrabă
Cu colindul: Lerui, Ler.

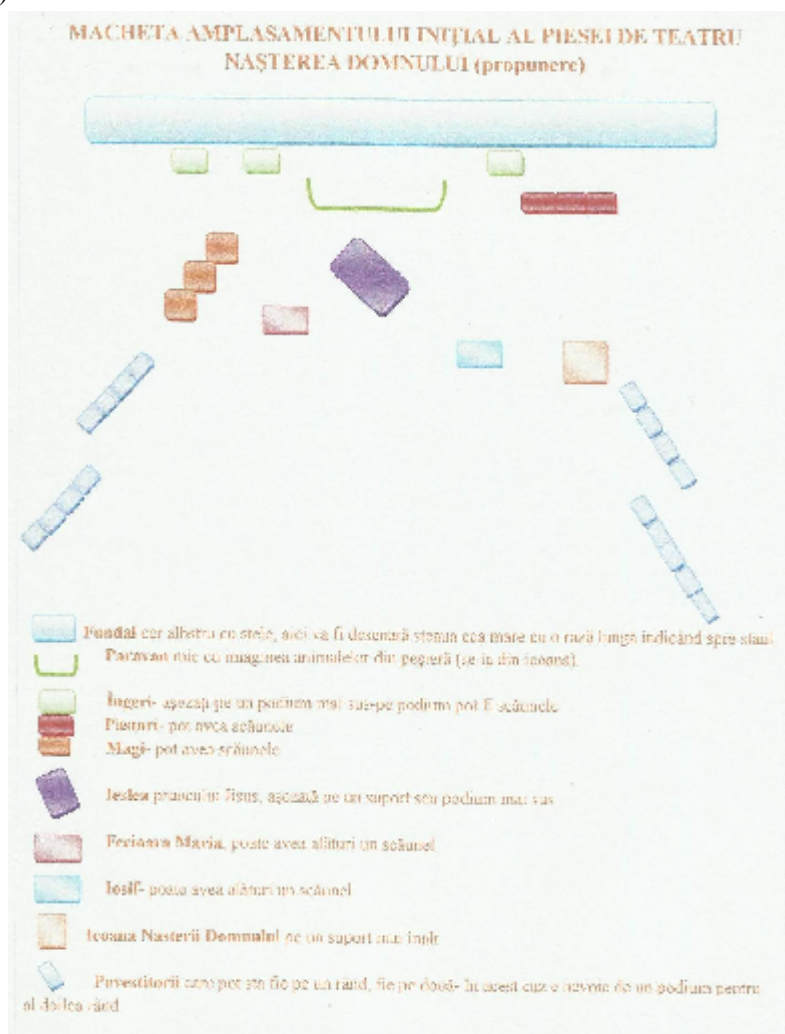
Se va încheia cu un colind la alegere!

Sugestii pentru audiții muzicale:

<http://www.youtube.com/watch?v=NNmztcQldI&feature=related> (Condacul nașterii Domnului, Corul Madrigal)

<http://www.youtube.com/watch?v=Af-aWM91HPo&feature=related> (Astăzi S-a născut Hristos, Corul Madrigal)

<http://www.youtube.com/watch?v=OvytYYn-i5Q> (O, ce veste minunată, Corul Madrigal)

10.2. SĂ NE BUCURĂM DE ÎNVIEREA DOMNULUI!

Personaje

- Preotul
- Profesorul de religie
- 19 copii povestitori
- Îngerul de la mormânt
- Trei mironosițe: Maria Magdalena, Salomeea și Maria lui Iacov

Miros de tămâie pretutindeni. Piesa începe cu cortina trasă și un fundal muzical din literatura religioasă muzicală a Învierii (la început tare, apoi mai încet). Scena se deschide apoi cu îngerul stând lângă mormânt.

Copil povestitor 1 (*bucuros*):

Dragii noștri, frați, părinți
Vă mulțumim c-ați venit
Să-nvățați cu noi acum
Despre Domnul nostru bun.

Copil povestitor 2 (*la fel*):

Din icoane, zi de zi,
Aflăm tot ce vrem să știm
Despre sărbători și sfinți
Să rămânem tot cumiști.

Copil povestitor 3 (*la fel*):

În aceste săptămâni
Am fost pe-al Golgotei drum
Și L-am văzut pe Iisus
Răstignit pe cruce sus.

Copil povestitor 4 (*la fel*):

Azi vom merge mai departe
Să învățăm ca din carte
După tainele durerii,
Despre-icoana Învierii.

Copil povestitor 5:

Poate că doriți să știți
Cine ne va povesti:
Un profesor și-un părinte
Și copii ce știu mai multe.

Preotul *(cu multă dragoste):*

Dragi copii, bine-ați venit!
Altă icoană-am pregătit,
Despre ceea ce va fi
Duminică-n zori de zi!

După cum v-am spus deja
Iosif din Arimateea
A pus trupul Domnului
Tocmai în mormântul lui. *(arată spre paravanul cu mormântul)*

Profesorul de religie:

Soldații toți l-au păzit
Piatra au pecetluit
Nu cumva un om mai tare
Să vină să o răstoarne.

Însă în a treia zi
Un cutremur se porni
Când zorii ieșeau din noapte,
Frică i-a cuprins, de moarte.

Preotul:

Ce credeți că s-a-ntâmplat?

Copiii în cor:

Hristos Domnul a-nviat!

Copil povestitor 6 *(foarte serios):*

Iar soldații-nfricoșați
În cetate au plecat
Să dea la cei cu putere
Vestea despre înviere.

Copil povestitor 7 (*curios*):

Părinte, cum s-a-ntâmpat?

Cine piatra a mișcat?

Preotul:

Un înger din cerul sfânt

A coborât pe pământ

Piatra la o parte-a dat

Și apoi pe ea a stat.

Copil povestitor 8 (*întărind spusele preotului*):

Chiar Dumnezeu l-a trimis,

Să vestească, nu prin vis,

Ci cu grai adevărat

Că Hristos a înviat!

Copil povestitor 9 (*curios*):

Vreau să știu cine-a venit

Dimineața la mormânt?!

Copil povestitor 10 (*explicând*):

Câteva femei smerite

Mironosițe numite!

Copil povestitor 11 (*arătând spre icoana de pe fundal*):

Da, vedem și în icoană

C-au venit parcă cu treabă

Și cu gândul să rămână,

Dar, oare, ce au în mână?

Copil povestitor 12 (*știind sigur*):

Vă spun eu, nu-i ghicitoare,

Că au vase de-ngropare

Cu-uleiuri mirositoare

Ca mirul, când vii la-nchinare!

Copil povestitor 9 (*bucuros*):

Da, acum am înțeles!

Dar cine sunt? Cum se numesc?

Copil povestitor 13 (*explicând serios*):

Aceste femei devotate
L-au urmat pe Domnu-n toate
Și pe drum, spre răstignire,
Frică n-au avut de nimeni.

Numele lor sunt cinstite
Și în calendar trecute:
Două se numesc Maria
Iar cealaltă Salomeea.

Copil povestitor 14 (*la fel*):

E Maria Magdalena
Vindecată de Hristos
Și-a lui Iacov mamă care
Tot Maria nume are.

Profesorul de religie:

N-ați vrea să vă povestesc
Ce le-a spus solul ceresc?

Copiii (*bucuroși și curioși*):

Ba da, sigur că am vrea
Așteptăm cu drag asta!!!

Intră cele trei femei mironosițe și vin puțin în față, muzica un pic mai tare pe intrarea lor, iar după ce se opresc, mai încet.

Maria Magdalena (*tristă*):

Pe nedrept L-au răstignit,
Pe Iisus, Domnul iubit!

Maria lui Iacov:

Da, așa-i, e tare trist!
Că pe El L-au răstignit! (*cele două femei încep să plângă*)

Salomeea (*vrând să le reamintească*):

Nu mai plângeți, nu e timp!
Haideți degrab' la mormânt!

Maria Magdalena (*gândindu-se*):

Da, noi mergem cu credință,
Dar toate avem știință
Cât este piatra de mare
La mormânt, la a lui intrare.

Maria lui Iacov (*știind că piatra e de neclintit*):

Ai dreptate, am plecat,
Trei femei cu gând curat
Dar singure nu reușim
Piatra nici să o clintim.

Maria Magdalena (*cu credință mare*):

Dumnezeu ne va-ajuta
Nu știm cum, dar vom afla,
Să putem intra-n mormânt
Ca să ungem Trupul Sfânt
Al Domnului Iisus Hristos,
Care ne-a iubit pe toți. (*se întorc se duc spre mormânt, când ajung se miră de ce văd*)

Copil povestitor 15 (*povestind minunea*):

Când aproape să ajungă
Au simțit că-i o minune
Piatra era răsturnată
La o parte era dată.

Salomeea (*mirată*):

Oare ce s-a întâmplat?
Haideți să aflăm îndat'!
Căci miresme am adus,
Domnului Hristos Iisus.

Maria Magdalena:

Să intrăm deci în mormânt,
Și să-I ungem Trupul sfânt! (*îl văd pe înger*)

Copil povestitor 16:

La mormânt când au ajuns
Au văzut îngerul sfânt
Care lor le-a cuvântat
Și vestea bună le-a dat.

Îngerul (*serios, vestind minunea*):

În mormânt de veți intra,
Nu găsiți pe nimenea,
Hristos Domnul a-nviat!
Iată locul unde-a stat!

Copil povestitor 17:

Femeile au privit
Și ce credeți c-au zărit?
Giulgiurile și-o mahramă
Cum se vede în icoană.

Maria lui Iacov (*cu multă bucurie*):

Ce ne spui e minunat!
Mare veste am aflat!

Salomeea:

Stați puțin, mi-am amintit
Că și Domnul ne-a grăit,
C-a treia zi, Duminica,
Din mormânt va învia!

Maria Magdalena (*puțin întristată*):

Oare, cum de am uitat
Lucru-acesta minunat?
Cât am plâns și am crezut
Că pe Domnul L-am pierdut!

Acum cred cu-adevărat, (*cu bucurie*)

Că Hristos a înviat!

Toate (*între ele*):

Vai, ce mare bucurie

Credem, credem cu tărie
Că Hristos a înviat
Și lumii viață a dat!

Îngerul:

Hristos mi-a mai spus ceva
Știind că-L veți căuta:
La ucenici să plecați
Vestea mare să le dați

Să le spuneți că Iisus
A-nviat precum le-a spus
Și-i așteaptă de aceea
Viu să-L vadă-n Galileea.

Mironosițele:

Înger bun, îți mulțumim,
Chiar acum la drum pornim (*rămân în poziția icoanei*)

Preotul:

Sufletul le-a fost cuprins
De frică și fericire-ncins
Spre apostoli au plecat
Veste să le dea îndat'.

Pe când grăbite mergeau
Domnul lor li se-arăta
Bucurați-vă, le-a spus
Eu, sunt chiar Hristos Iisus.

Nici cuvinte n-am a spune
Ce simțiră ele-anume
La pământ s-au aruncat
Și Lui i s-au închinat!

Întâlnirea cu Iisus
Este chiar un dar de sus
Oricine îl poate avea
Trebuie doar ca să vrea.

Copil povestitor 18 (*bucuros*):

Nouă ne-a plăcut nespus
Ce ne-ați spus despre Iisus!
E-o poveste-adevărată
De toți creștinii-nvățată.

Copil povestitor 19:

Icoana ne-a ajutat
Să aflăm cu gând curat
Ce și cum s-a întâmplat,
Când Hristos a înviat!

Profesorul de religie:

Azi e mare sărbătoare,
Sus în cer și pe pământ
Că din moarte la viață
Mergem cu Hristos Iisus

Învierea Lui slăvim
Și pururi ne veselim
Hristos Domnul a-nviat!

Toți:

Adevărat a înviat!

Piesa se termină cu troparul: Hristos a înviat!, care poate fi cântat de copii sau poate fi audiat.

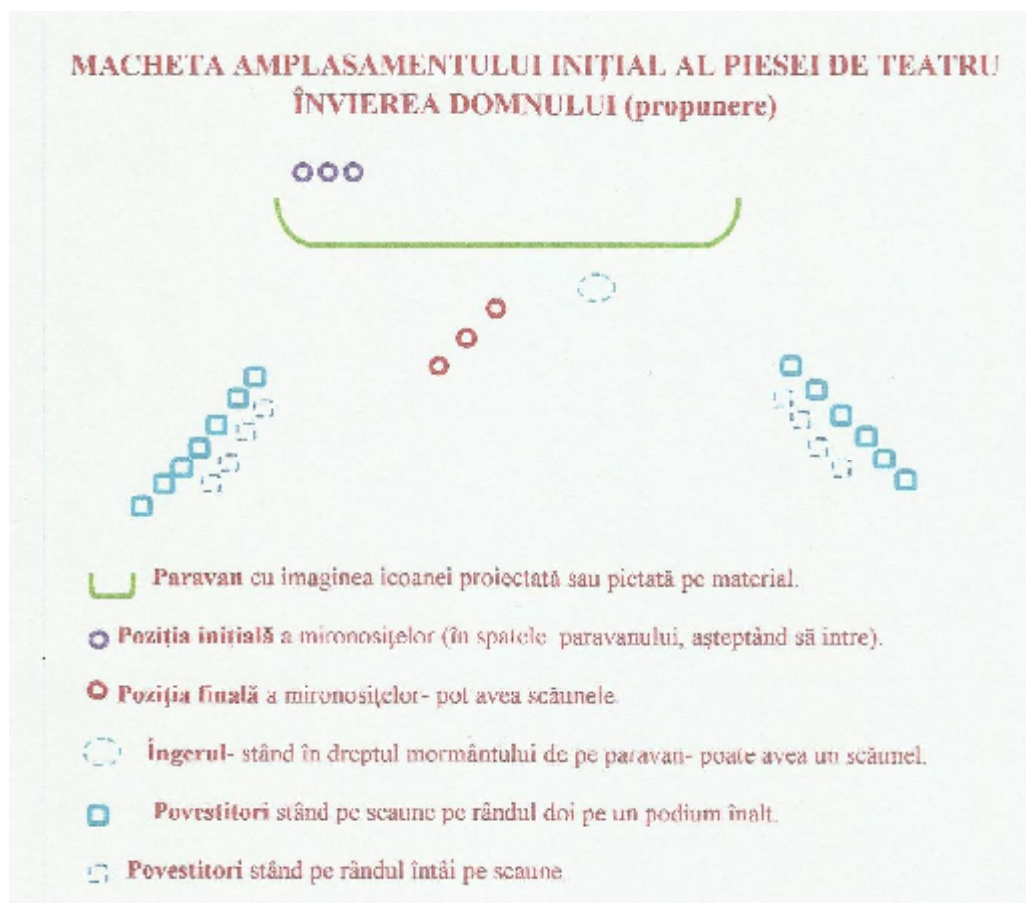
Sugestii pentru fondul muzical:

<http://www.youtube.com/watch?v=kGTMAaP18Yw&playnext> (Slujba învierii-Mironosițele femeii.mp3) (de la secunda 11)

http://www.youtube.com/watch?v=eBqO_mgTSD8
(Hristos a înviat.mp3)

Câteva note personale asupra ideii de amplasament scenic (cu vederea dinspre public), decor, recuzită, costume:

- Așezarea personajelor va respecta locul acestora în icoană.
- Copiii povestitori, preotul și profesorul de religie vor fi aranjați în funcție de posibilitățile scenice cu necesitatea delimitării planurilor.
- Personajele vor veni pe rând în ordinea intrării în scenă. Numărul copiilor povestitori poate fi modificat, în funcție de mărimea colectivului de elevi.
- Costumele și recuzita personajelor vor fi preluate din icoană, povestitorii pot fi îmbrăcați frumos sau în costume din vremea aceea.

10.3. STRUGURELE SFÂNTULUI MACARIE

Personaje:

- părintele Macarie
- un om oarecare
- 4 îngeri (cele 4 gânduri bune)
- primul călugăr (responsabil cu curățenia)
- al doilea călugăr (pictor, bolnav)
- al treilea călugăr (tânăr)
- preotul
- profesorul de religie
- 11 copii povestitori

Acțiunea se petrece în pustia din Egipt, vara, într-o mănăstire de călugări.

Pe atunci, trăia în pustie un părinte cu numele Macarie, care era renumit pentru faptele sale bune. Oamenii veneau după sfatul său. Într-o zi, un om, vrând să-i facă o bucurie părintelui, îi aduce un strugure, fruct care nu se găsea în pustia Egiptului. Părintele primește cu bucurie darul însă nu se poate bucura pe deplin deoarece se gândește că ar fi drept să-l împartă cu toți călugării. Prea mulți fiind, se hotărăște să-l dea celui care vine primul în chilia sa. Acesta la rândul său, nu-l păstrează nici el, gândindu-se la fel ca părintele Macarie. Strugurele ajunge la mulți frați, fiecăruia venindu-i gândul de a-l dăruia. În final, spre uimirea părintelui, acest strugure ajunge înapoi la dânsul. Bucuros de dragostea arătată de călugări, lasă strugurele pe o piatră, de unde este luat de o pasăre ce-l duce spre a fi hrana puișorilor ei.

Scena I

Scena se desfășoară în clasă, unde urmează o lecție de religie, la care este invitat preotul. Acesta intră pe ușă având o carte în mână. Copiii și profesorul se ridică în picioare.

Preotul:

Doamne-ajută, bun găsit! (cu dragoste)

Cu bucurie-am venit!

Lucruri sfinte să vorbim

Și-n inimi să le sădim.

Profesorul de religie (*cu bucurie*):

Sărut mâna, drag părinte,
Noi ne bucurăm fierbinte
Că sunteți din nou aici
Iară noi cei mari și cei mici (arată spre părinți și spre elevi)

Suntem toți nerăbdători
Ca și-n alte sărbători
Să vorbiți, să ne-nvățați
Un cuvânt bun să ne dați! (*copiii stau jos*)

Părintele:

Aș vrea să vă-ntreb ceva,
Poate-mi spune cineva:
Este bine să păstrăm
Totul numai pentru noi

Și nimic, nimic să dăm
Celor care sunt în nevoie,
Ce trăiesc în lipsuri mari,
Bolnavi, singuri și sărmani?

Copil povestitor 1 (*se ridică explicând frumos*):

Bine e să dăruim
Și pe toți să îi iubim,
Cu mult drag să-i ajutăm
Fără să ne lăudăm. (*copilașul stă jos*)

Preotul:

Copile, fii fericit
Căci bine tu ai gândit!
Domnul să te binecuvânteze
Mintea să ți-o lumineze!

Părintele:

Astăzi vă voi povesti
Din cartea ce-o am aci, (*arată cartea*)
Cum ne-nvață o-ntâmplare
Să avem inimă mare.

Profesorul de religie (*către preot și copii*):

Ce vom învăța noi oare?

Povestea Sfântului Macarie?

Preotul:

Da, chiar acum mă pregătesc

Despre sfânt să vă vorbesc.

Copilul povestitor 2 (*bucuros de cele auzite, vrând și el să spună*):

Am putea interveni

Acolo unde noi știm?

Dintre noi au auzit

De-ntâmplarea din Egipt.

Profesorul de religie:

Desigur, cei care o știu

Pot și ei a povesti.

Piesa muzicală în surdină

Scena II

Copiii se așează pe părțile laterale și fac loc personajelor din povestire. Scena începe cu amplasamentul personajelor, astfel: pe banca din fața bisericii stă părintele Macarie, cu o metanie în mână, rugându-se. În spatele chiliilor stau, în funcție de spațiu, călugării și îngerii.

Preotul (*se așează*):

Într-o sfântă mănăstire

Din pustia din Egipt

Avea obște-n îngrijire

Un părinte iscusit.

Copilul povestitor 3:

Macarie pe-al său nume,

Toată lumea-l căuta,

El făcea doar fapte bune,

Sfat mereu i se cerea.

Copilul povestitor 4:

Într-o zi, la mănăstire,
La părinte-un om sosi
Și în semn de prețuire
Un strugure-i dăruî.

Pe prezentarea povestitorului apare omul care îi aduce strugurele Sfântului Macarie. Acesta are o traistă în spate. Se apleacă, spre a primi binecuvântare. Părintele Macarie se ridică și îi dă binecuvântarea.

Pelerinul:

Binecuvântați părinte,
V-am adus cu drag un dar
Ce prin aste locuri sfinte
Se găsește foarte rar. *(scoate strugurele din traistă și i-l dă)*

Părintele Macarie (cu blândețe):

Dumnezeu să-ți răsplătească
Darul să ți-l înmulțească
Mergi în pace, mergi cu bine,
Dumnezeu fie cu tine!

Omul pleacă și se așează lângă povestitori. Părintele Macarie se duce la chilia lui.

Copilul povestitor 5 (povestind rar):

Intrând în chilia sa
Vru o boabă a mânca
Dar un gând lui i-a venit
Ce cu drag l-a dojenit: *(vine îngerul 1 care va sta în partea dreaptă a părintelui)*

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 1 (poate pune mâna pe capul lui sau pe umăr):

Fii mai bun și te gândește
Că fraților le e sete.
Să-l dai lor, nu îl mânca,
Ascultă povața mea!

Copilul povestitor 6:

În acel moment și-a spus
Cu-ntristare de nespus:

Părintele Macarie (*muștrându-se*):

Sunt un lacom și-un zgârcit
Doar la mine m-am gândit
Frații mei rabdă-n pustie
Eu mănânc struguri, vai, mie!

Preotul:

Tot gândindu-se mereu (*părintele Macarie, se roagă privind spre icoane sau în sus*)
Se rugă lui Dumnezeu
Și îndată a găsit
Ce să facă negreșit:

Piesa muzicală în surdină

Părintele Macarie (*cu privirea în sus și mâinile sub formă de rugăciune*):

Darul îl voi oferi
Celui care va veni
Căci e tare obosit
Și nu mâncat nimic!

Mulțumesc, Doamne-mpărate
Că mi-ai dat gânduri curate. (*îngerul I iese*)

Scena III

(*Vine primul călugăr din spatele bisericii, făcând un gest ca și cum terminase de măturat pe lângă biserică. Lasă mătura în fața chiliei părintelui sau în altă parte, în funcție de context, și apoi bate la ușa starețului.*)

Primul călugăr (*cu pioșenie*):

Mă iertați, părinte bun,
Am venit ca să vă spun:
Ascultarea am terminat
Spuneți-mi, ce să mai fac?

Părintele Macarie:

Dacă totu-ai terminat
Domnul fie lăudat!
La icoane mergi de vezi
De-s murdare să le ștergi!

Înainte de-a pleca
Am un strugure a-ți da
Primește-l, eu sunt bătrân
Stomacul nu mi-e prea bun

Ție ți-o fi de folos,
Eu nu sunt prea sănătos.

Primul călugăr:

Mulțumesc, părinte bun,
Binecuvântați acum!

(Se apleacă pentru binecuvântare, apoi ies amândoi. Părintele Macarie pleacă în spatele bisericii. Primul călugăr își ia mătura și fârașul și merge spre chilia lui. Intră, lasă totul, se așează pe scaun și dă să mănânce strugurele):

Copilul povestitor 6: *(așteptând un pic să plece amândoi, apoi rar)*

Bucuros de ce-a primit
Spre chilie a pornit *(intră în chilie, se așează pe un scaun)*
Și luând o boabă mică, *(călugărul duce strugurele spre gură, apoi se oprește subit, intră îngerul 2)*
Un gând bun îi vine-n minte:

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 2 *(cu blândețe):*

Părintele s-a gândit
Să te facă fericit
Tu poți fi la fel de bun,
Ca și dânsul, chiar acum.

Primul călugăr *(muștrându-se și uitându-se spre icoană):*

Sunt un lacom și-un zgârcit
Doar la mine m-am gândit

Frații mei rabdă-n pustie

Eu mănânc struguri, vai, mie! (*își ridică capul și rostește cu bucurie*)

Nu voi fi așa hulpav

Am un frate mai bolnav

Are mare trebuință

Eu nu sunt în suferință!

Strugurele îl voi da

Unui frate mai bolnav!

Voi fi bun și-ascultător,

Darnic și mult iubitor!

Copilul povestitor 7:

Pentru gândul ce-i veni,

Domnului Îi mulțumi.

(*îngerul 2 pleacă*)

Scena IV:

Primul călugăr (*Primul călugăr se închină la icoană și iese din chilie. Bate la ușa celuilalt călugăr. Acesta pictează icoane și, cu pensula în mână, merge schiopătând pentru a deschide*):

Fie Domnul preaslăvit

Te pot deranja un pic?

Al doilea călugăr:

Domnul fie preamărit

Intră, ești binevenit!

Primul călugăr:

Am venit să-ți dau acum

Strugurele-acesta bun

Poate o să-ți facă bine

Că ești mai bolnav ca mine. (*îi dă strugurele*)

Al doilea călugăr (*pune pensula deoparte, primește strugurele*):

Tare mult îți mulțumesc

Bucurie îți doresc
Domnul fie preamărit
Că la mine te-ai gândit! (*primul călugăr pleacă spre biserică spre a-și continua ascultarea*)

Copilul povestitor 7:

Ce credeți că s-a-ntâmpnat (*intră îngerul 3*)
Când călugăru-a plecat?
Și părintelui bătrân
I-a venit gândul cel bun.

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 3 (*cu bunătate*):

Bunătate și iubire
Fratele ți-a arătat
Lecții de mărinimie
El cu suflet bun ți-a dat.

Dacă vrei să fii mai bun
Strugurele chiar acum
Nu-l mânca precum dorești
Poți și tu să-l dăruiești.

Al doilea călugăr (*se așează pe scaun și se gândește*):

Sunt un lacom și-un zgârcit
Doar la mine m-am gândit
Frații mei rabdă-n pustie
Eu mănânc struguri, vai, mie!

Știu pe-un frate ce-a venit
De curând la mănăstire
El e tânăr, necălit,
Și e grea viața-n pustie. (*iese din chilie și se întâlnește chiar cu călugărul cel tânăr*)
(*îngerul 3 iese*)

Scena V

Al doilea călugăr:

Slăvit să fie Domnul!

Al treilea călugăr (*are niște cărți în mână*):

Și să-L laude tot omul!

Al doilea călugăr:

Bine este a primi

Ceea ce-ți voi dăru!

Al treilea călugăr:

Eu primesc, bunule frate

Domnul să îți dea de toate!

(*al doilea călugăr intră în chilie, celălalt rămâne afară sau intră în chilie*)

Copilul povestitor 8:

După ce se despărțiră

Tânărul tare se miră:

Al treilea călugăr:

Cum de-o fi ajuns la noi

Aici în astă pustie

Unde nu-s vreodată ploi

Nici pomi, nici viță de vie?

Copilul povestitor 8:

Se gândi el pe-ndelete (*intră îngerul 4*)

La părintele ce-i dete

Acest dar de bucurie

Și un gând în minte-i vine.

Piesa muzicală în surdină

Îngerul 4:

Ascultă-acum îndemnul meu

Căci vine de la Dumnezeu:

Tu ești tânăr și voinic
Și mai poți răbda un pic

Strugurele-acesta bun
Poate fi dat chiar acum
Nu-l mânca, precum dorești
Darul poți să-l înmulțești. (*îngerul iese*)

Al treilea călugăr:

Sunt un lacom și-un zgârcit
Doar la mine m-am gândit
Frații mei rabdă-n pustie
Eu mănânc struguri, vai, mie!

Dacă mă gândesc un pic
Eu sunt tânăr și voinic
Pot să rabd și eu de sete
Ca și cel care mi-l dete.

Îl voi duce chiar acum
La Macarie cel bătrân,
Pentru anii mulți ce-i are
Pentru bunătatea-i mare.

Scena VI

Se duce la chilia starețului, bate la ușă și îi oferă strugurele. Între timp, povestitorul spune:

Copilul povestitor 9:

Mult s-a minunat bătrânul
Dându-și seama imediat
Cum că frații, chiar nici unul,
Strugurele n-a păstrat.

Copilul povestitor 10:

Și știind această taină
Fratelui n-a zis nimic

Mulțumindu-i pentru hrană,
Pentru gândul său smerit.

Părintele Macarie (*uitându-se la strugure, începe să zâmbească*):

Iubire au dovedit

Frații mei din mănăstire

Voi lăsa ce am primit

Pe o piatră din pustie. (*Iese din chilie sau de pe drum face câțiva pași spre stânga publicului și lasă strugurele pe o piatră, unde se află o pasăre.*)

Copilul povestitor 11:

Și lăsându-l jos, îndată

Iute-o pasăre veni

Ce-l luă în cioc pe dată

Puișorii spre-a-și hrăni.

Preotul:

Iată cum povestea noastră

A luat un bun sfârșit

Și am învățat că-n viață

Nu-i bine să fii zgârcit (*toți*)

Să luăm și noi aminte

Și să fim la fel ca frații

Ce nu s-au gândit la sine

Ci mereu, mereu, la alții. (*toți*)

Ies apoi călugării și îngerii pentru a fi aplaudați împreună cu ceilalți. Eventual, copiii îi pot servi pe toți invitații cu struguri.

DESCRIEREA PERSONAJELOR, COSTUME

Personajele imaginate în scenetă și costumele sunt descrise astfel:

Părintele Macarie – bătrân, starețul mănăstirii; are ochelari, barbă albă și lungă, mantie neagră strânsă cu o centură neagră, metanie lungă, sandale negre și fes.

Un om oarecare – îmbrăcat în costum popular, are o traistă și un strugure.

Primul călugăr – este responsabil cu curățenia, are o mătură; are barbă, mantie neagră, strânsă cu o centură neagră, metanie, sandale negre.

Al doilea călugăr (bolnav) – este pictor, are o trăistuță mică din care iese pensulele; are barbă, mantie neagră strânsă cu o centură neagră metanie, sandale negre.

Al treilea călugăr – tânărul, cântăreț (are psaltirea în mână); are barbă, mantie neagră strânsă cu o centură neagră metanie, sandale negre.

Îngeri – costumație de înger.

Povestitorii – copiii povestitori și, îmbrăcați frumos sau pot avea câte o pelerină de aceeași culoare

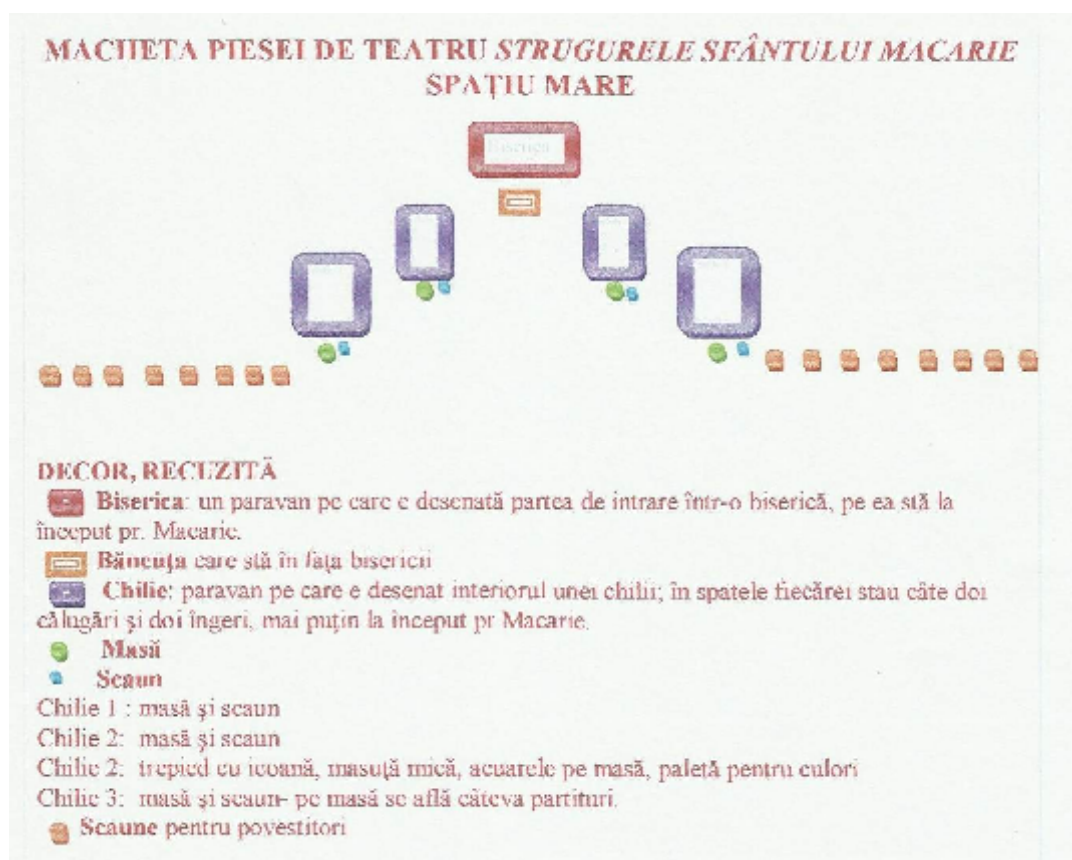
Profesorul / profesoara de religie – îmbrăcat / ă în costum.

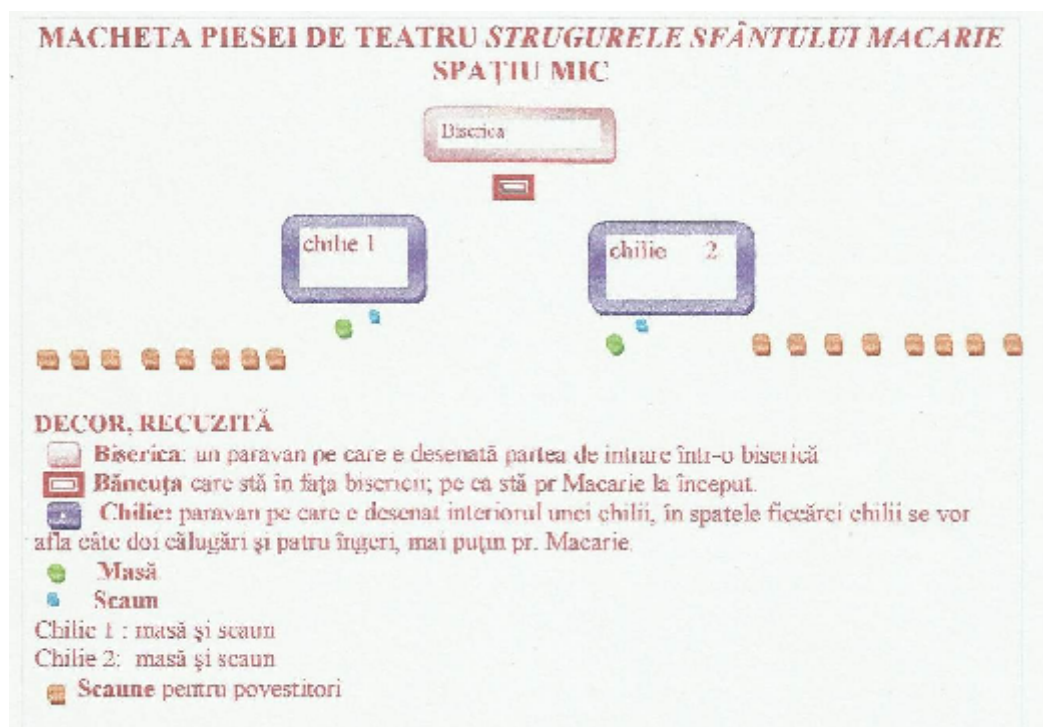
Preotul povestitor – va avea o carte în mână.

Sugestii pentru piesa muzicală

<http://music.yahoo.com/st-john-koukouzeles/>

<http://www.youtube.com/watch?v=LkhbBywr6e4>

BIBLIOGRAFIE

- Biblia sau Sfânta Scriptură, tipărită cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2008.
- Bocoș, Mușata, *Instruire interactivă*, ediția a II-a, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 2002.
- Bolton, A., *Moral development. Whose etics in the teaching of religious*, în „Journal of Moral Education”, Oxford, 1997, vol. 26, nr. 2.
- Bruner, Jerome S., *Procesul educației intelectuale*, trad. Henriette Fischbein, București, Editura Științifică, 1970, p. 100.
- Călugăr, Dumitru, *Hristos în școală. Manualul catehetului ortodox pentru școala primară*, ediția a II-a, Sibiu, 1937.
- Cerghit, Ioan, *Sisteme de instruire alternative și complementare. Structuri, stiluri, strategii*, București, Editura Aramis, 2002.
- Coșbuc, George, *Ochiul lui Dumnezeu. Poezii inedite și regăsite*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, Editura Charmides, 2004.
- Cucos, Constantin, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Iași, Editura Polirom, 1999.
- Cucos, Constantin, *Teoria și metodologia evaluării*, Iași, Editura Polirom, 2008.

- Dulamă, Maria Eliza, *Elemente de didactică. Teorie și aplicații*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 2008.
- Glava, Adina; Glava, Cătălin, *Introducere în pedagogia preșcolară*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.
- Horga, Irina, *Dimensiuni curriculare ale educației religioase*, București, Universitatea din București, Facultatea de Psihologie și Științele Educației, 2006 (teza de doctorat).
- Horga, Irina, *Educația religioasă – o opțiune explicită a sistemelor de învățământ europene*, în: Dorin Opriș (coord.), „Educația religioasă în dialog cu societatea. Cercetări pedagogice, psihologice și istorice”, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2010.
- Horga, Irina, *Educația religioasă în școala românească. Rezultatele unei cercetări*, în: Dorin Opriș, „Coordonate ale cercetării pedagogice în domeniul educației religioase”, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2009.
- Mândiță, Nicodim, *Minunile Maicii Domnului*, Bacău, Editura Bunavestire, 1994, p. 322-323.
- Opriș, Dorin, *Dimensiuni creștine ale pedagogiei moderne*, ediția a III-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2012.
- Opriș, Dorin, *Sinteze, aplicații, teste la Didactica religiei*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011.
- Opriș, Monica, *Educația morală și educația religioasă în școală*, Cluj-Napoca, Editura Eikon, 2011.
- Opriș, Monica, *Organizarea interdisciplinară a conținuturilor*, în „Educația 21” coord. Vasile Chiș, Mușata Bocoș, Cristian Stan, Ion Albușescu, publicația Centrului de Cercetare și Inovare în Curriculum, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, nr. 1 / 2004, Editura Casa Cărții de Știință.
- Opriș, Monica, *Religie, morală, educație. Perspective teologice și pedagogice*, București, Editura Basilica, 2011.
- Plămădeală, Antonie, *Cuvinte la zile mari*, Sibiu, 1989.
- Plămădeală, Antonie, *Tâlcuri noi la texte vechi*, Sibiu, 1989.
- Price, Sue, *100 de idei biblice de lucru manual pentru copii*, trad. Marius Dobondi, Cluj-Napoca, Editura Noua Speranță, 2001.
- *** Programă școlară pentru disciplina religie, cultul ortodox, clasa pregătitoare, *Nota de prezentare*, <http://programe.ise.ro/Programescolareaprobrate.aspx#> (22.08.2012).
- Șebu, Sebastian; Opriș, Monica; Dorin Opriș, *Metodica predării religiei*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000.
- Șebu, Sebastian; Opriș, Monica; Dorin Opriș, *Metodica predării religiei. Manual pentru Seminarii Teologice, Școli Normale, Colegii Pedagogice, Licee Pedagogice*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2002.
- Văideanu, George, *Promovarea interdisciplinarității în învățământul preuniversitar*, Universitatea „Al.I. Cuza” Iași, 1985.